

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ
МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ

БРОЈ 1

ЈУЛА 1920

ГОД. XXXVII

СЛУЖБЕНИ ДЕО

ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ

УКАЗИ ЊЕГОВОГ КРАЉЕВСКОГ ВИСОЧАНСТВА ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА
АЛЕКСАНДРА

ПОСТАВЉЕЊА

у Министарству Просвете:

за Шефа Одсека за Статистику, са годишњом платом од шест хиљада динара, Зарија Р. Поповић, шеф истога Одсека, — ПБр. 2800 од 7-V-1920.

за писара I класе, Витомир Б. Срдић, учитељ у оставци, — ПБр. 2787 од 7-V-1920.

у Државној Штампарији:

за магационера, са годишњом платом од 3000 динара, Јован С. Дешић, досадашњи магационер, — ПБр. 2901 од 12-V-1920.

за благајника, са годишњом платом од 2500 динара, Витомир Гавриловић, досадашњи писар, — ПБр. 28994 од 2-V-1920.

на Универзитету:

за доцента Геодетских Вежбања, Геодетску Праксу и Топографско Цртање, Станоје Недељковић, инжењер, — ПБр. 2786 од 7-V-1920.

за учитеље Припремног, Орнаментског и Акварелног Цртања, Боривоје К. Радековић, учитељ вештина Четврте Гимназије у Београду и Миха Маринковић, учитељ вештина Треће Гимназије у Београду, — ПБр. 2795 од 7 маја 1920.

за доцента за Логику са Теоријом Сазнања, Д-р Никола Поповић, професор, — ПБр. 3145 од 22-V-1920.

за доцента за Географију, Д-р Боривоје Милојевић, професор гимназије у Београду, — ПБр. 3146 од 22-V-1920.

за редовног професора за Кривично Право и Кривични Судски Поступак, Д-р Милутин Миљковић, судија Апелационог Суда, — ПБр. 3280 од 28-V-1920.

за ванредног професора за Грађанско Право и Грађански Поступак, Д-р Чедомир Марковић, судија Првог степенног Суда за округ београдски, — ПБр. 3279 од 28-V-1920.

ОДЛУКЕ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ

Одлука ПБр 2792 од 8-V: да се Коста Урошевић, професор Друге Београдске Гимназије, ослободи часова и административног рада у гимназији и упути на рад у Ботаничку Башту Универзитета.

Одлука ШБр. 2987 од 15-V-1920: да Д-р Тихомир Остојић, професор Филозофског Факултета у Скопљу, може остати до 1 септембра тек. год. на раду у Библиотеци Матице Српске у Новом Саду.

Одлука ШБр. 2775 од 7-V-1920: да Степан Куљбакин, професор Филозофског Факултета у Скопљу, остане у Београду док се не појави потреба да иде у Скопље.

Одлука ШБр. 3052 од 19-V-1920: да се одобри избор Д-р Тихомира Остојића, редовног професора, за декана, и Д-р Радослава Грујића, за пословођу Филозофског Факултета у Скопљу.

ГЛАВНИ ПРОСВЕТНИ САВЕТ

Господин Министар Просвете, ШБр. 2695 од 5 маја ове године, а на основу чл. 8 закона о Уређењу Главног Просветног Савета, поставио је за нове ванредне чланове Савета: г. г. Милана Костића, начелника Одељења за средњу наставу у Министарству Просвете; Драгомира Обрадовића, просветног инспектора за скопску област; протојереја Стевана Димитријевића, ректора Богословске учитељске школе у Призрену; Мирка Поповића, директора II мушке гимназије у Београду; Д-р Светлика Стевановића, директора I мушке гимназије у Београду; Стевана Нешића, директора женске гимназије у Крагујевцу; Душана Рајчића, инспектора Министарства Просвете; Петра Илића, професора III мушке гимназије у Београду; Д-р Недељка Кошанина, ванредног професора Универзитета; Бранка Таназевића, ванредног професора Универзитета; Д-р Веселина Чајкановића, ванредног професора Универзитета; Радивоја Илића, професора III мушке гимназије у Београду; Д-р Данила Катића, професора III мушке гимназије у Београду; Г-ђицу Лепосаву Бошковићеву, професора I женске гимназије у Београду; Павла Стевановића, професора II мушке гимназије у Београду; Бошка Бошковића, професора III мушке гимназије у Београду; Димитрија Соколовића, учитеља, потпредседника Главног Одбора Учитељског Удружења; Михаила Станојевића, учитеља, уредника „Учитеља“; Милана Ђ. Станојевића, учитеља у Београду и Д-р Милутина Кошчу, школског лекара Универзитета у Београду.

Главни Просветни Савет, на своме 1175 редовном састанку од 4 маја т. г., дао је мишљења: да имају квалификација: за привремене предметне учитеље: Евгенија Долгорукова, Тереза Смодлака, Милица Зделарова и Јован Христан; за привремене учитељице вештина (женског рада): Божана Ђимовић и Даринка Хлиза-Христићева; за привременог учитеља вештина (музике): Јосиф Свобода;

за сунлента у Богословији: Николај Павловић-Мусатов;

да немају квалификација: Душан Лаврић, за указног предметног учитеља, и Милутин Павловић, за привременог предметног учитеља;

да Смиљу Јовановићку, Лепосаву Миловановићку и Лепосаву Максимовићку треба ставити у пензију;

да се Стеван Самарић не може реактивирати, као ни Зорка Обрадовић, а да би Драгу Ђурковићку требало поставити за учитељску заступницу;

да Петрија Ђокић нема квалификација за сталну учитељицу и да Живана Милићевићка има квалификација за привремену учитељицу основне школе.

Према реферату г. г. Миливоја Симића и Јеремије Живановића, Савет је дао мишљење о изменама у Правилима о штампању уџбеника државног издања, и то:

1. У чл. 14. у првој алинеји изостављају се речи: „Једном за свагда“; у другој алинеји изоставља се реч: „искључивом“.

2. Чл. 16. остаје као прва алинеја. Као друга алинеја долази: „За свако даље неизмењено издање или за издање са изменама по првој алинеји овога члана, писци уџбеника добијају на име награде до 50/0 чисте добити ако се уџбеник штампа у више од 100.000 примерака, а до 100/0 чисте добити ако се штампа мање од тога броја.

3. У чл. 33 у последњем реду изоставља се реч: „искључивом“.

Додаје се нов члан 33а: Писци уџбеника за средње и стручне школе, за свако даље неизмењено издање, или за издање само са мањим изменама, добијају до 150/0 чисте добити

за уџбенике нижих средњих школа, а до 25 о/о чисте добити за уџбенике виших разреда средњих и стручних школа.

Према реферату г. Д-р Александра Белића, професора Университета, и г. Мирка Поповића, директора гимназије, Савет даје мишљење: да нашим офидирима инвалидима који су свршили курс ниже школе Војне Академије у Београду, треба допустити упис на све Факултете Университета.

Што се тиче Научичке Школе у Котору, Савет сматра да се свршеним ученицима те школе, без потребних испита по гимназијском програму из свих разреда, не би могао допустити упис на Универзитет, нити се њихово сведочанство може изједначити с гимназијском матуром.

Главни Просветни Савет на своје 1176 редовном састанку од 13 маја т. г., а по предлазби Господина Министра Просвете СНБр. 4626 од 17 априла, дао је мишљење да би се на Цетињу требала отворити нижа женска гимназија по чл. 140а закона о средњим школама.

Главни Просветни Савет на своје 1178 редовном састанку, према писму Господина Министра Просвете ОНБр. 14624 од 11 маја т. г. и предлогу г. Д-ра Миливоја Јовановића, начелника основне наставе, одлучно је да се, ради измене закона о Уређењу Главног Просветног Савета, одреди комисија од г. г. Д-р Чедо Митровића, Д-р Александра Белића, Миливоја Симића, Мирка Поповића и Д-р Миливоја Јовановића, која ће за време Саветског зезрија да спреми нацрт о изменама.

Према писму Господина Министра Просвете СНБр. 5549 од 14 маја т. г., Савет је одлучно: да се за идућу школску годину спреме у Државној Штампарији уџбеници државног издања за средње школе, према реферату који поднесу г. г. Петар Тина, Миливоје Симић, Живојин Видановић и Јеремија Живановић.

Савет даје мишљење да Д-р Јурај Маџарац не може бити професор средње школе док не одслужи три године као суплент; и да Вјекослав Б. Вишковић има квалификација за привременог учитеља веронауке и за хонорарног наставника латинског језика у средњој школи.

Главни Просветни Савет на своје 1179 редовном састанку од 29 маја т. г. одлучно је да се „Елементарна граматика Енглеског језика“ Војислава Петровића, секретара Министарства Просвете, може препоручити као уџбеник приватног издања за Енглески језик у нашим средњим школама.

Према молби Младена Спасојевића, учитеља вештина II мушке гимназије у Београду, Савет даје мишљење да молилац има права на назив професора по чл. 77 закона о средњим школама.

Главни Просветни Савет саслушава следећи реферат г. г. Љубомира Протића, Драг. Костића и Мих. Станојевића о књизи „Око дечијег бродолома“ од свештеника Љубе Павловића:

У књижици су два одељка: I „Спасавајмо децу“, који је намењен родитељима, с теопдецијом да се подстакну на старање о деци у опште; II „Омладино, спасавај се“, намењен је омладини у циљу да се заинтересује за развиће духовне културе.

Писац се стара да одговори истакнутој тенденцији, али му је стил непопуларан за шире кругове. Навешћемо за пример два до три пасуса: „Сазнање апсолутног закона и савршеног идеала води философији, а сазнање греха односно сазнање несугласности између идеала и дела води религији“ (страна 27). „Из сфере чисто моралне и духовне, идеја слободе природно је прелазила и у сферу друштвеног живота, (страна 29)“ Хришћанство није одбацило ни један од пређашњих политичких облика, нити се определило новоме, већ је својим моралним начелима указало једини пут и за све народе подједнако неопходно потребан идеал друштвеног односа коме су они дужни да се приближују саобразно историјским и другим условима своје егзистенције“ (страна 30). И т. д.

С погледом на децу тенденцију ове књижице, а из разлога што ће се њоме извесан ограничен број интелигенције моћи интересовати, ипак мишљења смо да се један мањи део ових књижица може откупити за народне књижнице и читаонице по градовима, ако их има. — СБр. 220 од 17 маја 1920 године.

На основу овога реферата, Савет даје мишљење да би се књига могла препоручити за градске књижнице.

Главни Просветни Савет саслушава следећи реферат г. Љубомира Протића, г-ђе Наталије Костићке и г-ђе Марије Петковић о књизи „Први српски нови метод за кројење женских хаљина“, од М. Милојевића, професора кројења:

По техничкој изради и по облику, ова књига прави доста пријатан утисак. Што се тиче саме садржине, она може имати релативне вредности: ако се да у руке ономе коме доста може бити од користи.

За ученице средњих школа ова књига није, јер њима за овај предмет не треба никакав уџбеник, у толико пре што у средњим школама оне не уче кројити и шити хаљине, а кад би се и хтело да ученице и овде шију хаљине, због данашње велике скупоће, овај циљ се не би постигао, јер су ученице почетнице у раду, које не знају честито још ни иглу да држе. Откуд би онда могле са два недељна часа да раде „Раглан жакете“?

Али и сам начин кројења који предлаже г. Милојевић врло је тежак, те деца „силним додавањем и одузимањем, пењањем и спуштањем мере“, никад не би научила узети меру и скројити (види страну 19, 27, 49 и т. д.).

Ипак да наведемо један пример из књиге, страна 27. „Од тачке О до линије где се укрштавају Р. В. спустимо једну косу линију, а исто и од тачке Д до истог укрштавања Р. В. спустимо косу линију; и од тачке О у полукружној линији, спустимо до половине ове нове линије и на више за 2 см. и постепено на ниже до где се укрштава ова нова коса линија са изрезом око руке“.

И сад даље: „Од тачке Д метнемо тачку од 1 см. више од ове косе линије; и спустимо се у полукружној линији преко ове тачке до изреза око руке, где се укрштава са овом косом линијом. Овим је готов изрез око руке на леђа за раглан“.

Књига се не одликује ни језиком, баш кад се не би замерило што је употребљавао туђе изразе: жакет, фигура, шнит, профирца, клош, глоки, брус-ваата и т. д.

Исто тако замерало г. писцу што је тражио да се обележавање појединих тачака при кројењу мора да обележава словима из његова имена и имена његове жене (Милорад и Љубица), а кад не стигну ова слова, онда узима X, X 1, X 2 у место слова азбучним редом, како је уобичајено.

И поред набројаних mana и недостатака, књига има вредности за ученице које се спремају за кројачице, које се већином данас служе прегледима (базарима) и кројенима их њих. Оне ће, пошто им је то занат, са мало више воље моћи да се користе овом књигом, нарочито у изради капута (жакета), хаљина, тако званих кимоно, а да не говоримо о изради мидера, о којима оне ни појма немају, а овом се књигом могу користити ако је нашем женскињу и данас до тога стало.

Према овоме мишљењу смо да ће ова књига моћи да се корисно употреби у радничким школама женских подружница и занатским школама, каквих већ има у Јужној Србији.

Свакако, књигом ће се моћи користити и свака женска која се разуме у раду колико-толико, и она сама да шије хаљине бар себи. — СБр. 226 од 21 маја 1920 године.

Према овом реферату, Савет је мишљења да књига није за уџбеник женског рада у средњим и стручним школама, и не треба је откупити.

Савет даје мишљења: да Дивна Миладиновићева, Милка Петронијевићева, Косара Блашковићева и Јелена Јакшићева имају квалификација за привремене учитељице вештина (женског рада); да Франц Стерле треба да поднесе доказе о гимназиском школовању, за одређивање квалификација; да Анка Мићићева нема квалификација; и да г. г. Михаило Георгијевић и Сергије Мицићов имају квалификација за професоре средње школе.

Главни Просветни Савет на своме 1180 редовном састанку од 27 маја т. г. дао је мишљења да имају квалификација: Стеван Младеновић за суплента; Милица Драгићевић и Евдокија Чепалова за привремене учитељице вештина (женског рада); Јосип Солнарж за привременог учитеља вештина (музике), ако поднесе оригинал или оверен препис сведочанства мешчанске школе; Катица Чунчић за привремену учитељицу вештина (женског рада), ако докаже да је свршила седам разреда гимназије; Иван Винодолац за хонорарног вероучитеља католичке dece; да Јелена Крстићева нема квалификација за учитељицу женског рада.

Главни Просветни Савет саслушава следећи реферат г. Д-р Станоја Станојевића, редовног професора Университета, о књизи „Историја Југословена“ од г. Д-р Васиља Поповића:

Књига г. Поповића написана је врло добро, догађаји су у њој приказани јасно и прегледно и увек је истакнуто оно што је најважније и најмаркантније. Г. Поповић се служио добром историографском литературом и употребио је последње резултате. У изворе изгледа да није много загледао, али му то, за циљ који је себи поставио, није ни било потребно.

Ипак књига г. Поповића није никако погодна за употребу у школама. Она је написана сувише тешко и често је тешко разумљива; распоред градива није доста прегледан, а због тога је гломазан. У школској књизи не сме бити на пр. оваква реченица: „Компромис са културно јачим страним елементом романске Далмације морао је имати за последницу помисање резултате развоја даље до смера народне компоненте“ (страна 43). С тога мислим да би г. Поповић за употребу у школама своју књигу морао сасвим прерадити и у распореду градива и особито у стилу.

Међутим мислим да књига г. Поповића може врло zgodно послужити као помоћна књига наставницима и у опште свима који се интересују за историју Срба, Хрвата и Словенаца. С тога ми је част предложити да Просветни Савет препоручи „Историју Југословена“ да се откупи за књижице свих школа.

На основу овог реферата, Савет даје мишљење да ову књигу треба препоручити за школске књижице. — СБр. 237 од 27 маја тек. године.

Према писму Господина Министра Просвете ПБр. 3222 од 26 маја ове године, да се епски спев „Ускренуће“ г. Родољуба Вујдића прештампа о државном трошку или да му се да средства за то, Савет даје мишљење да се не може помагати прештампавање књиге.

ПРЕТПИСИ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ

Универзитет

Господин Министар Просвете поставио је претписом:

Владимира Димитријевића-Ласкарева, за хонорарног професора на Универзитету у Београду, — ПБр. 2913 од 14-V-1920.

Александра Мавића-Погодина, за лектора руског језика на Универзитету у Београду, — ПБр. 2893 од 14-V-1920.

Петра Михајловића-Бидилија, пређашњег редовног професора Новоросијског Универзитета, за хонорарног професора Филозофског Факултета у Београду, — ПБр. 2894 од 14-V-1920.

Николаја Мовића-Окуњева, за хонорарног наставника Археологије на Филозофском Факултету у Скопљу, — ПБр. 3045 од 19-V-1920.

ОДСУСТВА

Одлуком Господина Министра Просвете одобрена су ова одсуства:

Универзитет:

Фернанду Боску, лектору француског језика на Филозофском Факултету, од 14 до 29 маја 1920, — ПБр. 2955 од 14-V-1920.

Ђорђу Станојевићу, редовном професору, два месеца, од 14 маја 1920, — ПБр. 2957 од 14-V-1920.

Министарство Просвете:

Василију Аранђеловићу, писару, од 4 до 12 маја 1920, — ПБр. 2699 од 4-V-1920.

Војиславу Милошевићу, писару, два месеца, од 26 маја 1920, — ПБр. 3185 од 26-V-1920.

Државна Архива:

Милоју К. Борисављевићу, писару, месец дана, од 29 маја 1920, — ПБр. 3239 од 29-V-1920.

СРЕДЊА НАСТАВА

УКАЗИ ЊЕГОВОГ КРАЉЕВСКОГ ВИСОЧАНСТВА ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА

АЛЕКСАНДРА

За професора III гимназије у Београду, Петар Иваншевић, професор Богословске Учитељске Школе у Призрену, — СБр. 5367 од 7-V-1920.

за суплента I мушке гимназије у Београду, Сава Музикавић, суплент мушке гимназије у Нишу, — СБр. 5368 од 7-V-1920.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

за професора гимназије у Новом Пазару, Љубомир Радовановић, професор гимназије у Пожаревцу, — СНБр. 5369 од 7-V-1920.

за професора IV гимназије у Београду, Радослав Лазаревић, директор и професор гимназије у Куманову, — СНБр. 5370 од 7-V-1920.

за директора и професора Кумановске гимназије, Јован Алексић, директор и професор ђевђелијске гимназије, — СНБр. 5370 од 7-V-1920.

за сунлента гимназије у Ужицу, Јеврем Игумановић, сунлент гимназије у Зајечару, — СНБр. 5371 од 7-V-1920.

за сунлента у III београдској мушкој гимназији, Јурај Маџарац, доктор богословља, — СНБр. 6308 од 28-V-1920.

за учитеља вештина у гимназији у Скопљу, Христифор Црниловић, учитељ вештина исте школе по старом закону, — СНБр. 6307 од 28-V-1920.

за учитеља вештина у прилепској гимназији, Тодор Н. Грујић, учитељ вештина исте школе по старом закону, — СНБр. 6309 од 28-V-1920.

ПЕРИОДСКЕ ПОВИШИЦЕ

Господин Министар Просвете одредио је периодску повишину плате:

другу, Наталији Пантелићевој, разредној учитељици гимназије у Пожаревцу, — СНБр. 288 од 11-I-1920.

другу, Дамјану Божићу, предметном учитељу гимназије у Лозници, — СНБр. 380 од 12-I-1920.

прву, Јелисавети Ристићевој, разредној учитељици вештина II женске гимназије у Београду, — СНБр. 306 од 12-I-1920.

четврту, Лазару Јанкуловићу, директору и професору гимназије у Тетову, — СНБр. 1085 од 29-I-1920.

четврту, Ристи Карликовићу, професору гимназије у Крушевцу, — СНБр. 16923 од 26-I-1920.

шесту, Павлу Вујићу, професору I београдске гимназије, — СНБр. 17986 од 26-I-1920.

четврту, Стевану Мил. Шијачком, учитељу вештина гимназије у Велесу, — СНБр. 855 од 10-I-1920.

пету, Живку Петковићу, професору гимназије у Крушевцу, — СНБр. 736 од 13-II-1920.

четврту, Милеви Драгутиновић, учитељици вештина III београдске гимназије, — СНБр. 1792 од 22-II-1920.

четврту, Марији Гезенан, редовној наставници I женске гимназије у Београду, — СНБр. 1906 од 22-II-1920.

пету, Ристи Петрушевићу, учитељу вештина гимназије у Ужицу, СНБр. 901 од 22-II-1920. додатак од 1000 дин. Луки Лазаревићу, директору IV гимназије у Београду, — СНБр. 2441 од 23-II-1920.

трећу, Франтишку Хоџману, учитељу вештина IV београдске гимназије, — СНБр. 2062 од 29-III-1920.

шесту, Емилу Ј. Цветићу, професору I гимназије у Београду, — СНБр. 1564 од 29-III-1920.

шесту, Драгутину Д. Марјановићу, професору III гимназије у Београду, — СНБр. 3372 од 28-IV-1920.

шесту, Милану К. Петковићу, директору и професору гимназије у Чачку, СНБр. 3435 од 29-IV-1920.

другу, Д-р Јосипу Миличићу, професору гимназије у Скопљу, — СНБр. 2052 од 28-IV-1920.

четврту, Катарини Јовичићевој, предметној учитељици III женске гимназије у Београду, — СНБр. 3598 од 28-IV-1920.

додатак, Кости Ђ. Николићу, професору гимназије у Ужицу, — СНБр. 5103 од 12-V-1920.

- четврту, Јовану Алексићу, директору и професору гимназије у Куманову, — СНБр. 5377 од 10-V-1920.
- пету, Стевану Николајевићу, вишем учитељу гимназије у Нишу, — СНБр. 1603 од 1-III-1920.
- шесту, архимандриту Михаилу Шилку, професору гимназије у Скопљу, — СНБр. 5123 од 21-V-1920.
- шесту, Миливоју С. Добросављевићу, професору гимназије у Крушевцу, — СНБр. 2861 од 22-V-1920.
- прву, Милици Новичићевој, наставници II женске гимназије у Београду, — СНБр. 1869 од 26-V-1920.
- пету, Јовану Травну, учитељу вештина Алексиначке учитељске школе, — СНБр. 8329 од 26-V-1920.

ПРЕТПИСИ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ

Господин Министар Просвете поставио је претписом:

Евгенија Павловића-Ишевског, за хонорарног наставника у Неготинској гимназији, — СНБр. 5101 од 4-V-1920.

Војту Баучека, инжењера, Милена Палуревића, школског надзорника, Захарија Константиновића, свештеника и Тому Стојановића, учитеља, за хонорарне наставнике у Прокупачкој гимназији, — СНБр. 5109 од 3-V-1920.

Стевана Јовановића, учитеља, за хонорарног наставника у Ваљевској Гимназији, — СНБр. 5138 од 3-V-1920.

Драгутина Ивковића, учитеља из Струмице, за хонорарног наставника у Струмичкој гимназији, — СНБр. 5339 од 7-V-1920.

Јелену Јакшићеву, свршену ученицу учитељске школе, за привремену учитељицу вештина у женској гимназији у Крагујевцу, — СНБр. 5340 од 7-V-1920.

Марију Јелачић, за хонорарну наставницу француског језика у Скопској гимназији, — СНБр. 5357 од 7-V-1920.

Александра Башмакова, за привременог предметног учитеља у гимназији у Великој Клинди, — СНБр. 5396 од 7-V-1920.

Евгенију Долгорукову, за привремену предметну учитељицу у Нишкој женској гимназији, — СНБр. 5565 од 13-V-1920.

Јелку Милошевић-Бозовић, апсолвирану студенткињу филозофије, за привремену предметну учитељицу у Крушевачкој гимназији, — СНБр. 5525 од 13-V-1920.

Косту Михаиловића, пређашњег наставника, за хонорарног наставника Чачанске гимназије, — СНБр. 5798 од 18-V-1920.

Зинаиду Григоревну-Грицкат, за привремену учитељицу вештина (музике) у II женској гимназији у Београду, — СНБр. 5366 од 13-V-1920.

Даринку Христићеву, свршену ученицу школе Женског Друштва у Београду, за привремену учитељицу вештина (женског рада) у III женској гимназији у Београду, — СНБр. 5496 од 13-V-1920.

Милицу Лазаревић, свршену ученицу гимнастичке школе у Београду, за привремену учитељицу гимнастике у III женској гимназији у Београду, — СНБр. 5737 од 15-V-1920.

Д-р Лазара Бесарабаћа, управника окружне болнице, за хонорарног школског лекара у Пожаревачкој гимназији, — СНБр. 5648 од 15-V-1920.

Д-р Радована Рабара, средског лекара, за хонорарног школског лекара у Беођелијској гимназији, — СНБр. 5865 од 20-V-1920.

Тому Драговића и Стевана Јовановића, учитеље, за хонорарне наставнике у гимназији у Даниловом Граду, — СНБр. 5903 од 21-V-1920.

Светозара Стојковића, Живојина Токовића и Алексе Спасојевића, учитеље основне школе, за хонорарне наставнике гимназије у Ваљеву, — СНБр. 5928 од 24-V-1920.

Даницу Ковичку, помоћницу II женске гимназије у Београду, за помоћницу Нишке женске гимназије; Катарину Глишићку, учитељицу вештина мушке гимназије у Нишу, за учитељицу вештина Нишке женске гимназије; Милана Врвића, привременог учитеља вештина мушке гимназије у Нишу, за привременог учитеља вештина Нишке женске гимназије; Константина Поп-Марића, привременог предметног учитеља мушке гимназије у Нишу, за привременог предметног учитеља женске гимназије у Нишу; Милицу Секулићеву, привремену предметну учитељицу мушке гимназије у Нишу, за привремену предметну учитељицу женске Нишке гимназије, — СНБр. 5967 од 25-V-1920.

Трајка Ковачевића, свештеника, за хонорарног наставника за веронауку, и Мирослава Недића, учитеља, за хонорарног наставника за певање и гимнастику у Гиљанској гимназији, — СНБр. 6058 од 26-V-1920.

Душана Тамицића, професора, за професора у VIII чиновном разреду, с другим књижевнаним додатком, у гимназији у Мостару, — СНБр. 6105 од 25-V-1920.

Димитрија Јевтовића-Полимца, наставника, за хонорарног наставника гимназије у Даниловом Граду, — СНБр. 4980 од 2-V-1920.

ОДЛУКЕ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ

Одлука СНБр. 5326 од 11-V-1920: да ученици виших разреда гимназије могу бити чланови Француске Лиге и присуствовати њеним конференцијама. Лига има за циљ књижевно-економско-политичко и културно зближење Срба и Француза.

Одлука СНБр. 5593 од 13-V-1920: да се за време школског распуста може на Руднику формирати хигијенско-васпитна феријална колонија, за средњо-школске ученике, ради њиховог физичког и моралног васпитања.

Одлука СНБр. 5426 од 8-V-1920: да се Иван Мазовец, професор гимназије у Љубљани, упути на рад у Министарство Просвете.

Одлука СНБр. 5208 од 5-V-1920: да се Цела Ристићева, привремена учитељица женског рада, упути привремено на рад у Женску Радничку Школу у Велесу.

Одлука СНБр. 5634 од 17-V-1920: да се Сава Поповић, стални учитељ основне школе у Колашину, упути на рад у Колашинску гимназију.

Одлука СНБр. 5732 од 19-V-1920: да школски лекари у свима средњим школама одрже свршеним матурантима предавања о полним болестима.

Одлука СНБр. 5878 од 20-V-1920: да се јеромонах Д-р Симеон Станковић, суилент II београдске гимназије, стави на расположење Министарству Вера, ради постављења за суилента Богословије Светога Саве.

Одлука СНБр. 5868 од 20-V-1920: да наставнице Врањске гимназије могу држати предавања у Радничкој школи Врањске Женске Подружине.

Одлука СНБр. 5715 од 21-V-1920: да се одобре Правила Фонда за потпомагање сиромашних ученика IV београдске гимназије, с тим да се у чл. 11 изоставе речи: „с једним делом ученика“.

Одлука СНБр. 5081 од 1-V-1920: да се на свесловенски Соколски слет у Прагу упуते као представници Министарства Просвете Франтишек Хофман, резергент за гимнастику, и Драгољуб Илић, професор III гимназије у Београду.

Одлука СНБр. 6015 од 22-V-1920: да Наталија Костић, наставница I женске гимназије у Београду, може провести школски одмор у иностранству.

Одлука СНБр. 5921 од 21-V-1920: да Александар Башмаков, привремени предметни учитељ, ако нема места у гимназији у Великој Кикинди, може радити у гимназији где има места у подручју Одсека за Банат, Бачку и Барању.

Одлука СНБр. 6183 од 28-V-1920: да професори Петар Лешњаревић и Риста Цветковић остану и даље на раду у општини града Витоља, први као председник, други као кмет општински.

РАЗРЕШЕЊА

Господин Министар Просвете претписом својим разрешио је дужности:

Даницу Сташковићеву, привремену предметну учитељицу Пожаревачке гимназије, — СНБр. 5205 од 5-V-1920.

Саву Поновића, привременог учитеља вештина Неготинске Гимназије, — СНБр. 5475 од 13-V-1920.

Франтишка Несладека, привременог учитеља вештина (гимнастике) Пожаревачке гимназије, — СНБр. 5841 од 19-V-1920.

ОДСУСТВА

Одлуком Господина Министра Просвете одобрена су ова одсуства:

Стевану Чутурилу, директору гимназије у Ђуприји, од 1 до 31 маја 1920. — СНБр. 5072 од 30-IV-1920.

Полексији Вељковићевеј, помоћници гимназије у Нишу, од 1 до 5 маја 1920. — СНБр. 5130 од 30-IV-1920.

Милану Миодраговићу, учитељу гимнастике у Реалци у Београду, од 15 маја до 5 јуна 1920. — СНБр. 5119 од 28-IV-1920.

Ђорђу Илићу, учитељу гимнастике у II гимназији у Београду, од 15 маја до 5 јун 1920. — СНБр. 5119 од 28-IV-1920.

Живојину Николићу, учитељу гимнастике у IV београдској гимназији, од 15 маја 5 јуна 1920. — СНБр. 5119 од 28-IV-1920.

Богдану Каутеку, учитељу гимнастике у Нишкој гимназији, од 15 маја до 5 јуна 1920. — СНБр. 5119 од 28-IV-1920.

Јосифу Јехлички, учитељу гимнастике у гимназији у Ужичу, од 15 маја до 5 јуна 1920. — СНБр. 5119 од 28-IV-1920.

Кости Милутиновићу, управитељу Учитељске Школе у Неготину, од 24 маја до 2 јуна 1920. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Милоју Павловићу, сунленту I крагујевачке гимназије, од 24 маја до 2 јуна 1920. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Димитрију Карапанићу, професору Смедеревске гимназије, од 24 маја до 2 јуна 1920. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Авраму Поновићу, директору гимназије у Косовској Митровици, од 24 маја до 2 јуна 1920. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Петру Нешићу, професору гимназије у Пироту, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Анти Петровићу, професору гимназије у Чачку, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Глигорију Хаџи-Ташковићу, директору гимназије у Витољу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Радивоју Караџићу, сунленту гимназије у Скопљу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Богољубу Тирићу, директору гимназије у Прокупљу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Мирку Дамјановићу, сунленту гимназије у Крушевцу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Михајлу Милиновићу, сунленту гимназије у Шапцу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Стевану Нешићу, директору женске гимназије у Крагујевцу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Александри Љубичићевеј, наставници женске гимназије у Крагујевцу, од 24 маја до 2 јуна. — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Душану Динићу, професору гимназије у Зајечару, од 24 маја до 2 јуна, — СНБр. 5069 од 29-IV-1920.

Ђорђу Ђирићу, привременом предметном учитељу гимназије у Пироту, 10 дана, — СНБр. 5418 од 7-V-1920; од 15 маја до 15 јуна, — СНБр. 5641 од 10-V-1920.

Вождару Мирковићу, привременом предметном учитељу гимназије у Ѓвљану, 10 дана, — СНБр. 5320 од 5-V-1920.

Љубомиру Миловановићу, директору гимназије у Крушевцу, 15 дана, — СНБр. 5325 од 4-V-1920.

Милошу Пејчићу, привременом учитељу вештина гимназије у Пироту, 20 дана — СНБр. 5323 од 1-V-1920.

Зорки Штрумбергер, привременој учитељици вештина у Велесу, 10 дана, — СНБр. 5259 од 29-V-1920.

Ђорђу Поповићу, привременом предметном учитељу гимназије у Шљевима 10 дана, — СНБр. 5382 од 1-V-1920.

Јовану Бабићу, привременом предметном учитељу гимназије у Ваљеву, месец дана, — СНБр. 5296 од 1-V-1920.

Светозару Спасојевићу, привременом предметном учитељу гимназије у Параћину, месец дана, — СНБр. 5214 од 30-IV-1920.

Драгутину Цветковићу, привременом предметном учитељу у Велесу, месец дана, — СНБр. 5261 од 1-V-1920.

Петру Тодоровићу, супленту гимназије у Витољу, до краја школске године, — СНБр. 5254 од 27-IV-1920.

Видосаву Стојковићу, наставнику гимназије у Шапцу, до краја школске године, — СНБр. 5299 од 2-V-1920.

Милану Петковићу, професору гимназије у Ваљеву, до краја школске године, — СНБр. 5530 од 4-V-1920.

Митру Ковачевићу, наставнику гимназије у Никлићу, 8 дана, — СНБр. 5555 од 12-V-1920.

Далији Казарјан, привременој предметној учитељици гимназије у Пироту, до краја школске године, — СНБр. 5687 од 14-V-1920.

Мирослави Татић, наставници женске гимназије у Крагујевцу, до краја школске године, — СНБр. 5372 од 7-V-1920.

Александру Милићевићу, привременом предметном учитељу гимназије у Параћину, 20 дана, — СНБр. 5623 од 9-V-1920.

Љубомиру Радовановићу, професору гимназије у Новом Пазару, 15 дана, — СНБр. 5726 од 13-V-1920.

Цели Ристићевој, привременој наставници гимназије у Велесу, месец дана, — СНБр. 5408 од 7-V-1920.

Игњату Шлангу, хонорарном наставнику II женске гимназије у Београду, месец дана, — СНБр. 5724 од 14-V-1920.

Ђорђу Ђирићу, привременом учитељу гимназије у Пироту, месец дана, — СНБр. 5641 од 10-V-1920.

Руџици Радовићевој, привременој учитељици вештина у Тетову, од 15 јуна, до 1 јула, — СНБр. 5796 од 12-V-1920.

Петру Лазаревићу, привременом учитељу вештина гимназије у Чачку, од 3 до 11 јуна, — СНБр. 5797 од 11-V-1920.

Јосифу Јелички, учитељу вештина гимназије у Ужицу, од 18 јуна до краја школске године, — СНБр. 5833 од 5-V-1920.

Радоју Ускоковићу, професору гимназије у Ужицу, од 28 маја до 3 јуна, — СНБр. 5832 од 14-V-1920.

Добрилки Ђирковић, учитељици женског рада гимназије у Шљевљу, 15 дана, — СНБр. 5829 од 10-V-1920.

WWW.UNILIB.RS

Теодори Ковачевић, наставници I женске гимназије у Београду, до 1 септембра, — СИБр. 5719 од 15-V-1920.

Светозару Недићу, наставнику гимназије у Беранима, до краја ове године, — СИБр. 5866 од 10-V-1920.

Драги Бојовић, учитељица женског рада у гимназији у Шапцу, до краја школске године, — СИБр. 5877 од 18-V-1920.

Јарославу Вошти, учитељу вештина гимназије у Скопљу, до краја школске године, — СИБр. 6005 од 19-V-1920.

Стевану Предићу, професору релативе у Београду, до краја јуна, — СИБр. 5996 од 21-V-1920.

Душану Поповићу, наставнику гимназије у Куманову, од 5 до 20 јуна, — СИБр. 5963 од 17-V-1920.

Тодору Илићу, сунгенту гимназије у Шапцу, до 1 јануара 1921 год, — СИБр. 5556 од 4-V-1920.

Катарини Ж. Јоксиминовићки, наставници гимназије у Приштини, 20 дана, — СИБр. 6107 од 21-V-1920.

Лепосави Маринковић, наставници III женске гимназије у Београду, од 27 маја до 19 јуна, — СИБр. 6135 од 22-V-1920.

Јовану Томићу, привременом предметном учитељу I гимназије у Београду, од 1 до 15 јуна, — СИБр. 6138 од 25-V-1920.

Јосифу Прохаски, учитељу вештина гимназије у Битољу, од 6 до 30 септембра, — СИБр. 6078 од 26-V-1920.

Душану Ђорђевићу, хонорарном наставнику гимназије у Пожаревцу, до 1 септембра, — СИБр. 6088 од 10-V-1920.

ОСНОВНА НАСТАВА

ПОСТАВЉЕЊА

Господин Министар Просвете, одлуком својом ОИБр. 13844, од 4 априла 1920, а на основи чл. 35. закона о народним школама, поставио је за сталне учитеље:

у *Алексинцу*:

Арапђела Савића, из Миљковаца, Тихомира Костића, из Текериша, Милену А. Савићку, из Миљковаца и Косару Костићку, из Текериша.

у *Бишњу*:

Александра Грдановића, из Битоља, Душана Н. Илића, из Вање, Сретена П. Тасића, из Бовања, Драгомира Њковића, из Струмице, Тодора Михајловића, из Косовске Митровице, Недељка Миличевића, из Битоља, Божидара Н. Поповића, из Селачке, Зорку Рашићку, из Битоља, Даринку Д. Илићку, из Вање, Станију Т. Михајловићку, из Косовске Митровице, Даринку Н. Миличевићку, из Битоља, Ружицу В. Поповићку, из Краљевог Села.

у *Ваљеву*:

Сретена Јеленавићку, из Јунковаца, Јелицу А. Ђорђевићку, из Борка (округ ваљевски).

у *Велесу*:

Милана Јовановића, из Штипа, Косту Ј. Мишића, из Караслара, Чедомира Ј. Тодоровића, из Башина Села, Димитрија Огњановића, из Башина Села, Михајла Марковића, Ђорђа Живковића, Даринку Вучковићку, Даринку Алексићку, Софију Живковићку и Даринку Поповићку, све из Велеса.

у *Горњем Милановцу*:

Драгу Николићку, из Гиљана.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

у Дебру:

Нема кандидата.

у Бевђелији:

Стевана Тановића, из Бевђелије, Миљка Јовановића, из Турије, Косту Арапџеловића, из Скопља, и Софију М. Јовановићку, из Турије.

у Јагодини:

Владимира Теодосића, из Сувадања, Тому Милојевића, из Сиврице, Јелицу В. Теодосићку, из Сувадања.

у Кавадару:

Нема кандидата.

у Крагујевцу:

Драгутина Симоновића, из Губерева (гружански), Василију И. Лазаревића, из Брзања.

у Лозници:

Даницу М. Вујовићеву, из Кусатка.

у Косовској Мишровици:

Петра Радуловића, из Кавадара, Светислава Богдановића, из Ковачева, Даринку А. Кујунџићку, из Косовске Митровице.

у Новом Пазару:

Филипа Стојановића, из Новог Пазара, Лепосаву Ристићку, из Новог Пазара.

у Охриду:

Антонија Петровића, из Вевчана, Милицу Милошевићку, из Охрида.

у Прилепу:

Благоја Наумовића, из Селца, Цветка Тапасковића, из Риљева, Димитрија Коњевића, из Ораховца, Ђермана Русића, из Прилепа, Чедомира Бушетића, из Пољне.

у Пирошу:

Ђорђа Ристића, из Сопота, Милана Јовановића, из Пирота, и Милку Тешићку, из Пирота.

у Приштини:

Јанићија Поповића, из Приштине, Димитрија Живића, из Лањег Села, Трајка Гашића, Милана Никшића и Зорку Гашићку, из Приштине.

у Призрену:

Саву Никшића, из Призрена, Николу Михајловића, из Смољинца, Душана Поповића, из Горњег Села, Милутина Вукчевића, из Врутока, Драгу Тодоровић, из Призрена.

у Пријепољу:

Јосифа Јевђовића, из Пријепоља.

у Сјеници:

Нема кандидата.

у Скопљу:

Милића Вукомировића, из Шатоња, Петра Илића, из Кануса, Драгутина Цанића, из Скопља, Миљка Грујићића, из Јабара, Ђорђа Катанића, из Гиљана, Саву Милосављевића, из Скопља, Марка Симоновића, из Сикола, Милана Бранковића, из Нерезе, Милију Милошевића, из Прилепа, Драгомира Митровића, из Краљевог Села, Милана Недељковића, из Ужица, Милицу Вукомировићку, из Шетање, Ангелину Св. Милосављевић, из Скопља, Милеву Ј. Симоновићку, из Скопља, Наталију Д. Цонићку, из Скопља, Наталију М. Недељковићку, из Ужица, Милеву М. Симоновићку, из Скопља.

у Тешову:

Љубомира Аћимовића, Јована Грујића, Трипа Стојановића, Драгу Грујићку, Наталију Стојановићку, Јулијану Дојчиновићку, из Тетова.

у Ужци:

Јована Јовановића, из Рогачице, Ђурђу Симоновићку, из Брусника.

у Чачку:

Јелену Радојковићку, из Чачка.

у Шшапу:

Јордана М. Бабановића, из Штина, Зорку Ј. Бабановићку, из Штина, и Смиљку Костићку, из Штина.

у Свилајенцу:

Светозара Митровића, из Свилајенца.

Господин Министар Просвете на основи чл. 35 закона о народним школама поставио је за сталне учитеље и учитељице у:

Азањи: Бранислава Мајсторовића, из Азање, Јелену Мићићку, из Азање, Милицу Митровићку, из Гундата; — **Александровцу (Жуца):** Зорку С. Радовановићку, из Белеса; — **Бабушници:** Александра В. Станковића, из Бабушнице; — **Белановцима:** Јованку Крагуљевићку, из Рошца; — **Белој Цркви:** Смиљку М. Поповићку, из Беле Цркве; — **Божевцу:** Животу Милосављевића, из Клокочевца, Антонија Милосављевића, из Клокочевца; — **Варварину:** Стојана Глигоријевића, из Варварина, Јулијану Томићку, из Клева; — **Вел. Плани:** Стојана Милосављевића, из Читлука, Симеуна Глишовића, из Голубиња, Савку Миленковићку, из Парана; — **Вучиштрну:** Цветка Стаматовића, из Вучитрна; — **Влашком Долу:** Петра Маврића, из Влашког Дола; — **Власошницима:** Јована Јовића, из Власотињца, Лазара Тирковића, из Грделице; — **Голушцу:** Даринку И. Јовановићку, из Голушца; — **Гостивару:** Милоша Мариновића, из Гостивара, Тодора Ј. Поповића, из Гостивара, Христину М. Маринковићку, из Гостивара; — **Гучи:** Миљка Таназијевића, из Горачића, Вукосаву М. Таназијевићку, из Горачића; — **Доњем Милановцу:** Милеву Окановић, из Младеновца (село); — **Жабарима:** Милицу Рајичићку, из Породина; — **Жагубици:** Антуна Мусанића, из Драгобраће; — **Кладову:** Љубинку Поповићку, из Варварина; — **Крашову:** Тихомира Тирића, из Варбарева; — **Краљево Селу:** Љубинку С. Поповићку, из Брестовца; — **Крушеву:** Николу Ж. Ђорђевића, из Крушева; — **Кусаишку:** Ђорђа Ђорђевића, из Каоне, Надежду Ђ. Ђорђевићку, из Каоне; — **Лапову:** Петра Димовића, из Лапова, Радована Бачковића, из Мокре Горе, Милана Дукића, из Рашке, Видосаву Ш. Димовићку, из Лапова, Љубицу Р. Тасићку, из Варварина; — **Мајдан Пеку:** Ружицу Тодоровићку, из Меховине; — **Меховини:** Михаила Симића, из Меховине, Софију М. Симићку, из Меховине; — **Младеновцу:** Николу Лазаревића, из Пожаревца, Јелену Лазаревићку, из Пожаревца; — у **Обреновцу:** Радомира А. Дројића, из Боговађа; — у **Паланци:** Живана М. Симића, из Тумића, Даницу Ж. Симићку, из Тумића; — у **Петровцу:** Душана Кострешевића, из Монастирице, Живка Цветковића, из Петровца; — у **Пожези:** Драгомира Шуњеварића, из Горобиња; — у **Прибоју (округ пријеполски):** Стевана Биљетину, из Прибоја; — у **Прчиловцу:** Марка Миловановића, из Прчиловца, Радивоја Милосављевића, из Струге, Даринку Миловановићку, из Прчиловца; — у **Рачи:** Јелену Јевремовићку, из Сараорца; — у **Сврљигу:** Живојина Дикића, из Сврљига; — у **Соко-Бањи:** Станишу Коруповићку, из Крушара, Драгу Кузмановићку, из Бегашице, Станку Тодоровићку, из Камендола; — у **Сурдулици:** Петра Ристића, из Сурдулице, Зорку Ристићку, из Сурдулице; — у **Тршенику:** Јована Милићевића, из Ниша, Вељка Павловића, из Мачковца, Милеву Виторовићку, из Љубовије; — у **Текији:** Михаилад Вјелића, из Јабуковца, Султану Вјелићку, из Јабуковца; — у **Тошопи:** Радомира Ковачевића, из Струмице; — на **Убу:** Томанију Церуничкићку, са Рашке; — на **Умци:** Тому Јакочевића, са Умке.

Није било кандидата за: Багдан, Бајину-Вашту, Ваћину, Брус, Бруу Паланку, Велики Поповић, Галичник, Драгинац, Јанево, Каменцу, Јабуковац, Богатић, Карани, Криву Паланку, Косјерић, Куришумлију, Крунац, Лебаре, Љубовићку, Мајур, Нову Варош, Ражањ, Ресан, Сараорце, Урошевца, Ариље, Чајетину, Рашку, Кићево, Кочине, Царево Село, Берово, Пехчево,

Штимље, Суву Реку, Стругу, Галичник, Дојран, Неготин (на Вардару), Владичин Хан, Породин и Радовиште.

Господин Министар Просвете поставио је претписом:

Асана Шлаковића, имама добро-водског, за вршиоца учитељске дужности (вероучитеља) у Мркојевићу, округ барски, — ОНБр. 14674 од 13-V-1920.

Кузмана Ђ. Пивашевића, учитеља у неизји, за сталног учитеља у Милошеву, срез неготински, округ крајински, — ОНБр. 13827 од 7-V-1920.

Зорку Вукићевићеву, свршену ученицу учитељске школе, за сталну учитељицу у Ратковићу, округ моравски, — ОНБр. 2684 од 7-V-1920.

Стојадина Ђосића, студента права, за привременог учитеља у Белишеву, срез поланички, округ врањски, — ОНБр. 14221 од 8-V-1920.

Јелку Барбир, учитељицу из Далмације, за сталну учитељицу у Нерадовцу, округ врањски, — ОНБр. 14029 од 8-V-1920.

Војадара Ст. Недељковића, студента филозофије, за привременог учитеља у Ливадици, округ пожаревачки, срез моравички, — ОНБр. 14421 од 10-V-1920.

Драгољуба М. Јовановића, студента права, за привременог учитеља у Ливадици, округ пожаревачки, срез моравски, — ОНБр. 14422 од 10-V-1920.

Алојзија Соколовског, хонорарног наставника ужицке гимназије, за хонорарног наставника свирања и нотног певања у педагошком одељењу Ужицке гимназије, — ОНБр. 2220 од 17-V-1920.

Јакова Козица, за сталног хонорарног наставника учитељске школе у Неготину, — ОНБр. 2858 од 20-III-1920.

Светислава Пешћа, секретара Пољопривредног Инспектората у Скопљу, за хонорарног наставника Пољске Привреде у учитељској школи у Скопљу, — ОНБр. 14149 од 7-V-1920.

Милоја В. Веселиновића, пређашњег учитеља, за сталног учитеља у Дубочанима, срез неготински, округ крајински, — ОНБр. 14614 од 11-V-1920.

Михаила Велића, бившег егзархијског учитеља, за вршиоца учитељске дужности у Брезову, округ битољски, — ОНБр. 14405 од 10-V-1920.

Драгослава Љ. Алексића, свршеног ученика учитељске школе, за сталног учитеља у Бабином Мосту, округу зечанском, — ОНБр. 14323 од 8-V-1920.

Ива Милосављевића, студента права, за привременог учитеља у Горњој Буковини, срез азбуговачки, — ОНБр. 14493 од 11-V-1920.

Муду Ахмета Мумовића, за вршиоца учитељске дужности (вероучитеља за муслиманску децу) на Коврену, округ бијело-пољски, — ОНБр. 9346 од 3-V-1920.

Јордана Анђелковића, бившег егзархијског учитеља, за вршиоца учитељске дужности у Мидици, срез кичевски, округ битољски, — ОНБр. 13328 од 2-V-1920.

Антонија Милосављевића, бившег учитеља, за привременог учитеља у Пловици, срез струмички, округ тиквешки, — ОНБр. 12998 од 7-V-1920.

Фехина Идризовића, за вршиоца учитељске дужности (вероучитеља за муслиманску децу) у Павином Пољу, округ бијело-пољски, — ОНБр. 9345 од 3-V-1920.

Милицу Ђуровић, свршену ученицу учитељске школе, за сталну учитељицу у Смиловцу, срез ројански, округ крушевачки, — ОНБр. 13792 од 7-V-1920.

Душана Еричеговића, пређашњег учитеља, за привременог учитеља у Мркојевићима, округ бајски, — ОНБр. 13069 од 30-IV-1920.

Лазара Беловуковића, свршеног богослова, за привременог учитеља у Свилеуви, срез посаво-тамнаски, округ подрински, — ОНБр. 12908 од 28-IV-1920.

Светислава Јвковића, за управитеља ос. овне палилудске школе у Београду, — ОНБр. 14979 од 14-V-1920.

Спасоја Б. Рашовића, свршеног ученика учитељске школе у Скопљу, за привременог учитеља у Бујановцу, округ кумановски, — ОНБр. 13843 од 5-V-1920.

Петра Крстића, свршеног ученика учитељске школе у Неготину, за сталног учитеља у Смедовцу, округ крајински, срез неготински, — ОНБр. 13417 од 5-V-1920.

Пунишу Радоњића, свршеног ученика учитељске школе у Даниловом Граду, за сталног учитеља у Озринићима, округ никшићски. — ОНБр. 13541 од 5-V-1920.

Мулу Зећи Х. Селимовића, огу из Пећи, за вршиоца учитељске дужности (вероучитеља за муслиманску децу), ОНБр. 13367 од 4-V-1920.

Дум Талеју Ивановића, за вршиоца учитељске дужности (вероучитеља за католичку децу) у Јаневу, срез грачанички, округ косовски. — ОНБр. 13775 од 5-V-1920.

Драгутина Младеновића, пређашњег учитеља, за сталног учитеља у Врбци, срез тимочки. — ОНБр. 14156 од 8-V-1920.

Катариноу Штрбовићеву, бившу егзархијску учитељицу, за привремену учитељицу у Баточини, округ крагујевачки, с тим да привремено ради у Крагујевачкој учитељској школи. — ОНБр. 11637 од 20-IV-1920.

Радоја Ђимовића, ђака Педагошког Одељења, за вршиоца учитељске дужности у Будимљу, округ берански, а да замењује Павла Протића, учитеља у Будимљу. — ОНБр. 12703 од 28-IV-1920.

Јелену Ђаковић, учитељицу у Радовишту, округ брегалички, за сталну учитељицу у Лисовићу, округ београдски. — ОНБр. 10238 од 30-III-1920.

Блажу Ђуришића, свршеног матуранта, за привременог учитеља у Дражевини, округ цетињски. — ОНБр. 8576 од 12-III-1920.

Мулу Меда-Пећанца, имама кучанске памије, за вршиоца учитељске дужности (вероучитеља) у Рожају, округ берански. — ОНБр. 4117 од 15-I-1920.

Петра Н. Секулића, свршеног ученика учитељске школе, за сталног учитеља у Трвину, округ цетињски. — ОНБр. 8570 од 12-III-1920.

Филина Марковића, свршеног ученика учитељске школе, за сталног учитеља у Доњим Ђјелицама, округ цетињски. — ОНБр. 10290 од 1-IV-1920.

Ива Марковића, свршеног учитеља учитељске школе, за сталног учитеља у Текаћима, округ цетињски. — ОНБр. 10255 од 15-V-1920.

Костањина Настића, пређашњег учитеља, за сталног учитеља у Душцима, округ крушевачки. — ОНБр. 13652 од 15-V-1920.

Костањина Петрушића, пешадијског капетана I класе, за хонорарног наставника у богословској учитељској школи у Призрену. — ОНБр. 14582 од 11-V-1920.

ОДЛУКЕ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ

Одлука ОНБр. 4704 од 16-V-1920: да се одлука ОНБр. 24768, за Вељка Спасића, учитеља у Слатини, сматра за неважећу, и да Спасић остане у Слатини и даље.

Одлука ОНБр. 14842 од 11-V-1920: да се Лазар Станимировић, учитељ у Врањској бањи, привремено упути на рад у Министарство Просвете.

Одлука ОНБр. 14004 од 8-V-1920: да се Петар Мађарац, учитељ, привремено упути на рад у Министарство Просвете.

Одлука ОНБр. 12467 од 23-V-1920: да Јелисавета Радовићева и Олга Глибоњска, учитељица, остану и даље на раду у Министарству Просвете.

Одлука ОНБр. 13674 од 5-V-1920: да и даље остану на раду у Статистичком Одсеку Министарства Просвете: Јован Филиповић, Катарина Голубовић, Драга Павловић, Милица Брашковић, Лепосава Михајловић и Вида Поповић.

Одлука ОНБр. 14887 од 17-V-1920: да се село Пештане, срез врачарски, издвоји из досадашње школске заједнице у Винчи и Болећу, и образује за се школску општину са школом у селу Лештану.

Одлука ОНБр. 14898 од 13-V-1920: да се усвоји одлука Главног Просветног Савета да Петрија Ђокић нема квалификација за сталну учитељицу.

УПРАЖЊЕНА МЕСТА

Господин Министар Просвете претписом својим огласно је за упражњена места:

Софији Глигоровић, привременој учитељици у Врзану, округ крагујевачки. — ОНБр. 13801 од 8-V-1920.

Божидару Недељковићу, привременом учитељу у Ливадици, срез моравски, округ пожаревачки, — ОНБр. 15654 од 18-V-1920.

Драгољубу Јовановићу, привременом учитељу у Ливадици округ пожаревачки, срез моравски, — ОНБр. 15733 од 18-V-1920.

РАЗРЕШЕЊА

Господин Министар Просвете претписом својим разрешио је дужности:

Крсту Јонића, управитеља основне палилушке школе у Београду, — ОНБр. 14979 од 14-V-1920.

Митру Врбавчеву, вршиоца учитељске дужности у Штиму, — ОНБр. 14149 од 7-V-1920.

ПРЕМЕСТАЈИ

Господин Министар Просвете претписом својим преместио је:

Ленку Ранковићеву, сталну учитељицу из Азање, у Глибовац, срез јасенички, округ смедеревски, — ОНБр. 14404 од 11-V-1920.

ПЕНЗИОНИСАЊА

Господин Министар Просвете претписом својим одлучио је да се:

Новак Михаиловић, учитељ у селу Ваточини, округ крагујевачки, на основи чл. 33 закона о народним школама, пензионисао с пуном пензијом од 5000 д., — ОНБр. 3585 од 5-IV-1920.

Јордан Бабамовић, учитељ у Штиму, округ брегалнички, на основи чл. 33. закона о народним школама, пензионисао, с пензијом која му према годинама службе припада, — ОНБр. 13077 од 1-V-1920.

ПЕРИОДСКЕ ПОВИШИЦЕ

Господин Министар Просвете одредио је периодску повишицу плате:

у Београду:

девешу, Јелени Катићки, учитељици, — ОНБр. 10875 од 7-V-1920.

прву, Јелки Стојаковићки, учитељици, — ОНБр. 10146 од 12-V-1920.

осму, Макрени Профировић, учитељици, — ОНБр. 3861 од 2-V-1920.

другу, Станки Јовановић, учитељици, — ОНБр. 9569 од 22-V-1920.

другу, Јелици Петровићевој, учитељици, — ОНБр. 9517 од 17-V-1920.

шрећу, Даници Берићевој, учитељици, — ОНБр. 36935 од 22-V-1920.

шрећу, Олги Глибоњској, учитељици, — ОНБр. 16466 од 18-V-1920.

другу, Десанки Нешковић, учитељици, — ОНБр. 9316 од 20-V-1920.

другу, Јелки Стојковић, учитељици, — ОНБр. 9630 од 26-V-1920.

у Београдском округу:

шесту, Милеви Сретеновић, учитељици из Гроцке, — ОНБр. 14118 од 10-V-1920.

шрећу, Новки Момировићки, учитељици из Миријева, — ОНБр. 29726/19 од 7-V-1920.

другу, Душану Јвановићу, учитељу из села Младеновац, — ОНБр. 38734/1919 од 11-V-1920.

девешу, Љубомиру Николићу, из Винче, — ОНБр. 10851 од 17-V-1920.

прву, Бошку Д. Катанићу, учитељу из Дражевац, — ОНБр. 12927 од 20-V-1920.

другу, Вукосави Губеревац, учитељици из Лукавице, — ОНБр. 14014 од 19-V-1920.

пешу, Надежди Костићки, учитељици из Миријева, — ОНБр. 11989 од 18-V-1920.

другу, Драгољубу В. Матејићу, учитељу из Шилјаковца, — ОНБр. 11187 од 18-V-1920.

шрећу, Фемки Грујићићевој, учитељици из Ришња, — ОНБр. 10787 од 21-V-1920.

другу, Драгољубу Милосављевићу, учитељу из Мале Иванче, — ОНБр. 8311 од 20-V-1920.

прву, Милићу Мајсторовићу, учитељу из Влашке, — ОНБр. 10964 од 26-V-1920.

другу, Драгољубу Марковићу, учитељу из Лазаревац, — ОНБр. 10177 од 26-V-1920.

у Бишољском округу:

- другу*, Станиславу А. Милутиновићу, учитељу из Прилепа, — ОНБр. 13740 од 24-V-1920.
прву, Видосави Ставрићевој, учитељици из Крушева, — ОНБр. 13026 од 11-V-1920.
другу, Драги Милутиновићки, учитељици из Прилепа, — ОНБр. 13731 од 18-V-1920.

у Ваљевском округу:

- шрећу*, Живојину Јаковљевићу, учитељу из Радјева, — ОНБр. 7323 од 21-V-1920.
другу, Даници Радовијевићки, учитељици из Лопатања, — ОНБр. 9570 од 22-V-1920.
другу, Миленку Миливојевићу, учитељу из Петница, — ОНБр. 13176 од 21-V-1920.
другу, Милану С. Ивановићу, учитељу из Забрежја, — ОНБр. 2492 од 20-V-1920.
шрећу, Драгињи Симићевој, учитељици из Попучке, — ОНБр. 10087 од 26-V-1920.

у Врањском округу:

- шрећу*, Владимиру Младеновићу, учитељу из Мирешеваца, — ОНБр. 13592 од 18-V-1920.
другу, Живојинцу Ђорђевићу, учитељу из Лебана, — ОНБр. 13485 од 21-V-1920.

у Крагујевачком округу:

- шесту*, Босиљки Антоновићевој, учитељици из Лапова, — ОНБр. 11694 од 6-V-1920.
другу, Зорки Петровићки, учитељици из Маслашева, — ОНБр. 14839 од 18-V-1920.
другу, Десимиру Јовановићу, учитељу из Малог Крчмара, — ОНБр. 14839 од 20-V-1920.
седму, Босиљки Стевановићевој, учитељици из села Тополе, — ОНБр. 16081 од 22-V-1920.
другу, Станци Петровићевој, учитељици из Чумића, — ОНБр. 14458 од 19-V-1920.
другу, Благоју Радојевићу, учитељу из Грина, — ОНБр. 12002 од 22-V-1920.
шрећу, Милицы Антонијевићки, учитељици из Маслошева, — ОНБр. 5180 од 26-V-1920.

у Крајинском округу:

- иешу*, Милеви Поповићки, учитељици из Буковча, — ОНБр. 39340/19 од 6-V-1920.
прву, Ђури Бошковићу, учитељу из Плавна, — ОНБр. 12077 од 13-V-1920.
шесту, Султани Бјелићки, учитељици из Јабуковца, — ОНБр. 8722 од 12-V-1920.
другу, Зорки Станисављевићки, учитељици из Буковча, — ОНБр. 13564 од 16-V-1920.
иешу, Загорки Казимировићки, учитељици из Доњег Милановца, — ОНБр. 10701 од

22-V-1920.

у Крушевачком округу:

- девету*, Драгољубу Тодоровићу, учитељу из Трстеника, — ОНБр. 12212 од 7-V-1920.

у Моравском округу:

- седму*, Достани Тодоровићки, учитељици из Поточца, — ОНБр. 14287 од 10-V-1920.
осму, Катарини Вучковићки, учитељици из Багдана, — ОНБр. 7746 од 4-V-1920.
шрећу, Димитрију Станковићу, учитељу из Ланшта, — ОНБр. 15484 од 19-V-1920.
другу, Десанки Сретеновићевој, учитељици из Драгоцвета, — ОНБр. 3965 од 20-V-1920.
шрећу, Благоју Д. Марковићу, учитељу из Балајинца, — ОНБр. 16208 од 22-V-1920.
шесту, Милану Непадовићу, учитељу из Грабоваца, — ОНБр. 10611 од 20-V-1920.
другу, Драги Митровићки, учитељици из Рашевице, — ОНБр. 16769 од 31-V-1920.

у Нишком округу:

- чешврсту*, Светолику Д. Стевановићу, учитељу из Трњана, — ОНБр. 13341 од 8-V-1920.
шесту, Милошу Јаншевићу, учитељу из Добрујевца, — ОНБр. 16254 од 22-V-1920.
другу, Милицы Варјачићки, учитељици из Грејача, — ОНБр. 16253 од 22-V-1920.
шрећу, Лепосави Лазаревићевој, учитељици из Делиграда, — ОНБр. 16077 од 22-V-1920.
другу, Радмили Касанићки, учитељици из Кормана, — ОНБр. 8614 од 20-V-1920.

у Подринском округу:

- чешврсту*, Видосави Ф. Поповићки, учитељици из Мајуре, — ОНБр. 7739 од 2-V-1920.
десету, Петру Р. Петровићу, учитељу из Рибара, — ОНБр. 1672 од 7-V-1920.
другу, Тихославу Ј. Ковачевићу, учитељу из Љубовије, — ОНБр. 12402 од 21-V-1920.
шрећу, Софији Симићки, учитељици из Меховина, — ОНБр. 11763 од 22-V-1920.
другу, Душану Загорцу, учитељу из Дебрца, — ОНБр. 15494 од 19-V-1920.

другу, Драгомиру С. Јовановићу, учитељу из Коцељева, — ОНБр. 12902 од 20-V-1920.
шрећу, Драгомиру С. Јовановићу, учитељу из Коцељева, — ОНБр. 16195 од 21-V-1920.

у Пожаревачком округу:

пешу, Николи Лазаревићу, учитељу из Пожареваца, — ОНБр. 12845 од 7-V-1920.
шрећу, Владиславу Медурићу, учитељу из Каона, — ОНБр. 8312 од 21-V-1920.
шрећу, Видосави Цветковићевој, учитељици из Маљуревца, — ОНБр. 37362/19 од 19-V-1920.

шрећу, Олги Анђелковићки, учитељици из Кнежнице, — ОНБр. 11483 од 26-V-1920.

у Призренском округу:

шесту, Стојану Танасковићу, учитељу из Сдерске, — ОНБр. 13511 од 4-V-1920.
осму, Душану Поповићу, учитељу из Горњег Села, — ОНБр. 10660 од 20-V-1920.

у Рудничком округу:

десету, Емилији Нинићки, учитељици из Горњег Милановца, — ОНБр. 7904 од 26-V-1920.
шрећу, Јовану Станковићу, учитељу из Мајдана, — ОНБр. 1441 од 26-V-1920.
другу, Босилки Станковићевој, учитељици из Мајдана, — ОНБр. 15319 од 28-V-1920.

у Смедеревском округу:

осму, Александри Обреновићки, учитељици из Паланке, — ОНБр. 12989 од 8-V-1920.
пешу, Војиславу Вуксановићу, учитељу из Мале Крсне, — ОНБр. 12960 од 5-V-1920.
осму, Даници Вуксановићки, учитељици из Мале Крсне, — ОНБр. 12962 од 6-V-1920.
другу, Ружици Поповићки, учитељици из Новог Ацибеговца, — ОНБр. 13066 од 13-V-1920.

шрећу, Радмили Томићевој, учитељици из Придворице, — ОНБр. 8313 од 21-V-1920.
шрећу, Ђорђу Бранковићу, учитељу из Вранова, — ОНБр. 12903 од 20-V-1920.
шрећу, Светозару В. Лазаревићу, учитељу из Марковца, — ОНБр. 13249 од 21-V-1920.
другу, Десанки Лазаревићки, учитељици из Марковца, — ОНБр. 13250 од 21-V-1920.
другу, Петру Ј. Поповићу, учитељу из Велике Крсне, — ОНБр. 5537 од 24-V-1920.
прву, Вукосави Јавићевој, учитељици из Јагњила, — ОНБр. 13572 од 18-V-1920.
другу, Босилки Годубовићевој, учитељици из Ковачевца, — ОНБр. 10170 од 26-V-1920.
другу, Јелени Гледићевој, учитељици из Вашина, — ОНБр. 10265 од 26-V-1920.
другу, Јелени Цонићевој, учитељици из Водице, — ОНБр. 14013 од 26-V-1920.

у Тешовском округу:

седму, Косари Ј. Ђирковићки, учитељици из Тетова, — ОНБр. 13515 од 10-V-1920.
другу, Драги Радоњићевој, учитељици из Тетова, — ОНБр. 12451 од 14-V-1920.
шрећу, Никодиму Десићу, учитељу из Маврова, — ОНБр. 28041/19 од 18-V-1920.
другу, Душану Маринковићу, учитељу, из Гостивара, — ОНБр. 13292 од 18-V-1920.

у Тиквешком округу:

прву, Јелисавети Петровићевој, учитељици из Кавалара, — ОНБр. 14859 од 18-V-1920.
другу, Србијанки Михајловићки, учитељици из Кавалара, — ОНБр. 14860 од 18-V-1920.

у Тимочком округу:

девешу, Проконију Дамјановићу, учитељу из Зајечара, — ОНБр. 12407 од 4-V-1920.
шрећу, Наталији Милетићевој, учитељици из Злата, — ОНБр. 13721 од 24-V-1920.
другу, Душану Лазићу, учитељу из Белог Потока, — ОНБр. 13178 од 16-V-1920.
другу, Миодрагу Поповићу, учитељу из Малог Извора, — ОНБр. 13674 од 26-V-1920.
шрећу, Персиди Каменовићевој, учитељици из Вражогрицаца, — ОНБр. 13958 од 19-V-1920.

у Чачанском округу:

прву, Теодосију Симићу, учитељу из Међуречја, — ОНБр. 19584 од 12-V-1920.
другу, Олги Зечевићевој, учитељици из Чачка, — ОНБр. 16678 од 26-V-1920.
шрећу, Љубици Вучетићки, учитељици из Жежевице, — ОНБр. 16125 од 28-V-1920.
шрећу, Милији Вучетићу, учитељу из Жежевице, — ОНБр. 16124 од 29-V-1920.

ОДСУСТВА

Господин Министар Просвете одлуком својом одобрио је ова одсуства:

Тодору Димитријевићу, учитељу из Дебра, од 1 маја до 1 јуна 1920, — ОНБр. 13252 од 3-V-1920.

Марији Ваљаревићки, учитељици из Белољина, од 21 априла до 5 маја 1920 године. — ОНБр. 13008 од 3-V-1920.

Катарини Стаматовићевој, учитељици из Крушевца, од 3 новембра до 1 децембра 1920, — ОНБр. 13168 од 3-V-1920.

Чедомиру Максимовићу, учитељу из Рановаца, од 15 маја до 15 јуна 1920, — ОНБр 12838 од 3-V-1920.

Свети Томићу, учитељу из Приштине, од 10 маја до 22 маја 1920, — ОНБр. 13231 од 3-5-1920.

Душану Тошићу, учитељу из Брежђе, од 1 маја до 1 јула 1920, — ОНБр. 1335 од 3-V-1912.

Крсти Јонићу, учитељу из Београда, од 1 маја до краја јуна 1920, — ОНБр. 13001 од 5-V-1920.

Живојину Ђорђевићу, учитељу из Дуња, од 25 априла до 15 маја 1920, — ОНБр. 13642 од 5-V-1920.

Аксентију Вуксановићу, учитељу из Слатине, од 20 априла до 20 маја 1920, — ОНБр. 13349 од 5-V-1920.

Милану Глигоријевићу, учитељу из Заблаћа, од 1 до 10 маја 1920, — ОНБр. 13436 од 5-V-1920 и од 10 до 18 маја 1920, — ОНБр. 15361 од 17-V-1920.

Владимиру Николићу, учитељу из Рогаче, од 1 до 10 маја 1920, — ОНБр. 13469 од 5-V-1920.

Бранку Станивуквићу, учитељу из Вранића, од 5 маја до 15 јуна 1920, — ОНБр. 13665 од 6-V-1920.

Халиму Јакуповићу, учитељу из Врутока, од 12 априла до 12 јуна 1920, — ОНБр. 13724 од 6-V-1920.

Борки Арнаутовић, учитељици из Бановог Поља, од 25 априла до 25 маја 1920, — ОНБр. 13737 од 7-V-1920.

Марији Рабреновићки, учитељици из Београда, од 3 маја до 3 јула 1920, — ОНБр. 13591 од 7-V-1920.

Даници Живковићки, учитељици из Белотића, од 10 маја до 10 јуна 1920, — ОНБр. 13742 од 7-V-1920.

Славки Поповићевој, учитељици из Дома Сиротне Деце, од 3 маја до 3 јула 1920, — ОНБр. 13549 од 7-V-1920.

Јелени Татићки, учитељици из Струмице, од 1 априла до 5 маја 1920, — ОНБр. 13857 од 8-V-1920.

Катарини Јовановић, учитељици из Штина, од 26 априла до 16 маја 1920, — ОНБр. 13785 од 10-V-1920.

Јанку Тошковићу, школском надзорнику из Штина, од 15 маја до 15 јуна 1920, — ОНБр. 14053 од 10-V-1920.

Десанки Димитријевић, учитељици из Јабуковца, од 1 маја до 1 јуна 1920, — ОНБр. 14003 од 10-V-1920.

Даринки Илићевој, учитељици из Трнаве, од 5 до 8 маја 1920, — ОНБр. 13553 од 10-V 1920, и од 13 маја до краја школске године, — ОНБр. 15575 од 19-V-1920.

Ристи Мурговићу, учитељу из Куманова, од 27 априла до 27 јуна 1920, — ОНБр. 13748 од 11-V-1920.

Косари Недељковићевој, учитељици из Трговишта, од 25 априла до 25 маја 1920, — ОНБр. 14213 од 11-V-1920.

Радовану Вукићевићу, учитељу из Пожаревца, од 10 маја до 10 јуна 1920, — ОНБр. 14330 од 11-V-1920.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Јованки Томићки, учитељици из Прибоја, од 17 маја до 17 јуна 1920, — ОНБр. 14441 од 11-V-1920.

Милошу Бакићу, школском надзорнику из Бијелог Поља, од 8 маја до 8 јуна 1920, — ОНБр. 14054 од 11-V-1920.

Милоју Љубисављевићу, учитељу из Драгачева, од 23 априла до краја школске године, — ОНБр. 14195 од 11-V-1920.

Љубомиру Булатовићу, учитељу из Улциња, од 8 до 20 маја 1920, — ОНБр. 14078 од 11-V-1920.

Сави Поповићу, учитељу из Бара, од 8 до 20 маја 1920, — ОНБр. 14079 од 11-V-1920.

Давиди Хаџи-Илићки, учитељици из Читлука, од 5 марта до 28 марта 1920, — ОНБр. 14596 од 12-V-1920.

Стојану Милосављевићу, учитељу из Читлука, од 9 до 23 марта 1920, — ОНБр. 14615 од 12-V-1920.

Антонију Рајичићу, учитељу из Крагујевца, од 15 маја до 15 јуна 1920, — ОНБр. 14503 од 12-V-1920.

Милеви Симоновић, учитељици из Скопља, од 13 априла до 20 маја 1920, — ОНБр. 14308 од 12-V-1920.

Станици Петровићевој, учитељици из Чумића, од 20 маја до 10 јуна 1920, — ОНБр. 14457 од 12-V-1920.

Славки Стојановићевој, из Петке, од 10 маја до краја школске године, — ОНБр. 14288 од 12-V-1920.

Милоју Веселиновићу, учитељу из Дубочана, од 20 маја до 20 јуна 1920, — ОНБр. 14789 од 13-V-1920.

Радовану С. Јеленићу, учитељу из Велике Иванче, од 22 маја до 22 јуна 1920, — ОНБр. 14776 од 13-V-1920.

Катарини Анђелковићки, учитељици из Подгорице, три месеца, од дана употребе, — ОНБр. 14847 од 14-V-1920.

Стани Цветковићки, учитељици из Врање, од 9 до 30 маја 1920, — ОНБр. 14725 од 16-V-1920.

Даринки Марковићевој, учитељици из Београда, од 26 маја до 10 јуна 1920 године, — ОНБр. 15626 од 17-V-1920.

Стојану Урдаревићу, учитељу из Светог Никита, од дана употребе 40 дана, — ОНБр. 15292 од 17-V-1920.

Константину Милошевићу, учитељу из Станичења, од 14 до 28 априла 1920, — ОНБр. 15305 од 17-V-1920.

Јовану Дамњановићу, учитељу из Шуграна, од 5 до 20 јуна 1920, — ОНБр. 15491 од 18-V-1920.

Јелени Томићки, учитељици из Оштреља, од 1 јуна до 1 јула 1920, — ОНБр. 15655 од 18-V-1920.

Ружици Нешовићки, учитељици из Горњег Врежина, од 5 маја до 14 јуна 1920, — ОНБр. 15650 од 18-V-1920.

Драгутину Младеновићу, учитељу из Шљивара, од 11 до 31 маја 1920, — ОНБр. 15725 од 18-V-1920.

Веселину Стаматовићу, учитељу из Велике Плана, од 21 до 31 маја 1920, — ОНБр. 16340 од 20-V-1920.

Ахмеду Ајвезовићу, учитељу из Приштине, од 8 маја до 8 јуна 1920, — ОНБр. 15994 од 20-V-1920.

Агнији Михаиловићки, учитељици из Винаца, од 1 до 20 маја 1920, — ОНБр. 15610 од 20-V-1920.

Милеви Д. Младеновићки, учитељици из Цариброда, од 12 маја до 12 јуна 1920, — ОНБр. 15970 од 20-V-1920.

- Олги Скенџићевој, учитељици из Бадовинаца, од 14 маја до 14 јуна 1920, — ОНБр. 16303 од 23-V-1920.
- Десанки Јевтићки, учитељици из Велеса, од 12 маја до 20 јуна 1920, — ОНБр. 16238 од 23-V-1920.
- Мехмеду Баки, учитељу из Махмучилара, од 17 маја до 17 јуна 1920, — ОНБр. 16810 од 27-V-1920.
- Срећку Стевановићу, учитељу из Београда, од 1 јуна до краја школске године, — ОНБр. 15878 од 20-V-1920.
- Ружици Мијатовић, учитељици, на раду у Министарству Просвете, од 17 маја до 17 јуна 1920, — ОНБр. 14811 од 14-V-1920.
- Љубици Богдановићки, учитељици из Неготина, од 27 априла до 27 јуна 1920, — ОНБр. 13634 од 7-V-1920.
- Драги Павловићки, учитељици, на раду у Министарству Просвете, 15 дана, — ОНБр. 12627 од 12-V-1920.
- Даници Јанковић, учитељици из Приштине, од 21 априла до краја школске године, — ОНБр. 13847 од 8-V-1920.
- Славољубу Панићу, школском надзорнику из Косовске Митровице, од 19 до 21 маја 1920, — ОНБр. 15908 од 20-V-1920.
- Ружици Поповићки, учитељици из Краљевог Села, од 8 маја до 8 јуна 1920, — ОНБр. 14818 од 16-V-1920.
- Вери Милошевић, учитељици из Доњег Трогерца, од дана употребе два месеца, — ОНБр. 13788 од 10-V-1920.
- Јеврему Чакаревићу, учитељу из Ужица, од 20 маја до краја школске године, — ОНБр. 16785 од 27-V-1920.
- Благоју Поповићу, учитељу из Крива-Фера, од 29 априла 1920, — ОНБр. 12897 од 3-V-1920.
- Ани Чоловићки, учитељици из Трубушнице, од 1 маја до 1 јула 1920, — ОНБр. 7551 од 1-V-1920.
- Крсти Јовановићу, учитељу из Обилићева, месец дана од дана употребе, — ОНБр. 13122 од 3-V-1920.
- Радмили Наумовић, из Велике Каменице, од 19 априла до 1 јуна 1920, — ОНБр. 16272 од 22-V-1920. ◆
- Марији Димићки, учитељици из Косовске Митровице, од 8 априла до 4 маја 1920, — ОНБр. 16261 од 23-V-1920.
- Богосаву Николићу, учитељу из Плеша, од 12 до 27 маја 1920, — ОНБр. 16354 од 23-V-1920.
- Божани Јосимовићки, учитељици из Грчара, од 12 маја до краја школске године, — ОНБр. 1413 од 12-V-1920.
- Добривоју Степановићу, учитељу из Куманова, од 1 маја до 1 јула 1920, — ОНБр. 14178 од 10-V-1920.
- Живојину Поповићу, школском надзорнику из Дебра, од 8 до 25 маја 1920, — ОНБр. 14075 од 10-V-1920.
- Добрилки Николић, учитељици из Горче, од 10 маја до 20 јуна 1920, — ОНБр. 14485 од 12-V-1920.
- Јелени Зарићки, учитељици из Витола, од 1 маја до 1 јула 1920, — ОНБр. 14909 од 16-V-1920.
- Станислави Антић, учитељици из Призрена, од 18 маја до 18 јуна 1920, — ОНБр. 16335 од 25-V-1920.
- Јовану Првуловићу, учитељу из Цавота, од 10 маја до 10 јуна 1920, — ОНБр. 15337 од 16-V-1920.
- Милеви Обрадовићевој, учитељици из Смедерева, од 22 маја до 22 јуна 1920, — ОНБр. 16328 од 23-V-1920.

Видосави Цветковић, учитељици из Маљуревца, од 10 до 31 маја 1920, — ОНБр. 14092 од 11-V-1920.

Олиги Глибовској, учитељици, на раду у Министарству Просвете, од 23 маја до 2 јуна 1920, — ОНБр. 15901 од 20-V-1920.

Десанки Нешковић, учитељици из Клења, од 15 маја до 15 јуна 1920, — ОНБр. 14853 од 14-V-1920.

Драгомиру Борђевићу, учитељу из Лазаревца, од 15 маја до краја школске године, — ОНБр. 15407 од 15-V-1920.

Благоју Стефановићу, учитељу из Стајевца, од 13 маја до краја школске године, — ОНБр. 16735 од 27-V-1920.

Љубици Николајевић, учитељици из Скопља, од 6 маја до 1 јуна, — ОНБр. 15321 од 17-V-1920.

Миливоју Јовановићу, учитељу из Охрида, од 1 маја до краја школске године, — ОНБр. 13223 од 3-V-1920.

Јулијани Пауновић, учитељици из Вучитрна, од 7 маја до 15 маја 1920, — ОНБр. 13530 од 7-V-1920.

Стојанки Ранчаки, учитељици из Смедана, од 10 маја до 10 јуна 1920, — ОНБр. 16336 од 23-V-1920.

Косари Јовановић, учитељици из Трстеника, од 19 априла до 19 маја 1920, — ОНБр. 13738 од 5-V-1920, и од 19 маја до 1 јуна, — ОНБр. 15855 од 19-V-1920.

Катарини Вучковић, учитељици из Багрдана, од 10 маја до 16 маја 1920, — ОНБр. 14774 од 14-V-1920.

Лепосави Лучићи, учитељици из Трнава, од 13 маја до краја школске године, — ОНБр. 15862 од 19-V-1920.

Николи Ракићу, инспектору из Битоља, од 3 маја до 3 јуна 1920, — ОНБр. 10854 од 13-V-1920.

Зорки Аврамовићи, учитељици, на раду у Министарству Просвете, од 5 до 7 маја 1920, — ОНБр. 13491 од 5-V-1920.

Љубици Петровић, учитељици, на раду у Министарству Просвете, од 10 маја до краја школске године, — ОНБр. 16802 од 27-V-1920.

Драгу Мучалици, учитељу из Бостана, од 14 до 23 маја 1920, — ОНБр. 15341 од 15-V-1920.

Љубици Роглићевој, учитељици из Беглишта, од 10 априла до краја школске године, — ОНБр. 14921 од 16-V-1920.

Љубици Пенићи, учитељици, на раду у Министарству Просвете, од 22 априла до 22 јуна 1920, — ОНБр. 12080 од 5-V-1920.

Лазару Ризовићу, учитељу из Батоша, од 25 априла до 25 маја 1920, — ОНБр. 13514 од 7-V-1920.

Косари Обреновићи, учитељици из Тузрије, од 1 до 12 фебруара 1920, — ОНБр. 13701 од 13-V-1920.

Љубици Радосављевић, учитељици из Лебана, од 28 фебруара до 26 марта 1920, — ОНБр. 18852 од 3-V-1920.

Јелени Павловићи, учитељици из Ниша, од 25 априла до 25 јуна 1920, — ОНБр. 13472 од 7-V-1920.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

УМЕТНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКЕ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ

Одлука УБр. 844 од 2-V-1920: да се сви чланови Народног Позоришта у Новом Саду, пошто су без стварних разлога напустили дужност, отпусте из службе, а рад у Позоришту обустави до даље наредбе.

Одлука УБр. 847 од 9-V-1920: да Д-р Петар Колендић, професор гимназије, врши дужност директора Архива у Дубровнику, док се не донесе општа Уредба о Архивима.

Одлука УБр. 887 од 24-V-1920: да се Д-р Милан Беловић, професор, који је кандидат за управника Народног Позоришта у Сарајеву, може примити службе у Повереништву у Загребу.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ЧИТАОЦИМА

После скоро петогодишњега ћутања, „Просветни Гласник“ наставља данас своје излагање. Његова последња свеска појавила се у јесен 1915, у оно крваво и страшно време када се непобедни хероизам српски морао повући пред моћном коалицијом три непријатеља; његова нова свеска појављује се данас у уједињеној отаџбини свију синова наша три једнокрвна племена.

Наша прва мисао иде у овом тренутку, с побожним пиететом, оним тисућама јунака, знаних и незнаних, који су својом крвљу исписали бесмртне странице у историји нашега народа и у историји човечанства, и чијим је узвишеним пожртвовањем сазидана наша данашња слобода и јединство. И Српска Просвета — српски професори, српски учитељи, српски ђаци — положила је за свето дело народног уједињења многе драгоцене животе. Необично је дуга црна листа оних „витеза пера и мача“ који су, у данима искушења, својом проливиеном крвљу посведочили убеђења целог свог живота; и, не могући на овоме месту да свакоме од њих одамо заслужено признање, ми их мешамо све у једној бескрајној мисли љубави, захвалности и дивљења.

Жртва је била страховито крвава, али је венац награде величанствен. Вековни сан најбољих духова нашега народа је остварен: наша је земља уједињена, велика и срећна. Пун културни живот — много руку, велика и снага — може у њој једино сад да отпочне свом јачином. Али плодносно дело Цивилизације треба спремати једним смишљеним, упорним радом, удруженим напорима свију способности и свију добрих воља; и у тој племенитој борби за Напредак, „Просветни Гласник“ жели да буде један скроман, али активан и смео борац.

ЗАДАЦИ НОВОГ ДОБА ¹⁾

Ново доба нашега државнога живота мора бити испуњено усрдним, истрајним и добро смишљеним радовима на свима, често врло тешким и заплетеним задацима, на проналажењу и стварању свију средстава за унапређење материјалне, интелектуалне и моралне културе нашега племена.

Први ће задатак бити да се залече најболније ране задобијене у ратовима, да се накнаде страховити наши губитци услед погибија у војсци и помора у народу. Није мало наших негда врло напредних и убавих насеља у којима је нестало половина људства. Није их мало у којима је ослабела физичка снага и овога остатка; у којима се угнездиле погодбе за развиће епидемија; у којима су се неке болести одомаћиле и узеле социјални карактер. У неким се, кажу, смањују бројеви рађања а увећавају бројеви смртности, и тако даље.

Државни је Санитет увек имао старање о тим недузима; али, у овоме садашњем стању, његови су се задаци необично умножили, његова дужност повећала. Сви су изгледи да ће се Санитету ставити на расположење сва потребна му средства и да ће он наићи на бољу сарадњу и обласних и општинских власти и приватних прегалаца.

Један од најмоћнијих фактора који му за ово притиче у помоћ јесте Медицински Факултет, који се отвара у Србији. Ту се отварају не само нове слушаонице и учионице за спрему нових лекара, већ и нове радионице за научна испитивања свију појава и потреба како здравога тако и оболелога човека и људства. Отварају се тиме нови извори науке, и чисте, и на добро људства примењене.

Други је задатак: обновити економски живот у крајевима ратом пострадалим и збринути ратну сирочад. Зна се добро који су делови наше уједињене нове државе највише пострадали, којим радницима треба прво производну снагу повратити. Како су то већином поседници омањих сеоских имања, то ће се ова обнова извести без великих тегоба ако се поред државнога старања њој посвети и већа стручно спремна добра воља појединаца и веће распрострањење земљорадничких задруга. У томе ће правцу имати корисно да послуже и пројектовани Агрономски Факултет на нашем Универзитету, а тако исто и извршено уједињење свију обласних савеза Земљорадничких Задруга, у Главни Савез Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца. — Српска Краљевска Академија поздравља отварање оба ова нова извора оне науке и онога начина рада који ће несумњиво допринети унапређењу материјалнога благостања целокупнога земљорадничкога сталежа у нашој држави.

¹⁾ Један део из беседе Председника Српске Краљевске Академије Г. Јована М. Жујовића, говорене на свечаном скупу Академије 7 марта 1920.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Препорођај економскога живота наилази у неким новим областима на аграрно питање. Србија је то питање налазила на сваком новом кораку за ослобођење свога племена и свагда га је повољно решавала у корист земљорадничкога народа. Србија може у новој заједници и овога пута допринети да се питање о својини земље реши и праведно и мудро, како би се избегле социјалне трзавице у будућности.

Држава стоји пред огромним задатком да исплати силне трошкове ратовима проузроковане и да организује огромне радове који захтевају исто тако велике трошкове. И у томе погледу нису сви њени делови подједнако оптерећени, и то ће се бреме лакше поднети ако се начело солидарне одговорности искрено свуда прихвати и примени. На народ ће пасти нове дажбине, јер се морају отворати нови извори прихода. То ће бити осетно, али ће се поднети ако се народ увери да државни органи нису раскошници, да се државни приходи производно троше, и да се порезе, прирези и тако даље, правилно и праведно разрезају. А у демократској је држави праведно када сваки динар прихода, почев од просјачкога до краљевскога, даде свој сразмерни делић државној заједници, и када од утрошка прихода имају сразмерне користи све државне установе и сви слојеви народа.

У свима нашим крајевима влада, негде већа, негде мања, економска и финансијска криза, услед смањене радне снаге и производње а увећане потрошње добара, услед поремећеног саобраћаја и смањених саобраћајних средстава, услед померања тржишта за куповину и продају производа, услед великога расипања новаца и прекомернога пуштања у саобраћај новчаница без довољне стварне подлоге, и т. д. Свуда је живот толико поскупео да се и услед тога јавља забринутост, незадовољство, па и горчина, што помрачује сјај новог доба. Нема задовољства ни веселости колико би требало да је има после онолике наше жалости. Може бити да није овде место помињати материјалну кризу; али се мени чини да би наша интелигенција могла у овоме да има једну благотворну улогу, када би у народ распростирала уверење да су материјалне тегобе последице дугога ратовања, да оне нису велике само код нас, већ да су веће код народа богатијих од нас, да су дажбине којима ћемо бити изложени мање од жртава које смо већ поднели, далеко мање од претрпљених губитака у људству. А за обнову за живот потребнога нам оптимизма и идеализма корисно је сетити се да наше колено није било изложено само тешким патњама, већ да њега крунише и изванредна слава, и да ће га будућа срећнија поколења благодарно спомињати и благосиљати.

Поље интелектуалнога рада, на коме Академија има своју постат, јако се проширило. На срећу нашу, скоро на свима тим ширинама има изврских посленика, и усамљених и удружених, који су их раније са успехом обделавали. Успеха ће бити још много више када се и на овоме

пољу усвоје плодносна прџстонародна правила задругарства и обичаји спреге, позајмице, мобе. И у досада разједињеним државама, наше су Академије, Српска Краљевска и Југословенска, имале говора о деоби рада и сарадњи. Сада, по државном уједињењу, обе су одмах ступиле у договоре о заједничким предузећима. Таквих предузећа имаће више. Њих ће истицати поједини одсеци Академије, а целокупне ће их Академије ценити и прихватати, ради чега ће, ако устреба, наша Академија променити и свој Закон и Пословник. Ја немам права да овим говором претичем поједине предлоге и одлуке о њима. Академије ће наћи шта им кад ваља за заједницу чинити, настављајући рад свака у своме дојакосњем делокругу.

Допустите ми само да изјавим жељу да се поред ова два средишта за обрађивање више науке, у Београду и Загребу, што скорије створи слично средиште и у Љубљани, и да сва три ступе у најприсније задругарске везе, које ће такође ујемчавати наше народно и државно јединство. Образовању Словеначке Академије Наука можемо се надати у толико пре што се сада срећно остварује давнашња жеља Словенаца да имају свој Универзитет. Универзитет ће њихов прикупити до сада растурене стручњаке, и створити многе нове.

Српска Краљевска Академија са братском љубављу поздравља то ново светлило на небу Југославије.

Свима нашим Академијама, Ученим Друштвима, Факултетима, и свима осталим научним установама, морају се дати довољна материјална средства за њихове радове.

Вероватно је да ће управа државних финансија, у невољи, под великим теретом ратних последица, међ којима је финансијска криза једна од најосетлијих, покушавати да се штеди на просветним установама, те да им се не даје онолико колико захтева програм њихова рада. Како би то било одвећ штетно по унапређење битнога покретача сваковрсних радова у друштву, Српска Краљевска Академија је уверена да ће управа Просвете учинити све могуће да узнањственој делатности не само не буде застоја, већ да се омогући полет и потребан и достојан овога узлета у стварању нове државе. Народ који се подиже и увећава мора имати и већу науку и већу књижевност, да би га могле и задовољити у садашњости и осигурати за још бољу будућност. А његови научници, књижевници и уметници, морају се такође уздизати, да би били на висини својих већих задатака

И ако је поље њихова рада сасвим слободно, а плодно када се обрађује по слободном личном усталаштву и надахнућу, ипак ће оно бити још плодније, ако се буде установљавала што већа заједница и споразумна подела рада, и то не само међ Академијама, као што то мало час поменух, већ и међ Универзитетима, и књижевним и просветним удружењима, и т. д.

Нама је потребна нова организација интелектуалних послова у нашој држави. А потребно нам је да ступимо и у веће везе са научним и другим сличним организацијама на страни. Ту су потребу осетиле и стране Академије, јер је светски рат изменио и међународне и научне одношаје. Наша је Академија 1918 године била позвана од Енглескога Краљевскога Друштва да суделују у споразумевању савезничких Академија, које се тада започело у Лондону. Ми смо тамо били представљени. Затим је била конференција савезничких Академија у Паризу, на којој смо такође суделовали. А по овоме, прошле, 1919 године, одржана је трећа таква конференција у Брислу, на којој је био и представник Српске Краљевске Академије.

Резултат ових договора јесте образовање једнога Савета, коме је задатак да међ савезницима координише сва она научна истраживања за која је потребна међународна сарадња. На сарадњу су позване Академије и народа који за време рата беху неутрални. Нису позвани, за сада, само Немци и њихови савезници; ови ће се такође позвати „када својим победиоцима даду оправдане накнаде и потребне гаранције“.

Овај Савет ваља да буде спона између читавога низа међународних друштава, за поједине науке и проналаске, која ће се друштва груписати у националне комитете.

Српска Краљевска Академија треба да се одазвје позиву и да ступи у тај међународни научни Савет за организовање научних истраживања. То је један подстицај више да што пре изведемо организацију домаћег научног рада, како би свака група наших научника што јаче могла ући у међународну заједницу. И то је један повод више да се радујемо уједињењу целокупнога нашега племена, без кога би слабије било наше суделовање у опште човечанској Науци и Цивилизацији.

Рекох да ћемо имати посла и око унапређења моралнога васпитања и душевног јединства у нашем племену.

Не само на нашем, већ на свима народима, потресеним овим силним ратовањем, приметиле се велике и духовне и душевне промене у два правца: на једној је страни било појачање свију врлина, а на другој се умножиле неправилности и нека врста моралног нереда. У свима народима чини се да су ослабила негда утврђена начела морала, као да су се променили појмови о правима и дужностима, као да су и саме људске душе постале друкчије но што бејашу пре рата. Стога се данас свуда говори о некој општој многострукој кризи у јавном животу. Говори се много, а и пише се, да се у њој немило истиче и криза савести, која се читује грозничавом тежњом за богаћењем и уживањем, опадањем воље за мирним и часним радом у своме завичају, слабљењем породичних и социјалних веза, у опште нестанком многих старих врлина.

Ми не верујемо да је тих немилих појава много и у нашем народу; а ако су се, по несрећи, и рашириле, ми смо уверени да ће их моћи

сузбити она највећа врлина нашега народа: она његова неодољива морална снага да се бори против свакога зла, а за правичност, слободу и за опште добро. Наш народ, који је показао недавно ту врлину у изванредно великој мери, несумњиво је да ће потражити и наћи начина како да доскочи гресима успаваних савести. Али у тој тежњи ваља народу помоћи свим средствима: и у породици, и у школи и цркви, и књигама и новинама, и јавним зборовима.

Сваки ће се породични рој, надамо се, радо хтети сетити своје старе кошнице, у којој је било много моралних погодаба за сваковрсно напредовање. Негдашња врло јака породична веза није била оков који би спутавао слободу доброга рада, већ јемственик чедности и сигурности и полуга за усавршавање. Главна породична врлина, родитељска и синовља љубав, треба да се и даље развија у љубав за завичај, љубав за Отаџбину, дакле да буде и даље извор и грађанским врлинама, које се не могу развијати без индивидуалних врлина.

Ми не мислимо онако како је прослављени немачки професор Трајчке проповедао: да су „индивидуалне врлине добре за манастир“ и излишне за јако организовану државу. Излишне су можда за државу невољних и вољних ропских поданика; а неопходно су потребне држави слободних грађана, који су свесни свога људскога достојанства.

Образовање оваквих грађана спада у дужност школа, које се морају више но до сада бринути о моралноме васпитању омладине. И све вероисповедне установе морају тај циљ имати у виду. Нема ни науке ни религије које би се томе циљу противиле. Школе и цркве могу дакле и морају сузбијати нову религију богатства и манитога, прескупога уживања, без обзира на моралност њихова задовољења; сузбијати немарност спрам општега добра, злоупотребу слободе, узајамну мржњу и неповерење, злурадост, и друге антисоцијалне нагонне и прохтеве који би се појављивали.

Сем неговања индивидуалне моралности, свима нашим јавним посленицима и установама намеће се сада дужност сарађивати на што потпунијем моралноме уједињењу сва три племена наше нове државе.

И ако је ово државно уједињење било давнашњи сан наш, и ако смо се надали да ће се оно кад-тад остварити, ипак се овај велики историски догађај, једним срећним преокретом на бојиштима, тако брзо десио да се многима учинио неочекиван, а некима и нетражен. С тога није чудо што овде-онде има неке затегнутости, двоумљења, забринутости, а по негде баш и болесних појава противљења, и т. д. Па то је и природно. У почетку стварања многих друштвених и државних заједница било је оваквога боловања; а то су болести детињства које пролазе. Из колебљивога, нешто хаотичнога и аморфнога стања, у смирености се средини стварају лепо уобличена кристална тела, добри са-

стојци новога чврстога агрегата. Али то не бива брзо ни када никакве спољне и унутарње неприлике не сметају сили консолидовања, а камо ли када ни бокови суда нису учвршћени, нити су све унутарње струје упућене једним повољним правцем кристализације.

Морално јединство стварају правилно упућене добре воље, чисте савести и смишљени умови. Тога треба да имају сви они поменути интелектуални фактори од којих се очекује унапређење индивидуалних врлина. То је једна од најпречих дужности свију јавних радника, како појединаца тако и удружења, и свега онога што чини одбирак у свима слојевима народа. Ту дужност имају и све државне власти: Владалац, Влада и сви државни чиновници. Државни органи не смеју при томе употребљавати никакве насилне мере, јер се моралне везе не могу силом наметнути: тиме би се можда баш супротне последице изазвале. Ако је ствар по себи добра и ако има услова да постане и да траје, онда ће доћи и трајати без велике журбе и без принуде. Чиновници ће приликом вршења својих дужности корисно послужити већ и само тиме ако буду пажљиво уклањали оно што би у њиховом подручју кварило добро расположење у народу и сметало доброј вољи за душевним уједињењем.

У новој војсци уједињених Срба, Хрвата и Словенаца отварају се нове добре школе за морално уједињење сва три племена. Једнакост права и једнакост дужности, и једнако поступање са свима, које влада у тој установи, даје јој моћно средство да од свакога младога војника створи и доброга грађанина уједињеног Краљевства.

А школе наше, почев од Университета до основних сеоских школица, имају само да наставе у духу и правцу у коме су раније радиле, када су спремале нараштаје за борбе око остварења овог уједињења. Оне ће од сада тај свој задатак лакше, јер слободније, вршити. Нова поколења која буду спремали неће знати за тешке порођајне муке садашњости, за моралне и друге кризе у њој, — поколења која ће у свима областима Југославије представљати у истини један народ.

Новинарству такође у део пада огроман део овога задатка, јер је оно понајмоћнији творац јавнога мњења. Новинари су срећнији од осталих писаца зато што се њихови производи највише читају и најбрже усвајају. Ево и сада у васкрслој држави, од свију писаца новинари први повратише стару снагу, а — рекло би се — и појачаше је. С тога се они први и могу латити да читачима дају јасна обавештења о свима питањима на дневном реду; да указују брзо на оно шта ваља радити а шта избегавати; да тумаче и оправдавају све оно што се новој државној заједници мора жртвовати. О уређењу државе увек је било и биће разних мишљења, по којима се грађани групишу у политичке странке. То је неизбежно, и није штетно. Није штетно ако уз слободу мишљења иде поштовање свачијег искренога мишљења; ако се у борби

разних начела не употребљују отровна оружја неистине и клевете, од чега неправедно страда не само онај против кога се употребљују, већ и целина. Не могу се, на пример, научници и књижевници узајамно ни-подаштавати, а да се тиме не ослаби углед и величина научнога и духовнога народнога капитала који они собом и својим радовима представљају. Не може остати неокрњен и светао општи морални капитал ако су оцрњени главни јавни раденици и читаве групе којима припадају. Клевета загорча дане оклеветаноме, али често навуче клеветнику грижу савести, а свагда ствара nelaгодно стање у друштву у коме нам ваља живети.

Ма шта да се може замерити оним новинарима који се — у служби страснога партизанства или ради болесне забаве злурадога дела публике, — не уздржавају од неисправнога писања, ипак ти случајеви не смеју оправдати никакав покушај да се скраћује слобода штампе у опште. Новинарство у целини има својих огромних заслуга за развиће политичке свести; заслуге ће му постати још веће у уједињеноме народу нашем, за чије је остварење оно тако много урадило, и сада ради.

Када тежимо духовноме јединству, ми не мислимо да се све памети имају свести на једну меру, и све воље повезати у један ланац; да се поједина племена морају на мах одрећи својих традиција и својих имена; да у њима ваља утулити и ником нешкодљива сећања и осећања. Држави су корисни грађани који се осећају морално слободни да могу по своме убеђењу поступати, и који су слободно изабрали себи заједницу. Сем тога, има разних племенских особина које не сметају развићу народне једнодушности. На против, јединство у многострукости, које је у телима органским и социјалним знак веће савршености, и у нашем ће новом друштву бити обележје већег и савршенијег друштвеног облика. У удружењима разноврсних способности и наклоности могућа је већа и савршенија подела рада, а ова даје више и бољих производа и води целину путем напретка. Главно је, дакле, да има духовне и душевне опште хармоније, упућене на добро и делова и целине.

ЈОВАН М. ЖУЈОВИЋ

ДРЖАВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Огромним напорима нашега народа и стицајем ванредно повољних прилика, ми смо дочекали да готово сав српски народ и највећи део Хрвата и Словенаца створе једну државу. Она је велика око 252.000 кв. км., а има око 12,800.000 становника. Према Србији пре светског рата, ареал се увећао са 145⁰/₀, а становништво са 165⁰/₀. Нова држава

се обогатила пространим житницама равнога Баната, Бачке, Барање, Срема, сточарством, шумама, шљиварством и рудама Босне, житом, шумама и шљивама Хрватске и Славоније, шумама, угљем и врло добрим почецима индустрије у Словенији. Агриколно пасивне земље као Црна Гора, Херцеговина, Далмација и Хрватско Приморје, имају море и јако становништво високе националне свести. Наша држава, по привредним изворима, спада несумњиво међу најбогатије земље у Европи, и има све услове да постане најмоћнија и најразвијенија држава на Југо-Истоку Европе.

1. Прва Србија, она од Карађорђева и Милошева устанка, била је мала подунавска земља од 24.440 кв. км., и толика је остала до 1833 год. То је била северна периферијска земља Балканског Полуострва, као прилепак и додаток панонском басену, без правог географског смисла и облика. Она се по том у три маха према Југу ширила, захватајући постепено целу долину Мораве и Вардара.

Прво проширење је извршено 1833 г., тиме што су Србији присаједињени у главном басен Тимока, крушевачка област, и неки крајички на југозападној граници, нарочито Јадар и Рађевина. Србија је постала велика 37.740 кв. км. Али тим проширењем није осетно измењен географски положај Србије, који је и даље остао лабилан.

Тај се положај учврстио после ратова од 1876 и 1878 г., јер се Србија знатно проширила према Југу, захвативши скоро цео слив Јужне Мораве са Врањем, Нишем и Пиротом. Њена површина била је велика 48.300 кв. км. Она постаје држава реке Мораве, моравска држава, са додатком подринско-ваљевских крајева и тимочког басена.

После букурешког Мира од 1913 г., Србија добија учвршћен географски положај и одређену географску слику, изузевши неке територијалне детаље и недовршене излазе на море. Србија је тек од тада потпуно централног положаја на Полуострву, јер се простире од Дунава до солунске околине. Обухватала је осим слива Мораве и слив Вардара, и може се географски назвати моравско-вардарском државом. Површина Србије је била велика око 87.800 кв. км., а Црне Горе, која се тада такође најзнатније проширила, 15.300 кв. км.

После светског рата и париске конференције, наша нова држава је велика, као што је поменуто, 252.000 кв. км. Али су географски положај, културне прилике и етнографски састав нове државе у многоме друкчији но Србије пре светског рата.

2. Пре овога рата, Србија се једино према Југу увећавала, према областима Балканскога Полуострва (балканско проширивање Србије); у последњој фази од 1913 г., она је први пут после толико векова изгубила територијални контакт са Турском. Од париске конференције, Србија прелази на леву обалу Саве и Дунава, у панонски басен, нова држава продире до Јадранског Мора, и преко Словенаца допире у ал-

пијске земље, добијајући границу са Италијом и са немачком Аустријом, која ће се врло вероватно придружити Немачкој. То су огромна факта, која ће бити од највећег утицаја на наш будући развитак и међународне везе. Даље су у многоме промењени правци и природа комуникација. Изашли смо на Јадранско Море, на коме се без икакве сумње нећемо моћи слободно кретати, јер су најважније тачке у италијанским рукама. Зашли смо дубоко у централну Европу, и комуникационе везе које су с њом имале Србија, Хрватска и Словеначка, одржаће много од старог значаја. Солунска ће железница остати од првокласне вредности за већи део Србије у границама пре светског рата.

На Северу немамо природних граница, нити смо их, разумно мислећи, могли имати. Чим се сиђе са београдског побрђа у панонски басен, таквих граница нема до иза Пеште. Али ће се наше панонске земље држати изванредно повољним географским положајем и великом привлачном снагом Београда. Он се као сфинкс пружио на ставама Саве и Дунава и гледа на панонску равницу, одређен својим положајем да у њој изазива велике догађаје и да на њу најјаче утиче. Све велике реке које протичу кроз панонски басен конвергирају према Београду, — Дунав, Тиса, Драва, Сава, — и он већ сада постаје пловидбени центар од све веће и веће важности. Исто тако се у њему укрштавају и главне железнице: моравско-вардарска артерија, железница Београд-Загреб-Ријека, оне од Суботице и Темишвара, и све се више у њему морају скупљати. Положај Београда је несравњено повољнији но положај Беча и Пеште.

Најнеприродније су наше границе у Банату. Али равни Банат који смо добили ограђен је на Истоку према Трансилванији баријером Банатских Планина, а од Румуније још и високим билима јужних Карпата. Сав је упућен на Запад према Тиси, Дунаву и Београду. Изгледа као кућа чији би слепи зид био окренут румунској територији, а лице са вратима и прозорима према Београду.

Али, и ако су услед привлачне снаге Београда те границе довољне за мирна времена, врло су неповољне у случају рата. Панонске границе су најнесигурније границе наше нове државе. Тим више што се врло вероватно неће дуго одржати овај за нас повољан међународни положај који се формирао за време светског рата. А суседне државе се нису измириле са тим границама.

Али не само да су се изменили географски положаји и да смо добили нове правце комуникација и тешке границе на Северу, већ нова држава има друкчије контакте са ванбалканским цивилизацијама, много интимније везе са западном цивилизацијом, нарочито преко Италије. Осим тога она није више онако хомогена национална држава као што је Србија била пре 1913; истина се то у многоме изменило још 1913 год. Сада је у нашој држави много више страних народа, и ако не толико као у Румунији, Чехо-Словачкој, Пољској. Разноврсне су културне прилике,

духовна настројеност и чак економска структура њених различних области. О томе сам се на другом месту опширније бавио¹). Ово ће изазвати ферментације, разноврсност у духовном и материјалном развиту, и колико толико управљано, биће од највеће користи за цивилизацију наше државе.

3. Испуниле су се две идеје. Једна је врло стара, вековна, дубоко укореења у свести српскога народа: уједињење Српства. Друга је била скоро искључно идеја мислилаца, књижевна идеја, која је добила јачу подлогу од како су Хрвати усвојили Вуков књижевни језик, и која се почела практично приводити у дело од формирања српско-хрватске коалиције, и нарочито од 1903 г., са оснивањем клуба и листа *Словенски Југ*, у Београду.

Друга идеја има још да хвата корена. Јер познате су горе поменуте разлике које међу нама постоје, нарочито разлике међу варошким класама и извесном интелигенцијом разних области. Сељаци су сасвим близу једни другима, особито српски и хрватски сељаци, који у истини представљају један народ. Услед заједничког државног и друштвеног живота, иста осећања и мишљења се распростиру на све шире народне слојеве у свима областима, и није без разлога уверење да ће, осим најбоље интелигенције, сељак и радник постати главни стубови заједнице; јер они ће све јасније увиђати да ће у новој великој држави наћи најбоље погодбе за миран, слободан и осигуран живот, живот са што мање ратова, јемства за којима природно највише тежи та најмногобројнија и најреалнија класа, која живи најнормалнијим животом. Ја сам последњих месеци путовао по српским, хрватским и словеначким покрајинама, и свуда сам код сељака утврдио таква осећања, најпрецизније у Шумадији, оној Шумадији која се сва жртвовала за идеју народне слободе и јединства; многи Шумадинци су били у Хрватској и Словеначкој; са топлином помињу „своју браћу“; мирно и трезвено говоре о користима од заједнице; ни код кога нисам запазио оне разноврсне суревњивости и сумњичења на које се кашто наилази у интелигенцији и код варошана, и, природно, најчешће у Хрватској.

Србија је била земља мисије, која је своју улогу до краја извршила. Кад пређемо у мислима пређени пут и савладане тешкоће, од почетка 19 века када смо били турска раја, па даље преко Карађорђевог и Милошевог Србије; унутрашње борбе; постепена проширења према Југу; асимилацију и изједначавање са новим становништвом; потмуле и опасне борбе са Аустро-Угарском; последње фазе те борбе, када нам се сваки дан жуч узмућивала и када смо осећали да је питање „бити или не бити“; епоху балканског рата; Србију потпуно притиснуту непријатељем, — кад све то пређемо у памети, онда ми данашње тешкоће не сматрамо несавладљивим. Напротив, сразмерно лако савладљивим. И на

¹ „La Péninsule Balkanique“. — Armand Colin, Paris, 1918.

народу у Србији, онакаженом и оголелом услед дуготрајног светског рата, види се ведрина и поуздање, снага вековног искуства.

Не треба из претходног закључити да ја мислим као да ће наше народно стапање проћи без криза. Њих ће вероватно бити више и дуготрајних. Јер, као што је речено, има друкчијих начина живота, чак друкчијег погледа на свет и живот; политички и друштвени појави наше државе постају компликованији, узајамно прилагођавање између становништва наших разних области мора изазвати поремећаје, сударе, кризе. Али то су пролазне појаве које већ сад злоупотребљавају и још ће их злоупотребљавати. Неки политичари који су и иначе били далеко од идеје ширег народног јединства, употребљују је само као средство да створе веће групе и већине. Њој приписују хаос који влада на многим пољима нашег јавног рада, у ствари као последица рата, онај хаос који се мање или више види у свој Европи. Они сваку појаву која не иде у прилог њиховој партијској политици представљају као највећу опасност за народно и државно јединство и као почетак слома чије ће нас рушевине све затрпати. Сви мирни посматрачи виде узроке тога претворног и агитаторског песимизма (који престане чим се дође на власт), и не узрујавају се; још мање народне масе у Србији, које добро познају мотиве те вике.

Међу мојим пријатељима сва три племена има одличних људи који воле народно јединство, али у интимним разговорима исказују извесне сумње. Они резонују рационалистички, чисто логички, оперишу са разном историјом наших народних делова, разним културама и менталитетима који су се створили под утицајем пређашњих држава. Њима се може ово одговорити:

Логика није једино средство којим се долази до т. зв. тачних закључака, и нарочито није једино средство којим се изналази истина; јер тачни закључци и истина нису увек једно исто. Они што логички, из постулата изводе и нижу закључке, често не налазе истину. Уз логику и пред логиком треба да иду моћ проматрања и интуиција, а у друштвеним питањима и јако развијено морално осећање. Без њих је логика сува, неплодна и често нетачна. Овде је то нарочито случај. Сва проматрања на лицу места, цео живот говори против такве логике и против њихових сумњи.

Највише се морамо чувати од охолости, нарочито племенске охолости. То је плитка особина, карактеристика најчешће људи и народа без талента, али кашто и талентираних. Она је најгори инспиратор, који упропашћује људе, државе, народе. Могу се и народи и племена напети „као жабе“, а од тога нема ништа несимпатичније за суседе и сународнике. Разуме се, охолост се разликује од правог поноса, и у ствари поносит човек или народ увек ће претпоставити да поноса имају и други. Понosit човек, ако не добије дубоко уверење, неће одрицати право и вредност другима.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Врло је штетна и напетост појединих партијских група или људи који себи приписују све или већи или мањи део заслуга за народно уједињење, за један огроман процес у коме је суделовало тако много фактора, и напослетку и највише цео народ Србије, код кога се последњих деценија нарочито развила свесност и способност самопожртвовања, као код најбољих апостола хришћанске периоде. То треба сада сасвим оставити. Треба се временом удаљити од догађаја да бисмо их могли као што треба процењивати. Осим тога, учествујући у догађајима и преговорима, ја знам да се у овом случају неће моћи ништа из основа фалсификовати; јер ово није био рад у каквом буцаку, већ рад у центрима западне Европе, у пуној светлости, тим јаснијој што су у њему учествовали не само политичари од заната, већ и многобројни од најпросвећенијих и најнаучнијих људи Европе и Америке; многи су од њих све бележили. Свачији ће се удео тек доцније правилно моћи проценити, кад се објаве документи.

Треба се пре свега добро познати. Мора се учинити тај велики напор: путовати, упознати целокупно стање појединих области, пратити литературу и журналистику, шта више разговарати и објашњавати се међусобно, приређивати предавања. Кога добро не познајемо, не треба о њему давати дефинитиван суд. Колико се добрих особина нађе на једном човеку када се он боље позна, и колико се уме водити рачуна о другим његовим мање корисним особинама. Тако је и са народима. Треба се стално полако журити у стварању и распрострањању заједничких осећања и мисли. Све заједничке идеје везују људе, и нетачне, а камо ли тачне. Уз то треба стално држати на уму да се ми без престанка мењамо. Живот и његова искуства теку данас тако брзо као матица валовитих потока. Никад ток догађаја није био убрзанији, и промене на људима нису никад биле дубље но у току овога светскога рата, и нарочито после рата. Сачекајмо људе да превру.

Ничим се неће стапање наших племена толико напорити колико великодушношћу, гутањем непријатности и ширином схватања код оних који су у ствари за јединство најзаслужнији.

4. Још више од свега претходнога треба радити да наша држава буде држава друштвене и економске правде, да буде честита држава. Већа просторија неће много вредети ако нам не буде мила.

Сви предосећамо нешто ново што долази и што ће доћи. Из несвесних дубина нашега живота лижу пламичци нове светлости, новог идеала, нове друштвене правде. Још се нису разбуктали.

Све што смо до сада ценили као највеће вредности биће у многоме промењено, или ће се створити нове вредности, које ће потиснути старе. Тиња под пепелом и леже се нешто ново, друкчије од досадашњег.

ПИСМЕНИ ЗАДАЦИ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У ВИШИМ РАЗРЕДИМА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ*)

Моја намера је да поводом писмене наставе из српског језика нарочито говорим о *избору теме, задавању, исправљању и домаћим задацима*. Ова питања су, изгледа ми, за нас најважнија, и од тога како се она схвате зависи метода рада наставникова и сав ђачки успех. Свако то питање добиће у предавању по један засебан део, где ће прво укратко бити изложена ранија схватања и методе, а затим ћемо покушати да заједнички утврдимо како би се нека застарела и погрешна мишљења заменила нечим савременим и бољим.

I

Наставнику српског језика у вишим разредима извесно је најтеже учинити добар избор теме, ако би хтео да задаци буду не само правописне вежбе него и средство за васпитање књижевног укуса, и подстицај на развијање духа и моралне свести код старијих ђака. Мене је занимало да видим колико се код нас водило рачуна о свему овоме, те сам прегледала многе *Извештаје* наших средњих школа и начинила списак свега што се задавало од петог до осмог разреда, рачунајући ту и матуру.

Одмах ми је пало у очи да се у последње време избору предмета поклања све више пажње. Смањује се број оних стереотипних задатака у виду свечаних беседа, некролога и подражавања туђем стилу; не истражују се толико трагичне кривице, заплети и перипетије у драми, и не изгледа баш обавезно да свака ђачка генерација пише о такозваним класичним спевовима С. Милутиновића-Сарајлије, Ј. Суботића и М. Поповића Шапчанина; а ретко је данас наћи и то да негде још натежу са реторским расправама у облику одавно застареле хрије. Но поред свега тога, могло би се пожелети да наставника са богатом и свежом инвенцијом буде ипак више, а све мање оних који и сада целим својим програмом јасно показују да им избор предмета не задаје много ни труда ни бриге.

Међутим, било да су теме добре и нове, или рђаве и застареле, тешко је пронаћи шта ми управо хоћемо да постигнемо писменом наставом из српског. Претпоставља се, наравно, да је појединим наставницима ово ваљда јасно; али о каквој општем споразуму не може бити речи, јер избор тема за целу једну школу по свој прилици и не врши се споразумно. Последица тога је да се негде почиње тежим предметима а завршује лакшим, или се једни вежбају само на примерима из књижевности, док други обрађују искључиво слободне теме.

Замислите само пети разред коме се задају *Етички мошиви у народним песмама, Доситијева национална осећања и његов однос према*

*) Предавање држано у Друштву за Српски Језик и Књижевност.

народу, или какви тешки стихови из *Горског Вијенца*; прегледајте затим теме из шестог разреда, где налазите *Значај песништва у култури, Народна просвећивање и ваше дужности, Паралела између Веселиновића и Ранковића*, — и после свега тога, шта да кажете када се у седмом и осмом разреду зада *Синтактичка анализа просте реченице* и *Синтактичка анализа сложене реченице*, препричавање народних песама и *Коб* из Мажуранићева свепа (ово уочи саме матуре).

Карактеристично је и то што ми сувише често задајемо развијање туђих мисли, тако да се задатак из српског језика јавља у знаку тумачења пословица, изрека и стихова неколицине познатијих песника, који су стално, без измене, код нас на дневном реду. Питање је сада јесу ли ове писмене вежбе за препоруку, када ђаци иначе већ нагињу празној опширности и вербализму. Ја кажем да они томе *нагињу*, а не знам, збиља, ни да ли би могли дати нешто више и боље, јер им се обично задаје оно што је само по себи јасно: *Ко другоме јаму копа...*, *Ко се дима не надими...*, *Зрно по зрно — погача*, и т. д., и т. д. Ако није то, о чему готово *нема шта да се каже*, онда су неке тешке и завијене мисли о којима наши ученици *не могу и не знају ништа да кажу*. Мало је примера прилагођених и схватању ђачком и стварном знању.

У осталом, то важи не само за коментарисање него и за сваки предмет који захтева дубље етичко разматрање, или претпоставља више конкретних и сигурних обавештења о друштву. Отуда код нас нарочито падају у очи теме као што су ове три и њима сличне: *О дужности, етичко-моралне рефлексije* (V разред), *Зло и добро у свету* (VI разред), *Религија као психичка и етичка пошреба* (VIII разред). Наставници српског језика имали су свакако добру намеру да бар писменим задацима дубље проникну у лични и друштвени живот, кад нам је већ сва остала настава тако апстрактна, сувопарна и непотпуна; но ако се само замисли наша скроз необавештена ђачка средина, онда је сигурно да су они крупни и сувише учено казани наслови морали утицати на часу као бомбе. Ђак се тада ослањао само на своју природну бистрину — ако је, то јест, има — што је таман било довољно за један развучен и празан задатак.

Издајам још као нарочиту категорију оне слободне саставе у којима се траже личне исповести и велика моћ уображења, — на пример: *Моје тежње, Шта тражим од живоша, Земља за којом жудим*, и т. д. Све то може да буде и корисно и занимљиво, ако се увек води рачуна о границама до којих наставник у својим захтевима сме да иде. Њему је несумњиво потребно да што боље упозна душу свакога свог ђака, али му ваља опрезно избегавати насртљивост и нетактичност; иначе ће више пута бити немило изненађен отпором и неискреношћу. Исто тако мора имати на уму ограничену моћ стварачке маште; јер ако сви ученици могу писати о земљи за којом жуде, немогућно је, ипак, захтевати да сви замисле и опишу Оливерине сватове и положај Ђирила

и Методија у једноме српско-хрватском селу (*Свашови Милеве-Оливере, кћери кнеза Лазара, — историјска слика; Методије и Ђурило у једном српско-хрватском селу — на пушу у Рим*); још мање је могућно измишљати на часу баладе, басне и приче (*Слободан састав баладског карактера у прози или стиху; Изабраши народну пословицу и према њој смислиши и написати басну*). Та „белетристичка вежбања“, како их згодно назива један још активан професор књижевности, и сувише подсећају на она блажена стара времена када је уз „толковање стихотвораца“ обавезно било и писање латинских орација и ода.

Реакцију овоме застарелом правцу који распаљује фантазију, чини други, модернији, створен на западу, са захтевима да писмена настава базира једино на опажању и копирању онога што улази кроз чула. Тај правац спомињем стога што има и код нас неколико присталица, и што му је основна идеја — како ја схватам — заиста добра. Но из примера напобирчених по нашим *Извештајима* та добра идеја слабо се види, а јаче пада у очи њена рђава примена. То ће се нарочито истаћи поводом задавања теме, док овде, где имамо у виду само наслове, може се констатовати да је нови западни правац обележен код нас у главном тим што се, на пример, шестом разреду задало да опише учионицу и предмете у њој. И новим захтевима на тај начин заиста се одговорило, пошто су ђаци, хтели не хтели, морали да „посматрају“. Али питање је — и то важно питање — да ли је посматрање претходило и задацима *О подизању једне зграде, Лешње вече у пољу, Виноградска берба, Шешња једнога зимског дана по пољу*, и томе слично. Све то, ако ће да се схвати модерно, такође би морало базирати на прецизном и с планом удешеном посматрању изван школе, — а ми са много вероватности можемо претпоставити да се ту готово редовно полазило од бледих непотпуних сећања из живота и реминисценција из лектире.

Није сигурно, али допуштено је нагађати да су за сузбијање опасне маште употребљаване можда и анализе реченица (VIII разред), и глаголске основе у српском и старословенском језику (VI разред), и деklinација именица *коњ, уже, рука* (V разред). Но ја бих ту пре била за фантазију — у границама које искључујем само ону импровизовану „белетристику“ — него да сувопарним набрајањем предмета и граматичким вежбама нашу омладину виших разреда учимо посматрању и трезвености. И опис учионице, и граматику — ако је заиста потребно да и то уђе у писмени рад — оставила бих ја нижим разредима, када је механичко памћење најјаче и готово сва радозналост окренута споља, те је најзгоднија прилика за утврђивање правила писмености и васпитање чула. Старији ђаци — бар тако мени изгледа — имају више смисла за анализу утисака и душевних стања него за чисто спољашњи опис, и њих најмање могу занимати индиферентни предмети на којима ће уочити само просторне односе и материјални изглед.

На реду су разне категорије задатака из књижевности, међу којима је највише препричавања и класирања песничких украса. Узимају се уметничке и народне епске песме, па ако их ђаци не преносе у прозу, онда — по дефиницијама из уџбеника П. П. Ђорђевића — исписују из њих фигуре и тропе; проналазе усеке, преломе и сликове и казују „зашто су ту“; одређују чак и ритам у песми *Дед и унук*, — „по познатој мелодији“. — Свакако је добро што се знање из теорије књижевности утврђује на примерима, али су за то најподеснији часови усмене наставе, када у дискусији о томе је ли нека реч метафора или што друго, може да учествује цео разред. У писменом задатку увек треба да има стила и плана у развијању, — а где је, молим вас, план и стил у набрајању и отегнутом класирању фигура и тропа.

Препричавање почиње код нас у првом разреду и траје до матуре. Оно даје прилике да се истакне разлика између везаног и невезаног слога, између обичне и поетске прозе, и служи још као згодна вежба за свођење обимнијих дела књижевних на оно што је у њима битно и најлепше. На жалост, ја сам се уверила да ми не задајемо препричавање увек ради тога, него што нас више пута мрзи да тражимо другу тему. Ја сам на име пронашла неке старе вежбанке где се народне песме препричавале тако да су остале све поетске речи и читаве неизмењене фразе у јужном дијалекту, јер ученице по свој прилици нису биле упућене који изрази могу остати у прози а који не, и какве сразмере сме да има извод према заданом тексту. Ако се ради тако, онда је, наравно, свеједно да ли ће се вежбанке пунити исписивањем фигура и тропа или ће стихови да се преносе у прозу.

Уобичајено је код нас и то да поједине лекције из историје књижевности преносимо у писмене задатке, очевидно ради тачнијег проверавања ђачког знања. За осредње и слабе ученике, каквих је у разреду увек много, ти изводи из предавања одиста су згодни, али је, изгледа ми, сасвим незгодно да се при томе бирају и писци који по књижевној вредности нису гдекада ни осредњи него баш слаби. Јер шта се може казати на пример о раду Павла Соларића, Герасима Зелића, Јоакима Вујића и Симе Милутиновића, кад и наставник на часу даје о њима кратка обавештења, и највише још по један карактеристичан одломак из њихових списа. Или ћемо ми ваљда и данас, по угледу на професоре од пре педесет и више година, препоручивати нашим ђацима као занимљиву и корисну лектуру *Глас Арфе Шишатовачке, Србијанку и Пушешествије по Србији*, — како би могли о тим делима опширније да пишу!

Није увек добар поступак ни са писцима веће књижевне вредности. Њих више пута групишу тако да ђаци за оно кратко време на часу просто изгубе главу у преопширној грађи, — ако није још гори случај да не знају ни шта треба да пишу. Од многих примера за то наводим овде само три: *Карактеристика Његошеве, Бранкове и Змајеве поезије*,

— све то у једном задатку; *Описна страна код наших приповедача XIX века*, — сигурно без икаквога текста при руци док се пише; *Богобој Ашанацковић и Стјепан Мишров Љубиша паралела*, — и то нека чудна паралела, коју ја можда не бих умела да изведем.

После ове у главном неповољне критике, треба видети какав би могао изгледати добар избор теме. Пре свега, било би идеално да наставник српског језика има сталне и сигурне помоћи од осталих школских предмета, и да своје ђаке научи сређеном и стилски лепом излагању мисли, како би могли писати о свему што их интересује или им изгледа нарочито важно. Не мислим да би се при томе морала узимати сувише специјална питања из историје, географије и природних наука, али верујем да би се увек нашло, негде мање, негде више, кориснога материјала који би писмене задатке учинио разноврснијим и занимљивијим, него када се рачуна само на спорадично лично искуство и књижевност.

Други важан захтев тицао би се преуређења наше усмене наставе, коју морамо приближити животу и попунити у њој оне тако осетне празнине у најосновнијим појмовима из психологије, социологије и морала. Ја сам већ казала шта мислим о коментарисању изрека и стихова, и о предметима етичкога карактера; сада ћу додати још то да би многе онакве теме биле разумљивије и подесније за ђаке када би се удесила сва предавања тако да у њима буде довољно конкретних и напредних обавештења о нашем личном, грађанском и моралном животу. Ако се ни тада не би нашао какав други, згоднији начин, онда бар поводом развијања туђих мисли вредело би с времена на време проверавати сва знања и све назоре које омладина стиче у школи и приватном лектиром. Тако се по свој прилици ради у Француској, где у насловима писмених састава налазимо не само стихова него и краћих ставова из дела великих филозофа, научника, уметника и критичара. Уносећи их врло често у задатке, а знајући да имају за то сигурнога ослонаца у осталој настави, Французи те изабране мисли обраћају у главне факторе за развијање интелектуалне, моралне и националне свести код старијих ђака. На тај начин доводи се још у тешњу везу француски језик са другим наставним предметима.

Једно се међутим увек мора имати на уму када су у питању слободне теме: да њих у старијим разредима никада не буде више него чисто књижевних предмета. Ми смо, на крају крајева, ипак наставници књижевности, и наша задаћа је да омладину научимо разумевању уметничких дела и неговању укуса помоћу лектире. Дакако, ни једно ни друго неће се постићи изналажењем фигура и тропа, и приказима старих списатеља који се данас не читају. У задацима из теорије књижевности ми ћемо, према томе, удешавати тако да се у будуће не стварају наопаки појмови као да се стихови пишу једино ради пласирања извесне количине епитета, метафора, палилогија и осталих необичних израза на-

учених напамет. Наши ђаци увек ће полазити од целине, аналисаће је и проналазиће нарочито оне појединости чија лепота и емоционална вредност највише доприносе јачини првобитнога, још нерашчлањенога утиска.

Истина, ја из искуства знам да је естетичка анализа веома тешка, да се једва изводи и усмено, када у раду учествује и наставник и цео разред, — а у писменим задацима она се обично своди на рђаво и расплинато препричавање. Но ја ипак мислим да тешкоће, ма колико биле велике, нису и немогућности. Ја чак верујем да су наши ђаци пре навикнути него од природе неспособни за разумевање и осећање појединачних лепота какве прочитане песме. Учестаним покушајима они ће се навикавати, и најзад морају успети, — у границама до којих естетичко разумевање у средњој школи уопште може да иде. Тај успех никада неће бити толики да се ђачки задаци изједначе са анализом Дучићева *Сунца у Српском Књижевном Гласнику*, јер тако висок циљ не поставља себи ни сваки наставник литературе; највећа добит биће у томе што ће се развити смисао за лепоте стила и створити навика на лагано и пажљиво читање са разумевањем, — а то је, изгледа ми, довољан разлог за употребу естетичке анализе у писменој настави.

Теме из историје књижевности морале би такође базирати на проученом тексту, који би се читао са хартијом и писаљком у руци, место уобичајеног јурења преко страница, да се похватају само главни конци фабуле. У задацима би се тада више говорило о делима него о писцима, који се не могу увек упознати сасвим. Претпоставља се, наравно, да ћемо и ми једном имати добра школска издања, и у њима наћи материјала за најлепше и најинтересантније теме. Јер како се иначе могу износити *Гундулићеви* и *Качићеви погледи на Словенство* (VI разред), *Доситејеве мисли о књижевном језику и народном просвећивању* (VII разред), *Рефлексије у „Горском Вијенцу“*, *поглавиштво у говорима владике Данила и игумана Стефана* (VIII разред), — све то, као што се види, врло добро нађено — ако ђаци немају при руци свих потребних књига да се темељно обавесте. Шта више, ја мислим да би такви предмети захтевали и нарочиту претходну спрему уочи онога дана који је одређен за писмени задатак, — у ком обиму и на који начин, видеће се из другог дела предавања.

(Наставиће се)

КАТАРИНА БОГДАНОВИЋ

О МУЗИКАЛНОМ ВАСПИТАВАЊУ

I

Настава музике у школама

У нас има безброј културних питања која још нису решена. Међу тим питањима има и врло крупних и врло важних. Једно од врло важних

јесте и уметничко питање. То питање не само да није решено, него се о њему није уопште ни решавало, пошто није ни покренуто са довољно сложне енергије да би људи који су далеко од њега могли да опазе његову важност.

Према томе, ја држим да су политичке прилике у којима смо живели последњих двадесет година мање криве што су многа културна питања остала нерешена, од оних људи којима је једина дужност била да се тим културним питањима баве и да их износе на дневни ред неуморно, разложно, и са потребном ширином погледа ничим непомућеном, па ни егоистичком завишћу.

С тога ваља чинити све да се увиди да је у новом добу неопходно потребна жива акција у свима правцима и од стране свију културних радника. Победа културе доћи ће и код нас само тако ако се будуће генерације буду васпитавале на другој, широј, свестранијој основи. Јер је егоизам јак само онде где нема културе, и површност влада само онде где нема дубине.

Нама треба праве културе ако мислимо да нам будућност буде лепа и велика. Останемо ли на ступњу на коме се данас налазимо, не отклонимо ли елементе који стварају вихоре у нашем културном друштву, ми смо осуђени на вечиту робију.

Ми треба да увидимо да је културан човек само онај који је развијен и *васпишан* и морално, и духовно, и естетски, и физички, и једина је дужност наша: створити могућност генерацијама да се тако развијају и васпитавају. Друштво, тако васпитано, имаће и такта и критеријума, два неопходна услова за опстанак и развитак културе.

Наш јавни живот је на странпутици у културном смислу, који ме овом приликом једино интересује. Тражити од младога нараштаја, или још боље: оставити тај нараштај да се васпитава на примерима нашег јавног живота, значи гурати га у пропаст. Школа, у свима типовима својим, има дужност да ширином, савременошћу, разноликошћу програма одстрани омладину и децу од улице, и кроз своја врата уведе ту децу и ту омладину у културу, а то ће рећи: у бољу и лепшу будућност.

О школи мислим одавно, у њој радим одавно, и узимам, с тога, слободу да изнесем овде: како ја замишљам музичко културно васпитавање младих нараштаја.

Два су начина музичког васпитавања и развијања масе: настава музичке уметности у школама и јавни музички живот. У овом чланку ћу изнети принципе школског музичког васпитавања и развијања.

Има четири типа школа у којима се музичка уметност мора предавати, било на практично-техничкој основи, у строгој вези са филозофско-естетичким принципима музичке уметности, било само у овом другом смислу. Те су школе: основна, средња (у коју убрајам, осим гим-

пазија, и учитељске и богословске школе, па донекле и нижу школу војне академије), Универзитет и стручна музичка школа (консерваторијум).

Стручна музичка школа има задатак да образује уметнике и продуктивне (композиторе) и репродуктивне (певаче и свираче). Донекле, и по нарочитом програму, она даје и шира музичка знања и дилетантима. Али то јој је другоредна дужност. Ова школа је најважнија, и с тога њен програм рада мора да буде изведен на најширој основи, која обухвата не само техничку наставу него и естетску. Један свршени ученик стручне школе није уметник ако осим етида, или, другим речима, ако осим „лакоће прстију“ или грла, нема и дубоко развијен музикални осећај, ако нема осећања за музички лепо, а то ће рећи: за онај мистички садржај који се добија слагањем тонова у облике засноване на принципима ритма, мелодије и хармоније. Један композитор није и уметник ако осим принципа сазвучја и контрапункта не познаје душу сваког инструмента и не зна за законе музичке естетике и стила. Значи да настава у стручној музичкој школи не сме да буде на принципу: *технике ради технике*, него на принципу: *технике ради уметности*. А то је: усавршити питомца технички дотле да би он већ ту, под кровом школе, могао не само да чује, него и сам беспрекорно да изводи дела из целокупне музичке литературе свих епоха и стилова, од почетака до најмодернијих резултата, наравно истичући, као средиште око кога се мора окретати сва та настава, музички класицизам. Настава музике у стручној школи је индивидуална у погледу техничког усавршавања, али је класна у погледу уметничког усавршавања. „Музикантом“ се постаје у учионици стручног предмета, било инструменталног било теоријског; уметником се постаје тек кад се из те учионице изађе и уђе у салу где је ансамбл, група, где је спој свега техничког са уметничком слободом, у заједничком контакту. А да се тај заједнички контакт осети, и више још: да се може допринети да он постане и опстане, потребно је основно музикално — не ни музичарско ни музикантско — васпитање, а то је теорија музике од музичке азбуке па, тако да кажем, преко граматике и синтаксе: науке о хармонији и контрапункта, до стилистике, то јест историје музике у вези са науком о музичким облицима и инструментацијом.

Ниједан питомац стручне музичке школе не сме да изађе из школе са дипломом ако није изучио теорију музике и ако није свирао или певао у хору, у оркестру или у камерној музици. А ове групе, ова класна настава, мора да постоји у свакој музичкој школи, ако она хоће да има права на име уметничке школе. Не сме се презати од средстава и начина да би се дошло до солидне организације ових класа, јер је у њима тек могућност слободног уметничког развијања.

У целом нашем Краљевству постоје само приватне стручне музичке школе, са програмом недовољно развијеним, недовољно савременим и недовољно методски разрађеним да би могао бити од фактичне користи

по музички развитак на *нашем* тлу, под *нашим* сунцем. Он је и сувише копија да би могао бити снажан да крене музичку уметност код нас напред и са њоме и нашу културу потхрани и подигне у висине.

Треба створити једну централну државну музичку школу, конзерваторијум, и комисијским путем израдити за њу закон и програм наставе. Таква школа ће бити прави расадник културе. Треба организовати помоћнике тој државној школи, приватне школе. И за њих треба комисијски прописати закон и програм рада и субвенцијама помагати оне који успешно изводе прописани програм. Оне су потребне ради децентрализације музичке уметности. У државној конзерваторији отворити нарочити течај од неколико година у коме ће се, по специјалном програму, а у складу са прописаним програмом наставе музике у средњим школама, васпитавати кандидати за наставнике музике у тим школама. Настава у томе течају треба да буде уметничка, у пуном смислу те речи, а не виртуозно-техничарска. Тиме хоћу да кажем да кандидате треба образовати теоријски на најширој практичној — али не и композиторској — основи (ово је од пресудне важности), и инструментално их образовати до способности да читају у својој соби за рад и студију, а не у концертној сали, дела свих епоха и свију стилова музичке историје и уметности. Толика техника ће им бити довољна да изводе и специјалну наставу музике у средњој школи, која треба да добије друге основе, али о томе ће бити речи мало даље.

Не заборавити ни опште културно развијање ђака конзерваторије.

У овако сумарном чланку немогуће је улазити у детаље. Задржавам се само на повлачењу основне идеје, остављајући детаље за даље специјалне чланке.

Да би стручне музичке школе имале ученика са потребним претходним знањем за вишу музичку наставу, и да би наше друштво добило у ширим слојевима својим културне чланове, потребна је рационална и методска настава музике у основним и средњим школама.

У основној школи се до сада певало „на уво“ као и у средњим школама. Певале су се песме које се науче на памет и брзо се забораве. И то се звало: настава музике. А то није него један културни јад.

Као што се од ђака тражи да не учи на памет научне предмете, да их не „грува“, него да уђе у суштину духа сваког предмета понаособ и да осети каузалне везе између принципа на којима се ти предмети, та наука, заснива, тако се и музика не сме учити и не може научити „грувањем“ на памет. Други је, посве други, пут музикалног васпитавања. Он је лак, он је играчка, јер је природан, само га треба почети прелазити из малена, од основне школе. Треба развијати слух у детета, треба научити дете да очима уме пробудити у своме слуху реализацију интервала, мелодије или хармоније коју чита са нотне хартије. Треба солмизирати, треба солфеђирати, а то ће рећи: помоћу нота, сталним певањем, на-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

учити дете да музикално мисли. Не теорисати, него пустити музику да живи у слуху и у душама малишана. Са тим практичним певањем, на теоријској бази, треба почети у основној школи, да би се дете могло развити и примити у себе, апсорбовати, музику у њеној основи, до тренутка мутирања, а то је између дванаесте и петнаесте године, како би се престало са сваким морењем грла код детета у то критично доба његовога физичкога развијања. Тиме се постизава двоје: сачува се орган у деце у свој природној лепоти и конструкцији, и добије се времена за естетичарску музичку наставу, тако да, када мутација престане и ученик, обавезно, уђе у хор — дакле у класну ансамбл-вежбу, која је и ту неопходна, — он ће бити не само теоријски васпитан, него ће имати и развијен осећај за музички стил (наравно у скромнијем обиму према ученику стручне музичке школе). Хорско певање у средњим школама биће тада радост и ученика и наставника, а неће бити, као што је то сада случај, једна мука, једна жалост, мал'те не и ругло културе. Јер оно што се сада ради не може се ни описати, а непосвећени не могу ни разумети: то су јади, то је тортура, која даје потпуно негативне резултате. Кроз дуги низ месеца, кроз дуги низ часова, уз невероватно физичко напрезање наставника и ученика, науче се, за параду о Св. Сави, две-три хорске песме, место да се за цео живот поставе основи правог интуитивног осећаја за музичку уметност код ученика и они се оспособе да по уметничком инстинкту осете оно што прочитају записано на нотној хартији и то изведу, предаду, са симпатичном природношћу.

Што то није тако, има два разлога. Први нам је познат, рекао сам га у уводу овога чланка: људи позвани да о овоме воде рачуна, то нису чинили: из неспособности, или из мало воље за музичким радом у средњој школи, или из недостатка енергије, или најзад што је морално схватање нашег друштва у њима победило све, и најлепше идеале. Други је разлог у вези са првим: услед тога настава музике је у средњим школама остала запостављена до степена који никоме не служи на част, а у основној школи се уопште не предаје.

Колики је то губитак за нашу општу културу, не треба ни говорити. Колико то стање доприноси да још увек може да бесни површност и егоизам у нашем културном друштву, и то је јасно.

Да би се одговорило заиста културним идеалима једнога народа, неопходно је потребна рационална настава музике у средњим школама, и, као припрема за њу, настава музике у основним школама, и то *као обавезан предмет*. Овај захтев до сада је наилазио на тешкоће с тога што се увек истицало да је за уметност потребан таленат и да је мало музичких талената, те би деца била изложена непријатностима ако би и музика била обавезан предмет у средњим школама.

Ово је скроз нетачно. Није реч о развоју талента, него о културном васпитавању, а то су два одвојена појма. Признајем да би, када би

се настава музике у средњој школи ставила на основу развијања талента, резултат морао бити поражавајући, јер заиста има мало талената. Али пошто је у питању културни развој, опада сваки технички део наставе у обиму потребном за стручно развијање талента, и задржава се само на културно-естетском делу, са додиром основних цринципа технике потребних за разумевање музичке уметности. Да се то постигне, довољно је и једино потребно увести наставу певања у средње школе као обавезан предмет, а наставу „музике“, — што у термину техничком, тако употребљаваном код нас, значи: инструменталну наставу, или, још ближе, наставу свирања у виолину, — ту наставу „музике“ треба сасвим избрисати из програма, осим у богословским и учитељским школама. За инструменталне студије тражи се заиста талент. Ко га нема, не може ни резултате показати. Осим тога, ти се резултати не могу показати друкчије него у индивидуалној настави, и то ако се за сваког ученика, свакога часа има на расположењу по 20 минута за пропитивање задате лекције и упућивање у нову лекцију. Узмите сада разред од 60 ученика, па тај број помножите са 20, добијате 1200 минута, а то ће рећи пуних 20 сати за наставу музике у једном једином разреду, односно одељењу, и то не недељно него „у месту“. И сад: у школи се долази два пута недељно на часове који су прописани по трајању за један сат, и кад тај сат код инструменталне наставе има да се продужи на 20 сати једанпут, и други пут опет на 20 сати, то даје једну смешну цифру од 40 фактичких сати недељно за наставу два недељна часа обавезне наставе „музике“. То је апсурд, и ко је против такве „музике“ у средњој школи, тај је заиста у праву.

Куда то води, и колико би наставника за инструменталну наставу у средњим школама морало бити? И за колико разних инструмената? И да ли би ђаци могли да нађу слободне сате за присуствовање часовима инструменталне музичке наставе? И што је још важније, та би средња школа добила тип конзерваторије, а то јој ни мало не треба. А ако се тако не предаје, правог успеха нема, и штета је за изгубљено време, које би ученик могао паметније да употреби. Затим, ако се тако не предаје, стварају се полутани који, баш због тога што су полутани, уображавају да су од велике компетенције и постају несносни, па и опасни чланови у једном културном друштву.

Рећи ће ми неко: па инструментална настава је и до сада била *пошпуно* необавезна, и за ту наставу пријављивали су се ученици који сами желе учити неки инструмент, највише виолину. Према томе, наставник нема да ради са разредима, него са једним делом ученика целе средње школе. Јесте! Али ја знам колики велики број ученика у почетку године потрчи код наставника виолине, и знам колико од тих ученика остаје код наставника на крају године. Просто зато што су услови те наставе такви да ни најмање не привлаче ученика. А чињеница да један добар

део деце жели да учи „музику“ у почетку године, и да један добар део те деце напушта, у току године, то учење, фатална је, јер значи да се таквом инструменталном наставом убије интерес код детета за музику, и многи малишан који би, да се правилно развијао, постао добар музички дилетант (значи: културан човек), не постаје то једино с тога што му је у гимназији на часу виолине убијен и сваки инстинкт за музику.

Да се до овог резултата дође, добрим делом је кривица и до наставника виолине. У колико ја то знам, готово ни један наставник музике у средњим школама није виолиниста у оном најпростијем смислу те речи. Да ли се дозвољава наставницима који нису способни предавати један научни предмет да тај предмет предају у средњој школи? Не! А што се дозвољава да виолину предаје наставник који виолину — односно принципе њене технике — никада није стручно учио? И с којим правом се чини такав атак на нашу уметничку будућност, о којој би бар уметници требали да воде рачуна?

Услед тога стања ствари, и после легендарног и традиционалног неуспевања у настави музике (певања и свирања) у средњим школама, дошло се до закључка да је настава уметности један „тежак задатак“ и да га с тога, да би се избегле непријатности за ђаке, треба „трпети“ у школи, али као необавезан предмет.

Међутим, требало је поћи с друге стране. Требало је запитати: ко предаје музику у средњим школама и шта се од музике у тим школама предаје? Добио би се одговор који би био од користи за нашу културу, јер би се видело да има „много званих“ за катедрама, и да је настава нерационална. И када ја говорим против наставе виолине у гимназијама, а у корист певања, ја то не говорим само из материјалних разлога, него говорим и из уметничких. За културно васпитавање у општем смислу те речи, које се спроводи кроз средњу школу, апсолутно је довољна настава певања, јер се код те наставе узима у помоћ најсавршенији и најприроднији инструмент, а то је: човечје грло. Осим тога, за наставу певања се не тражи леп глас него слух (што значи већ део музикалне способности). Говорим из личног искуства да је проценат ђака са слухом већи од оних који га немају, нарочито у млађим разредима, где се певање колико-толико учи, тако да је већ и тиме успех у настави осигуран. Осим тога, тај је успех осигуран и код оних који немају слуха, јер неколико основних принципа из теорије музике и неколико основних појмова о музички лепоме може и треба сваки културан човек да научи и да зна. Сав тај наставни материјал је и много лакши и много мањег обима од наставног градива за математику на пример, или јестаственицу, стране језике и др., па ипак никоме ни на ум не пада да те предмете брише из програма, из разлога што у сваком разреду има по неколико ученика који за те предмете немају та-

лента, јер, да се разумемо, треба имати извесног талента и за науку, а не само за уметност.

Изази ово: треба завести наставу певања као предмет за културно-музикално развијање средњошколаца, давши јој обавезан карактер у I и II разреду гимназије; треба израдити програм музичке наставе на рационалној методској основи, а то ће рећи: ићи од принципа ритма ка принципима мелодије. Оставити свако певање на памет, строго радити не по слуху већ по интуицији и са музикалним разумевањем, на тај начин што ће се музика учити не из књиге него из песме, из ритмичких и мелодијских вежби, солфеђирањем.

Треба припремити децу за ову наставу прикладном и на здравим уметничким основама заснованом наставом певања у основној школи. То треба чинити теоријском наставом увек оживљеном певањем, и у обиму који одговара деци из основне школе.

Да би се та настава у основној школи могла изводити, потребно је у учитељским школама предавати музику на ширим основама и са преласком и у област музичкога сазвучја. У учитељским школама треба и виолина да буде обавезан предмет, с тога се не сме нико примати у учитељску школу ако нема беспрекоран слух. Ово треба да важи и за богословске школе, с јединим ограничењем у настави виолине. Јер свештеник и учитељ су носиоци културе у ширим слојевима народа. У томе смислу ти су културни носиоци и војници, с тога и официјерски подмладак треба да учи у нижој школи војне академије певање с погледом на музичку естетику, као обавезан предмет.

У тим школама се постављају основи за схватање културне вредности музичке уметности и њене естетске садржине. Али да би културан члан друштва могао потпуно да продре у суштину музике, да би могао не само да је осећа, него да буде и регулатор музичког развијања код једног народа, да би могао да има извесног разложног критеријума, који би значео ослонац за све слободне уметнике који стварају и раде пред јавношћу, а који су данас изложени површним, завидљивим и недозвољеним гестовима појединих новинарских сарадника, лишених потребне музичке културе да би смели критиковати уметничке подвиге музичара, неопходно је потребно да се не стане код наставе музике у средњим школама. Тек на Универзитету, на месту где се дух развија до дефинитивног замаха и где се улази у зрелост, или бар релативну зрелост, тек на Универзитету треба ставити последњу тачку у музикалном васпитавању омладине: наставом историје музичке уметности и семинарским радовима, који би били у ствари концерти уметника који оживљавају пред слушаоцима, са научничким тенденцијама, стилове разних струја из историје музике. Тако образовани чланови друштва умеће да разумеју важност свију грана културе и, у служби отаџбини на разним пољима, они неће никада заборавити да један део енергије коју трошимо

ради добра, опстанка и развитка рођеног племена, расе, па и целог човечанства, мора да буде трошен и за културне циљеве. А мислим да није потребно рећи шта значи живот у културној средини. Тек тада моћи ћемо да имамо зрео јавни музички живот, који ће дати импулса и уметницима.

Питање је крупно и комплексно. Има безброј детаља који се у једном сумарном чланку не могу ни додиривати ни расправљати. Довољно је само повући главну линију, подсетити на сву важност питања и захтевати: да се што пре образују комисије од најнапреднијих и ничим некомпромитованих бораца за културу у нас из круга стручно уметничког и из кругова који са уметношћу имају везе (Универзитет), с дужношћу да израде пројекте и законе за увођење катедре за историју музике на Универзитету, за увођење наставе певања у основне школе, за реформисање наставе певања у средњим школама, и за образовање једног централног државног конзерваторијума. Јер наше будуће генерације морају да буду друкчије културно васпитане, ако мислимо о будућности наше земље, и други менталитет треба усадити у душе нараштајима који долазе, да би се овај досадашњи и штетни менталитет, који скоро без изузетка влада у целом нашем quasi културном друштву, утаманио у корену.

Ново доба у које смо ушли, тражи и нову културу. Дужност нам је да је створимо. То је уједно и част којом ће се моћи поносити они који буду успели да ударе камен темељац тој новој култури.

МИЛОЈЕ МИЛОЈЕВИЋ,

О ВАСПИТАЊУ СРЕДЊОШКОЛСКЕ ОМЛАДИНЕ

У току рада после ослобођења, сваки је наставник морао запазити да је садашње држање средњошколске омладине, као и омладине у опште, у многоме друкче него пре рата. Због тога данашња школа нема своју стару физиономију, нема оног познатог јединства и срећености у погледу ученика на школски рад и живот.

У колико се досад већ извршило неко сталожавање, у главном се могу карактерисати три виднија типа средњошколаца. Први је тип доскорашњи француски ученик, који је за три године у изгнанству примио од велике западне културе само један мали део прaviх културних одлика, а који је у већини случајева донео собом у отаџбину једно олако схватање живота и све погледе свео на тежњу за ситним задовољствима. Други је тип подражавалац првога, онај који није директно осетио утицај туђе средине, који је провео ратне године под окупацијом или у ропству, али који се труди да не изостане за првим у спољашњем држању,

и зато врло често узима на себе комичну улогу. Трећи је тип ученик нашег предратног менталитета, васпитан најчешће у патријархалном духу, но који је баш због тога лако и без икаквог схватања прихватио „нове идеје“ и постао „револуционаран“. Сви они врло су многобројни у вишим разредима; и, ако се у њиховој средини случајно јави какав озбиљан радник и дисциплинован ученик, то је омладинац који не припада ни једном поменутом типу: то је наш стари познаник из доба пред рат, који је изузетно сачувао своје лепе особине. Таквих има и међ онима који су били у Француској, али је њих тако мало да готово и не чине засебан тип.

При таквом стању није чудо што се у средњој школи осећа тежња већине чланова да се ослободе стеге школског закона. Исто тако лако је појмљиво зашто су нејасна схватања омладине о њеној улози у држави и друштву и због чега је њен однос према школи и родитељској кући толико нехармоничан. У опште, једним летимичним погледом на целокупни живот и рад омладинаца могу се брзо пронаћи узроци тих појава, али се у исто време може брзо доћи и до уверења: да се на омладину у данашњем њеном развоју мора обратити највећа пажња.

Не улазећи детаљно у разлагање идеја о васпитању омладине, нарочито не о њеном интелектуалном подизању, ја ћу овде изнети само неке појединости о томе: како ће јој се најлакше *даши добар правац* у развијању. Као и увек досад, а сад више него икад, школа је приморана да задржи за себе и озбиљну дужност васпитача, јер је породица, на жалост, још увек немоћна и неспособна за тај посао. На сваки начин, таква улога школе ни у колико не искључује родитељско старање о деци. Родитељи и школа морају, на против, створити једну искрену кооперацију да би заједнички пробудили у детету или младом човеку што племенитија осећања и дали добар полет његовим моралним погледима. „Право очинство није само физичко него је и морално“, рекао је један француски педагошки писац,¹⁾ а то најбоље показује да се методи родитеља морају довести у склад са методима наставника. Код нас се међутим грешило у томе много, нарочито од стране родитеља. Дајући своју децу у школу, родитељ још није испунио потпуно дужност васпитача. Његова кућа биће још дуго од великог значаја за детиње васпитање, јер дете ту проводи највећи део времена и добија највише могућности да се посматрањем и имитацијом учи на живим примерима. На питање шта је васпитање, познати моралист Анри Марион овако одговара: „То је стварање осећања и карактера, навика физичких, интелектуалних и моралних. Из саме те дефиниције излази да оно почиње много пре доба кад је дете предато у руке учитеља.“²⁾ Наставници су то увек опажали, али је време да се и родитељи увере о томе.

¹⁾ Paul Crouzet: *Maîtres et Parents*, p. 8. Ed. Colin.

²⁾ Henri Marion: *Leçons de Morale*, p. 311. Ed. Colin.

*

Ако бисмо претпоставили да средња школа, оваква каква је данас, има по своме програму довољно услова за усавршавање интелектуалних особина својих ученика и да им може дати сва потребна практична знања, васпитање омладине мора узети у главном ова два правца: васпитање *морално* и *физичко*, т. ј. 1) мора у будућим члановима друштва развити *култ душевне лепоте* и 2) мора у њима подићи *култ физичке лепоте*. Пробудити у младој души осећање лепоте, то у главном и јесте задатак сваког васпитања, јер ће једино са тим особинама човек моћи да осети доцније у животу сву радост свога пролажења кроз живот. И тај врло важан проблем био је од нас досад сасвим занемариван, а он је међутим често важнији од многих питања о наставном плану. Нарочито у нашој средини, где су нарави још увек тако нечисте, где дете и младић на сваком кораку могу јасно видети само ружне стране свакодневних догађаја, такво васпитање дало би нам постепено несумњиво боље људе. Да оставимо на страну чисто естетичко васпитање, какво се у Француској и Немачкој већ одавно примењује (*L'éducation esthétique, Kunstpaedagogische Bewegung*), ми смо дужни да у овом грубом судару разних неугледних идеала и сурових страсти иставимо пред будуће људе један узвишени идеал душевне и физичке лепоте. Вратимо омладину са улица и учинимо да заволи човека који страда у борби за све што је племенито и лепо; занесимо је да се диви физичкој лепоти свога тела и вечитој лепоти природе; упутимо је да уметност буде за њу светиња и научимо је да тражи уметност у својим домовима, у школама, у играма, у линијама градских улица, — ми ћемо јој дати у руке једно јако средство за борбу против свих зала и порока свакодневног живота. Наши ученици изучавају у школи основе хришћанске етике, али су далеко од тога да појме шта је то морал. Они кроз неколико година школовања уче цртање, па ипак не знају шта је уметност. Откуда то долази? Отуда што је то „учење“, што то долази као нешто наметнуто, као неки терет и досадна обавеза. Придобивање колебљивих душа за култ лепоте мора, на против, доћи као нешто сасвим природно и драго, као потреба која одговара целокупном животу омладинаца. У сваком човеку постоји извесан нагон за лепим, а он се јавља и код деце. Тај нагон треба запазити и развијати га из године у годину, али не присилним мерама, па ће се он полако јавити и као потреба. „Из сопствене иницијативе ће младо биће морати да допуни искуством и вежбањем оно што му је урођено“, казује професор Карл Грџс³⁾, а тиме се може поткрепити предње тврђење. Средстава би за то имало доста, но мени се чини да је најпогоднији начин који и Грџс одобрава: дати прилике ученицима да се сами међу собом развијају, да оно што им је урођено, што виде и науче, сами примењују, и да се утакмицом дижу један изнад другог. Зато сам мишљења

³⁾ D-r Karl Groos: *Das Seelenleben des Kindes*, s. 72. Verlag Reuther-Reichard.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да би се целокупни рад у томе правцу могао отприлике овако извести кроз ђачке организације.

I

У свима школама, у колико то већ није учињено, потребно је образовати под надзором школске власти *ђачке дружине*, али знатно проширити њихов делокруг. Ђачка дружина не сме бити само „литерарно друштво“, у коме су досад најчешће читани радови испод просечне вредности, него мора бити једна заједница где ће се омладинци научити да воле све што је лепо и где ће се истински другарски опходити међу собом. Ово је последње важно исто толико као и оно пре њега. Развијање првог другарства при једном заједничком стварању, у тако младим годинама, донеће неоцењиве добити. Ту ће се омладинци научити да цене искрено пријатељство и поштују честиту утакмицу. Заузети једном идејом, жељом да створе нешто лепо, они ће постати блиски једни другима, а то је први услов за солидан рад и коректност у међусобним односима. „Да једно пријатељство буде постојано, потребно је да се заснује на поштовању и на извесној сагласности живота“, говори једна француска моралискиња,⁴⁾ а за то ће имати највише места у добро уређеним ђачким дружинама.

Свака ђачка дружина имала би две секције: 1) *литерарно-уметничку* и 2) *спортско-забавну*. Прва би, да напоменем тек узгред, доносила као и досад ђачке оригиналне радове и преводе, неговала би инструменталну и вокалну музику, развијала беседништво и рецитовање, приређивала позоришне представе, и т. д. Друга би подизала све спортове: соколске вежбе, лоптање, трчање, веслање и пливање, филателију, и томе слично. — Лако је разумљиво да ће се обе стране најбоље подићи ако међ ученицима увек буду и наставници, који ће их као пријатељи упућивати у раду и својим присуством доказати да су истински заинтересовани за њихов напредак. Шта више, да би се дошло до потпуности, нарочито, да омладинци не би лутали у погледу моралног формирања, наставници ће и активно ступити у ближи однос са дружинама. Тако би, на пример, свака школа приређивала недељно (или како буде најпогодније) *јавна предавања* за све ученике, која би држали наставници, а на којима би се претресала разна друштвена, научна и политичка питања. На та предавања могли би се позивати и родитељи, те би се на крају отварао дискусија, а њихов предмет био би разноврсан, као: о религији и науци, о закону еволуције, о наследству у биолошком развоју, о држави, о дужностима, о васпитању у породици, и т. д. Тим путем омладинци би били сачувани од штетних утицаја из живота који још не познају, а којима постају и нехотице подложни некритичним читањем политичких чланака по дневним листовима и лакомисленим ступањем у

⁴⁾ Mme Th. Bentzon: *Causeries de Morale pratique*, p. 193. Ed. Hachette.

додир са политичким организацијама. Ту би се, поред свега, родитељи и наставници ближе упознали и измењали своје погледе о заједничком раду на васпитању.

II

Кад је већ тако организован рад у појединим школама, потребно је извршити централизацију тих дружина за поједина места. Прво би се груписале дружине где има више школа. Под руководством надзорних дружинских наставника, образовао би се *савез дружина* за то и то место. У те савезе ступали би да сачињавају управу избрани чланови из управа првобитних дружина, а њихов би рад у главном био исти као и дотле. Проширење би се извршило у толико што би ти савези, *по принципу одабирања*, износили на својим јавним скуповима све оно што би поједине дружине дале као најбоље. То је први корак ка озбиљној утакмици, која несумњиво води успеху.

Јавна предавања наставника одржавала би се и овде. Она сад не би морала бити тако честа, али треба да обухвате и удаљеније теме, којима би се код омладинаца пробудило интересовање за нове ствари. Контролну школску власт сачињавао би одбор наставника састављен од свих надзорних наставника појединих дружина.

III

По образовању локалних савеза дружинā, приступило би се стварању *централних савеза*. Њихов би постанак био везан за пространство наше државе и било би их осам: у Београду, у Скопљу, на Цетињу, у Дубровнику, у Сарајеву, у Љубљани, у Загребу и у Новом Саду. Ти централни савези били би израз целокупног рада средњошколских омладинаца у целој нашој земљи, а њихову управу сачињавали би нарочито избрани чланови управа из савеза дружина појединих градова. Задатак тих централних савеза био би: да се сваке године, увек у другом од поменутих центара, приреди један велики *слеш ђачких дружина*, којом би се приликом вршиле велике утакмице међу оним члановима који су као најбољи одређени за то од локалних савеза дружина и потврђени од централних савеза. Те утакмице, на којима би победничке групе добијале од државе одређене награде (на пример: сребрн венац за литерарно-уметничку групу, а заставу за спортско-забавну), које би сваке године прелазиле у посед нове победничке групе, биле би нешто слично олимпијским играма старих Грка, само би овде имали учешћа једино омладинци.

На први поглед ово можда изгледа као један занесењачки сан. У самој ствари то је лако могућно извести. Шта би то значило за омладину, најбоље ће се видети из речи Пиндара, који овако говори о победама у Олимпији: „Као што је вода најбољи од свих елемената, као

што је злато најдрагоценије међу благима смртних, као што светлост сунца превазилази све друге ствари сјајем и топлином, тако нема племенитије победе од олимпијске“⁵⁾). На таквим утакмицама цела би се омладина запојила једном идејом лепоте, а то би поред свега несумњиво најчвршће одржавало и народно јединство.

Контролну школску власт сачињавао би овде одбор изабран међу наставницима из одбора савеза локалних дружина, а њихов би избор вршило Министарство Просвете.

IV

Да би рад појединих савеза дружина и централних савеза био олакшан, потребно је да држава приступи отварању *ђачких домова*, где ће се омладинци свакодневно скупљати, где ће се одржавати свечани скупови преко године и велики годишњи слетови. Такве домове требало би подићи прво у поменутих осам центара, и они морају бити замишљени као модерне грађевине са много просторија, са великим дворанама за уметничка извођења, са вежбаоницама за гимнастику, и т. д. У њима би се налазиле библиотеке, читаонице, редакције евентуалних *ђачких листова*, купатила, одељења за разне друштвене игре (шах, билијар), сале за играње, кафана, и друго. На тај би начин ученици *на једном месту* имали све што им је потребно, све забавне и корисне установе, те не би имали потребе да кришом похађају кафане и падају под рђав утицај просечне средине. То би их одвукло са улица, а у томе већ лежи половина добити.

Контролну школску власт вршили би сад од Министарства Просвете одређени наставници, које би требало узети међу старијим људима, евентуелно и они професори који нису више у могућности да врше школски рад, а ипак могу корисно послужити.

По себи се разуме да ће се поменуте организације образовати и међу ученицама женских средњих школа, јер се и у њима морају развити исте одлике као и код мушкараца.

*

Све ово што сам казао у четири предња одељка не представља један дефинитиван пројект. То је само кратак нацрт, коме је циљ да побуди и друге на размишљање. Он се може проширити или сузити, може му се додати много нових и можда бољих тачака, али је несумњиво да одмах треба почети са радом у том правцу. Циљ данашњег васпитања омладине мора бити упућен на то: да она још у средњој школи добије здрав поглед на живот и друштво, да се уздигне морално и развије физички, а тиме да у будућности унапреди и целу државу. Ми смо свесни да омладина данас мало ради, да се колеба и лута, па

⁵⁾ Charles Diehl: *En Grèce*, p. 225. Ed. Colin.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

јој зато што пре морамо дати могућности да заволи рад. То ћемо најлакше учинити ако је придобијемо нечим лепим, а за то ће нам дати пуно могућности њено организовање. Кад буде заволела рад, она ће појмити живот и сама одредити своје дужности. Познати француски историчар Аното овако говори о томе: „Кад радник буде добро разумео оно што му рад доноси и врши, том сталном гимнастиком његових руку, његових живаца и његовог мозга, он ће посматрати живот са тихом и мирном гордошћу оног римског императора који говораше кад би свршио какав добар рад: „Ја нисам изгубио свој дан!“⁶⁾ Макар данас морали почети са најмањим средствима, ми не смемо губити из вида крајњи циљ. А крајњи је циљ по моме схватању баш у томе здруживању омладинаца и њиховој утакмици. Учинимо да ти њихови централни савези и годишњи слетови буду заједничко добро свих омладинаца, па смо осигурали боље генерације за будућа времена. Ми се данас дивимо уметничким тековинама старе Атине, а да ли знамо зашто су оне тако величанствене? Само зато што су припадале свима грађанима, што су их сви волели и гордили се њима. „Изглед свих тих слика (богова), умножених до изобиља — казује Кроазе⁷⁾ — беше за Атињанина као једна стална опомена да развија у себи и поштује код других савршенство човекове величине“. А то је највиднији доказ о томе колико је код старих Грка била развијена свест о заједничком добру.

Сви ови послови које би предузела школа, ипак не би потпуно успели, као што сам и напред помињао, ако родитељи не буду узели учешћа у томе. Улога куће остаће увек врло важна, а често је од пресудног значаја. Не сме се никад заборавити да је цело друштво, у крајњим својим границама, израз рада појединих његових чланова, односно појединих породица. Ту је тежиште свега, и та се мисао најчешће мора истављати пред родитеље. Школа ће дати оно што кућа буде пропустила, али кућа мора пружити основе за васпитање омладине. „Савремени друштвени живот, тако сложен у својим облицима, произлази из једне дуге прошлости, за време које су безбројне људске породице, сталним напорима, доприносиле да га створе.“⁸⁾ Према томе, ако хоћемо бољу будућност, морамо у садашњости „сталним напорима“ исто толико кроз кућу као и кроз школу стварати новог човека.

*

На завршетку, да кажем још неколико речи. Код нас је и раније било разних пројеката, али је недостајало активности. Наша је главна мана у томе што свему прилазимо са неверењем и за све налазимо много препрека. Међутим, решење је просто. Ако не можемо одмах

⁶⁾ Gabriel Hanotaux: *La Démocratie et le Travail*. p. XLI. Ed. Flammarion.

⁷⁾ A. Croiset: *Les Démocraties antiques*, p. 164 Ed. Flammarion.

⁸⁾ Ernest van Bruyssel: *La Vie sociale* p. 23. Ed. Flammarion,

дати све, дајмо оно што можемо. Док не будемо успели да подигнемо жељене ђачке домове, немојмо заборављати претходне припреме. Главно је да се ради и верује у успех. Али зато државна управа не сме бити тесногруда. Све оно што сам напред изнео, повлачи за собом доста промена у целој школској организацији, којима се мора помоћи и наставницима и ученицима. Једно изискује друго. Али све то није тешко учинити ако се верује да би учињене жртве донеле позитивне користи за целу заједницу.

МОМЧИЛО МИЛОШЕВИЋ

ПОКРЕТ ЗА РЕФОРМУ МАТЕМАТИЧКЕ НАСТАВЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

Почетком овог века избио је у Европи моћан покрет, коме је тежња да из основа преобрази математичку наставу у средњој школи.

Покрет је овај француског порекла и појавио се поводом књиге Ш. Мереја „Нови Елементи“. Прво издање те књиге пада у 1874 год., али није привукло на себе велику пажњу. Требало је да прође више од четврт века и да наука поткрепи мисли изнете у књизи Мерејевој, те да оне стеку право грађанства у средњој школи, и то посредно.

Главни тумач и бранилац Мерејеве тезе био је професор на париској Сорбони Емил Борел, који је 1903—1905 издао серију уџбеника за средње школе.

Борелови уџбеници дадоше покрету полет који га за кратко време разнесе кроз целу цивилизовану Европу. Још одмах 1905 истичу у Немачкој „Меранске предлоге“ за њима у бившој Аустро-Угарској јављају се 1906 „Прашки“, а 1908 „Бечки Предлози“, који налазе себи примене и у програмима математичке наставе у средњој школи. У Италији конгрес у Риму одређује 1908 год. нарочиту анкетну комисију која ће спремити извештај о стању савремене математичке наставе и поднети га конгресу у Кембриџу, у Енглеској, који је држан 1912 год.

Независно од Европе, и у Америци се јавио сличан покрет са сличним тежњама.

Светски рат је само за време зауставио овај покрет, јер је већ за ову годину (за 22 септембар) заказан у Штрасбургу, у Француској, међународни математичарски конгрес, чији програм рада обухвата и педагошка питања истакнута овим покретом.

Суштина покрета може се у кратко формулисати овако :

У Алгебри: Избегавати апстракције и тежити што више очигледности, нарочито у нижем течају, где су допуштене и експерименталне методе, аналогича и индукција.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Кроза целу средњешколску наставу наслањати се на илустровање алгебарских операција графиком. Примена графике истакнута је нарочито при проучавању промена функција (посао који је стекао и нарочити термин „функционално посматрање и мишљење“).

У *Геометрији*: На место Евклидове „статичке“ геометрије унети „динамичну“ геометрију, где ће се појаве посматрати и закључци изводити помоћу кретања, да се оправда дефиниција: „Геометрија је наука о групи кретања“. Кретање је разнолико: премештање, померање, обртање, извртање, довођење у симетричан положај, довођење у перспективан положај (хомотетија), и т. д.

Ово су у главном начела покрета, који је стекао себи одушевљених присталица, али и огорчених противника, и они стоје нарогушени једни према другима, бранећи једни реформу („реформисти“) а други традицију („традиционалисти“).

Умерени браниоци нових начела приступају врло обазриво реформи. Сам Борел скромно признаје да није својим уџбеницима пружио „потпуну зграду, сазидану на новим начелима“, сматрајући тај задатак као сувише тежак за једног човека. Он свој рад пушта као покушај да се помогне настави и ставља га пред наставнички форум на оглед и оцену, остављајући искуству и времену да донесу коначан суд.

Борел не потцењује старе освештале методе; на против! Он говори о њима са достојним поштовањем, признавајући им висок ступањ логичног савршенства, које изазива дивљење.

Он их не одбацује, али их избегава из обзира према ступњу умног развитка ученика средњих школа. Ако би се морале ипак задржати, он препоручује да се потисну бар у старије разреде, за одраслије и умно развијеније ученике, који ће бити у стању да их са разумевањем прате и да им достојно оцене сву лепоту.

Да су сви браниоци нових метода разложни као Борел, уштедела би се многа жучна препирка. Али има присталица њихових који у тежњи за олакшањем наставе бришу из уџбеника читаве партије (н. пр. степеновање и кореновање са 3) и тиме само стварају злу крв код противника.

Као и свуда, и овде се јављају помирљивци, који траже неку златну средину да задовоље обе стране и прекину спор.

Они допуштају да се математика излаже почетницима конкретно. Сматрају да децу треба забавити, спријатељити их са појавима и терминима, утврдити у њима основне истине и дати им непосредну, најпростију примену у примерима из живота. При томе се служити аксиомима, употребљавати у место доказа експеримент, задовољити се индукцијом, аналогијом, па чак пристају и да се пређе ћутке преко доказа, са напоменом да ће им се то доцније („кад порасту и размисле“) и потврдити.

Али за то опет траже за виши течај строгу дедукцију. Тај би течај обухватио све градиво из нижег течаја, али би га изводио обиљније и

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

методичније. Тако да се ученици поступно навикавају на несаломљиву логичност, која математику одликује од осталих наука, и да се уче да верно посматрају, доследно мисле и тачно суде о појавима.

Потребу за овим и оваквим поступањем потврђују искуством. У Француској су установљене две три „нове“ школе, у којима су примењене и ове нове методе. И један од професора такве једне „нове“ школе изјављује ово :

„На нашу велику жалост морамо признати да резултати нису одговорили нашим очекивањима. Четврти разред, који нам је улевао толико наде, морао је — ако не да се врати старим методама, а оно — да напусти делом нове методе, и професор је био принуђен да упуту ученике старим правцем.“

Као што се види, спор још траје. Ко ће победити: реформисти или традиционалисти? Или ће помирљивци сложити противнике за неку златну средину?

То питање има да решава конгрес у Штрасбургу, 22 септембра ове године. Да ли ће га решити или одложити?

ПЕТАР А. ТИПА

ХРОНИКА

АНТИАЛКОХОЛНИ ДАН

Друштво апстинената у Загребу успело је да загребачко повереништво за просвету и веру изда наређење по којем су се 8 маја о. г. имала у свим средњим, стручним и њима сличним школама држати предавања о деловању алкохола. Министарство Народног Здравља преузело је ту иницијативу и склонило Министарство Просвете да се то наређење протегне на целу државу.

И тако су се на дан 8 маја о. г. у наведеним школама, и на целокупној нашој државној територији, држала антиалкохоличка предавања. За идеју трезвености значи то велики успех, а и борба против алкохолизма, као врло опасне наше народне болести, учврстила се и почела спроводити баш тамо где јој је прво место. За наше прилике, нарочито, овај успех много вреди. Кад је у јануару прошле године покрајинска влада у Загребу издала наредбу о систематској антиалкохолној настави поводом издања „народне читанке о алкохолу“, онда се један угледан дневник згрануо над оваквом смелошћу владе; јаукуо је из дубине своје душе: шта ће казати културни народи кад сазнаду да Југославија своју децу одвраћа од пића, јер је оваква наредба најбољи доказ како

наша деца пију. Таква су схватања била код нас пре нешто више од годину дана, а данас успева та идеја у великом обиму, кад се у целој држави, и једног дана, говори о алкохолној опасности.

Министарство Народног Здравља наредило је својим властима да у сваком погледу помогну ту акцију и позвало лекаре да пучким предавањима даду томе дану што озбиљнији карактер. Извештаји из свих крајева наше домовине врло су повољни, и предавања су држана готово свуда. Трезвењачка омладина, у својем заносу, послала је неколико младих трезвењака, који су с највећим одушевљењем извештавали о својим успесима. Школска омладина се у многим случајевима организовала у противалкохолна удружења.

Наш први антиалкохолни дан био је добар почетак. Он има несумњиву моралну вредност, јер ће маси школске младежи остати живо усађен у памет. Том приликом био је раздаван и летак „Буквица за веселу браћу“, састављен из самих живих народних речи, којих ће се, сигурно, многи трајно сећати.

Често се чује из табора људи који у алкохолу не виде баш такво зло као ми трезвењаци, да је цела борба против алкохола претерана, и да враг није тако црн како га описују. Бранити трезвењачку мисао, по њима, скоро да је и срамота. Међутим, баш код нас се алкохолизам јако раширио, тако да Југославија по конзуму (рачунајући количину апсолутног алкохола на једну главу у години дана) долази међу државама у Европи на четврто место. Око три четвртине најтежих злочина догађа се код нас у пићу (подаци Д-р Костића). Особито је вредно споменути да се током рата, а нарочито сада после рата, укоренило у великом делу наших села још једно зло, примитивна продукција алкохолних пића из кукуруза. На тај начин је алкохолизам постао још гора опасност, особито ако узмемо у обзир да се власти нису бринуле за њено сузбијање баш ни у најмањој мери.

Противници идеје трезвењачке злобно истичу да међу нашом децом нема алкохолизма. Нека нам учитељи и школски лекари кажу своје. Из њихових извештаја чујемо да и наша деца пију, више него што ми и мислимо. Упозоружем на саопштења школског надзорника Јурчића у лањском годишту „Трезвености — Новог живота“ и школског лекара Д-р Димитријевића у „Гласнику Министарства Народног Здравља“ (бр. 8. и 9.). Та саопштења откривају нам једну голу истину и једну тешку рану на народном телу: *и наша деца пију.*

Ако су деца узданица наша, зар да их не чувамо од тога зла, зар да их не приучимо рајској трезвености? Антиалкохолни дан је свакако један од важних фактора противалкохолног одгоја. Он је толико пута био пре рата у страним државама извођен. Важно је питање да ли бисмо смели остати само код тога дана. Одлучно сам томе противан. Алкохолизам, као једна од највећих народних болести, заслужује већу

пажњу. Настава о њему мора да је битни део здравствене наставе. Специјални одбор главног санитетског савета израдио је план те наставе, у којој видно место заузима и противалкохолна обука; она и не треба да се дели од ње. Но поред огромних губитака последњег рата, поред у целој свету оживеле свести о вредности људског здравља, та је основа, и поред свих напора Министарства Народног Здравља, још увек на столу одговорних просветних фактора. Чак и комисија која је израдила принципе средњешколске наставе, тако је мађијски поступала са здравственом подуком, да ју је сасвим запоставила најнепотребнијим формулама и облицима одавно умрлих језика. Требаће много времена и интензивног подстрека од стране државне здравствене политике да се науци о здрављу, а при том и борби против алкохола, у нашим школама даде оно место које она доиста заслужује.

Погрешно би било када би систематска противалкохолна настава била формалистичка: њом се не би много постигло. Жива, очигледна настава је ту најважнија. Баш наше прилике и живот нашега народа даје нам право обиље примера за то. Читав низ биолошких и хемијских покушаја о деловању алкохолних пића учиниће више него најопширнија формалистичка настава. Примери из нашег живота, из непосредне ђачке околине, деловаће на морални одгој најбоље и најбрже.

Без ђачких трезвењачких организација, и систематска противалкохолна подука не би донела правих успеха. Живи контакт наставника с ђацима, приређивање забава, гимнастичких вежби, излета, спојених с лепотама и појавама природе, делују више него непрегледни низ предавања. Треба у животу показати да живот може бити леп, срећан и напредан и без алкохолних пића. Овакве навике најбоље су одгојно средство.

Треба истребити још једну велику заблуду. Борбу против алкохола схватају привредни кругови као да је уперена против њихових интереса, и налазе да она нема смисла у земљи која је богата вином и воћем. Школа је, особито пољопривредна школа, позвана да ту заблуду искорени. Треба доказати да је безалкохолна прерада грожђа и воћа здравија, уноснија, да представља један велики фактор у народној исхрани, и да нимало не погађа интересе привредника. Тај се покрет знатно раширио по целом свету, а код нас не показују за њ смисла. Министарство Народног Здравља обратило се баш ради тога на Министарство Пољопривреде и израдило је и програм такве наставе. Судбина те иницијативе још је непозната.

То сам у главном хтео истаћи поводом првог нашег антиалкохолног дана.

Д-Р АНДРИЈА ШТАМПАР

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ОТВАРАЊЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У СУБОТИЦИ

Отварање правног факултета у Суботици изазвали су многи озбиљни разлози.

Пре свега, нашој државној управи потребно је да у што краћем року добије велики број универзитетски спремљених младих људи, ради унутрашње државне организације. То ће рећи да, у крајевима који су до скоро били под влашћу Аустро-Угарске, треба што пре попунити велики број места у судској, административној, полицијској, финансијској, саобраћајној служби, и т. д., *нашим људима*. Јер, и данас још, у огромној већини, на тим се местима налазе странци, или боље рећи наши непријатељи по пореклу и по своје расположењу према нашој држави. Они су затечени на свима поменутих местима у државној служби приликом нашег ослобођења и уједињења, па су ту и остали, јер немамо наших снага на расположењу за сва та места. Немамо их, најпре, с тога што је рат много проредио наше редове, а затим с тога што су и Аустријанци и Мађари систематски спречавали школовање југословенске деце, а оне који би неким чудом успели да прођу кроз школе, држали су одстрањене од државне службе колико год је било могуће. И зато ми немамо данас у државној служби, нарочито у Војводини, довољан број поузданих људи, задахнутих љубављу не само према своје послу, него и према нашем народу и нашој држави. У место тога, велики број државних чиновника упорно и пркосно не признаје нашу државу, неће да говори у службовању нашим језиком, неће да положи заклетву на верност нашем владару и нашим законима; далеко од тога да вредно и савесно свршавају своје послове, они својим непријатељским држањем и придруживањем свакој акцији упереној противу сређивања прилика у нашој држави представљају један опасан слој нашег друштва, и оштро наглашују ту најхитнију потребу наше младе државе: добијање свога одшколованог подмлатка.

Наша је држава свесна овога, и зато чини велике жртве на просветном пољу: издатци Министарства Просвете долазе, упоредо са издацима Министарства Војног, Саобраћаја и Финансија, међу највеће издатке у нашем државном буџету.

Прилив омладине у наше највише просветне заводе довољно је велики да би се овој општој великој потреби, организацији државе, могло у кратком времену одговорити. Само, досадањи наши школски локали, подешени према нашим предратним приликама и дименсијама, постају савршено неподобни за нове прилике. Зграда Београдског Университета, која је некад била сасвим довољна и угодна за 3—400 слушалаца, постала је неспособна да прими у себе четири и по хиљаде слушалаца, колико их има у овом семестру, а који се број мора увећати идућег семестра придоласком нових, веома многобројних матураната. Услед

оскудице локала, ни половина студената не може да добије места на предавањима; семинари су препуни, књиге и инструменти недоступни.

При том, општа скупоба и оскудица станова чине живот студената у Београду сасвим бедним и несносним. Док се међутим те опште прилике поправе и среде, док се подигне довољно нових зграда за универзитетске слушаоце, протећи ће по свој прилици још доста времена.

Много боље прилике нису ни на Загребачком Универзитету, из сличних разлога. Одашиљање наших ђака у иностранство постаје међутим из дана у дан теже, услед тамошњег поскупљивања живота и поскупљивања стране валуте.

Шта је онда било природније него отворити један нов правни факултет (ја говорим само о правном факултету у Суботици), у месту где има довољно погодних зграда за школску наставу, где су прилике за живот несравњено боље но у Београду и Загребу, а где би при том отварање факултета — Универзитета — у огромној мери подстакло буђење националне свести код широких народних маса, и допринело убрзању нашег народног уједињења? Београдски Универзитет зачео је ову здраву и дубоко мотивисану мисао отварања нових факултета у Суботици и Скопљу, који би с једне стране одгушили претрпани Београд, а с друге стране одвели велике масе омладине у друге наше велике југословенске центре, које такође треба културно оснажити и подићи.

Ова је идеја приведена у дело, и указом од 27 јануара ове године донета је начелна одлука о отварању филозофског факултета у Скопљу и правног факултета у Суботици. Указом од 31 јануара прописана је уредба ових факултета. По њој, предавања на Правном Факултету у Суботици трају *шест семестара*. Сведочанство о свршеном овом факултету има исту вредност као и сведочанство Београдског Универзитета. У правном факултету предаваће се ови предмети: Енциклопедија права, Римско право, Народна економија с економском политиком, Црквено право, Наука о финансијама, Кривично право с кривично-судским поступком, Грађанско право с грађанско-судским поступком, Трговачко право с меничним правом и стечајним правом, Опште државно право и српско уставно право, Административно право. Међународно јавно право и Историја Срба у Угарској.

Пошто су изасланици Београдског Универзитета и Министарства Просвете учинили све претходне припреме у Суботици, и од Градског Сената добили на послугу за Факултет лепу и удобну зграду некадање градске мађарске гимназије, отворен је 1 марта упис на овај факултет. Предавања су почела редовно од 23 истог месеца, и теку непрекидно у најбољем реду. Поједине катедре се поступно попуњују, и нови професори заузимају поступно своја места. Студената је уписано до сада око две стотине, редовних и ванредних, и то поглавито из Суботице и околних места: овај први семестар на овом Факултету почео је доста

касно, онда кад су предавања у Београду и Загребу била у велико почела, тако да су студенти већином били већ уписани на коме од та два факултета, па нису потом ни прекидали семестар. Очекује се, међутим, да ће идућег семестра бити на овом факултету 500—1000 студената.

Да би се олакшало смештање студената који буду долазили са стране, установљен је Студентски Дом: њему је намењен цео трећи спрат факултетске зграде, где је за сада намештено 50 постеља, са свим потребним стварима, умиваонима и т. д. Овде ће моћи студенти одседати привремено, док не буду себи нашли стан у граду, а доцније ће ту моћи остати на сталном становању сиромашни студенти (благодејанци). Ђачка трпежа за сада није основана, већ је за студенте погођена храна у једној од првих градских гостионица, по цени од 5 динара (20 круна) дневно (ручак и вечера). У универзитетској згради има међутим простора и за смештање ђачке трпезе, ако ова доцније буде основана.

Факултет има довољан број пространих, светлих и здравих учионица, две велике просторије за читање, библиотеку, семинаре и т. д. У великом дворишту налази се огромна гимнастичка вежбаоница, у којој се сада вежбају и соколи, који су образовали и једну универзитетску секцију. Узгред буди речено, Соколство јако напредује у Суботици, и у овом друштву нашла се заједно најбоља и најодушевљенија буњевачка српска и хрватска омладина.

Суботица је велики и леп град, трећи по величини у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца, и веома важан по своме пограничном положају.

Становници његови, у претежној већини Буњевци и Срби, који су, толико некада патили од притиска насилне мађаризације, поздравили су отварање Факултета у своме граду са највећим одушевљењем.

Очекује се с много разлога да ће духовни утицај Университета бити одсудан у будућности овога града. Нарочито се очекује од омладине, у коју сви ми полагамо сву наду за будућност нашу, да ће она, својом способношћу за идеално одушевљење великим циљевима, уносити много више широкогрудости, истинске љубави и узајамног поверења међу поједине фракције нашег троименог народа, и тиме тек истински засновати нашу националну и нашу политичку будућност.

Д-Р МИЛОРАД НЕДЕЉКОВИЋ
професор Правног Факултета у Суботици

ЗАГРЕБАЧКА СКУПШТИНА СРЕДЊЕШКОЛСКИХ НАСТАВНИКА

У последњој свесци загребачког *Nastavnog Vjesnika*, врло добро уређеног органа „Друштва Хрватских Средњошколских Професора“, објављене су, поред осталог, стенографске белешке са изванредне главне скупштине истог друштва, одржане 10 јануара ове године. Како ове белешке имају, већ данас, вредност документа ових епских дана које у Југославији преживљујемо сви, а особено њени дубоко национални делови, ми желимо изнети на овом месту оно што је рађено на тој скупштини, служећи се при излагању и личним утисцима и успоменама. Те белешке имају вредност документа зато што дају пун израз садашњег стања свести хрватских средњешколских наставника у питању нашег народног и државног јединства — која још нису једно исто у свести многих Југословена — и, с друге стране, њихових гледишта на акцију њиховог друштва према једном и другом јединству. Из говора председника управе Друштва хрватских средњешколских професора, г. Д-р П. Карлића, и из документованог извештаја који је скупштини прочитао друштвени тајник, Г. С. Мусулин, на скупштини се чуло шта је рађено, пре десет и петнаест година, између загребачког и београдског друштва средњешколских професора, на јединству нашега народа. Из онога што су они изнели, и што представља један сталан рад, све обимнијих размера ми, данас, изазивамо у нашим успоменама све те драге и позитивне акције. Ми се сећамо узајамних честитки приликом годишњих зборова у Загребу и у Београду; присуствовања истима; изјава које, обичним али великим речима — јер значе једну велику веру и у правду и у право — говоре о заједничком културном раду; пута србијанских наставника у Загреб и у Љубљану (1911 год.). Све то, данас, може неке да изгледа мало, тако мало, не само зато што представља временску прошлост, већ, поглавито, што представља, према ономе шта данас имамо остварено, прошлост веома малог дела. Али, ипак, то показује, и преко доказа рада ранијих генерација средњешколских наставника на данашњем делу, још и ову драгу ствар: сталну тежњу за што ближим културно заједничким радом, радом упознавања, зближавања, уједначавања онога што данас сачињава нашу државну заједницу, коју, и ми и они који после нас долазе, имамо да направимо пуном, једноставном народном и државном заједницом. Овај данашњи задатак представља један веома озбиљан посао, посао који — и ако излази из рада и осећајних расположења последњих пет страшних година — прелази та осећајна расположења. То је, једном речи, посао за који се тражи општа и хармонична сарадња свих оних Југословена који имају, поред једне особито fine интелигенције и ведрине ума, још и једну истрајну радљивост и веома израђену еластичност процедуре, која, не превиђајући различности тежњи и праваца, прикупља сличности да од њих направи ту једнобитну целину, коју страсно желе, од крајњих тачака

Маџедоније до најсевернијих делова Словеначке, сви они од нас који су у хармонији са народно-државним изразом садашњих тренута.

Штампа, политичке странке и школа — основна, средња и највиша — могу, интелигентним и истрајним радом, у релативно кратком времену, да остваре наше народно и државно јединство. Сва три поменућа чиниоца имају све услове, најбоље што се могу пожелети, да тај резултат постигну, као што могу — на случај рђаво постављених сопствених акција — учинити да се право јединство постигне или сувише касно, или, чак, и оштети оно што је на њему већ урађено. Наставници средњих школа могу бити, и у својој уско школској и у широкој, друштвеној, активности, један од главних чинилаца на томе унитарном раду. У колико је њихова сопствена свест развијена у томе правцу, у колико они сами осећају ово, несумњиво ново време, у толико ће они, и путем свога школског и путем свога друштвеног рада, пренети и на цело наше друштво, у коме се крећу и раде, ту унитарну свест. У колико смо ми успели да схватимо смисао прошлогодишње скупштине у Београду и ове, јануарске, у Загребу, ми налазимо да су југословенски средњешколски наставници дали доказа да се верује у њихову довољно развијену унутарњу свест и у њихову и готовост и подобност, интелектуалну и радну, да је пренесу и на наше друштво, нарочито на оне његове делове који још не схватају ово велико дело које је, најзад, остварено у нашем народу.

Изванредна главна скупштина у Загребу — која нас овде занима — нама је дала све доказе за једну такву веру, чак и онда када не превиђамо ни оне учеснике на њој који нису у савршеној хармонији са општим и главним изразом те исте скупштине. Дошла као наставак посла, започетог прошле године у Београду, на годишњем збору Српског Професорског Друштва, она је, у главном, завршила тај посао, давши начелни пристанак за остварење једног јединог друштва средњешколских наставника у целој Југославији. Читаоци *Просветног Гласника* — међу њима особено они који су, лане, учествовали на том незаборавном скупу — сећају се резултата рада те скупштине. Они се сећају да су „млађе генерације“ захтевале што скорије стварање једног јединог друштва југословенских средњешколских наставника. Млађим србијанским наставничким генерацијама изгледало је да су њихови старији другови — људи које су млађи веома ценили и као школске раднике и као јавне личности — криви, шта више, што та прошлогодишња скупштина није већ тада били скупштина југословенских, но само србијанских професора. Онај који пише ове редове — један од тадашњих „млађих“ — никада неће заборавити сву спонтаност, као и сву апсолутно неприпреману борбеност млађих, која је била више запрепашћење што то није унитарна скупштина, но што је била протест што је покрајинска. Неко ко је тада посматрао и веома борбено нападање млађих и отмену резигнацију старијих, морао је — кад је био непристрасан посматрач — осетити да

ту има нешто велико што се дешава. И, заиста, дешавало се, остваривало се нешто велико: старији, ма и не били до краја убеђени у захтеве млађих, признавали су, ћутке, да су чека нова осећања, њима не потпуно позната, односила победу. Они су морали признавати да су пали, ма како честито, као што су млађи поуздано знали да су били само израз нечега новог што је, неповратно, добило победу над старим. Познат је крајњи резултат те борбе, која је, и поред делимичне оштрине више покрета и тона, но мисли и речи, била готово елегантна. Познато је да је изабрат одбор седморице, који је добио мандат за израду Статута тога јединственог друштва. Добивши такав мандат, одбор седморице је, уз сарадњу делегата свих осталих друштава представљених на томе београдском збору, израдио и начела по којима има да се дође до једног друштва средњешколских наставника у целој нашој отаџбини, као и сами Статут тога уједињеног друштва. Та начела, примљена необавезно на београдској скупштини, гласе :

„Приликом 25-годишњег збора Српског Професорског Друштва, а првог после уједињења, одржаног 5, 6 и 7 октобра 1919 у Београду, прокламовали су делегати професорских друштава из Београда, Загреба, Љубљане, Сплита и Сарајева и представници професорских колегија из Карловаца, Новог Сада, Подгорице, Цетиња, Колашина и Даниловог-Града, *Уједињење* свију покрајинских друштава у једно друштво.

„Статут за то друштво израдиће се по овим начелима:

„Начело I. Досадашња друштва средњешколских наставника у нашој отаџбини образују једно јединствено друштво средњешколских професора, које ће се звати: Професорско Друштво Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, а чије ће седиште бити у Београду.

„Начело II. Јединствено друштво представљаће за сада одбор од ових лица: г. Д-р Светолик П. Стевановић, директор; г. Миодраг Ристић, професор; г-ђица Милева Петровићева, наставница, — сви из Београда; г. Бранко Живковић, директор из Земуна; г. Стјепан Павичић, професор из Земуна; г. Д-р Павао Пестотник, професор из Љубљане; г. Марко Вилић, професор из Новог Сада; заменици: г. Д-р Данило Катић, г. Драгутин Костић и г. Д-р Сима Марковић, професори из Београда.

„Начело III. Дужности одбора су: да што пре обави припремне послове и сазове главну скупштину.

„Начело IV. На главну скупштину долазе сви чланови досадашњих покрајинских друштава и чланови колегија из крајева где ова друштва не постоје. Вреде и пуномоћници.

„Начело V. Из техничких разлога, поред централног одбора задржаће се у појединим покрајинама ниже јединице, које би као пододбори имале свој одређени делокруг. То је нарочита потреба док постоје покрајинске владе, које имају ингеренције на тамошња просветна и сталешка питања. Према томе би пододбори, што су до сада чинили одбори провинцијалних друштава, били посредник између покрајинских власти и професора у покрајини, док би централни одбор био посредник између Министарства и пододбора.

„Начело VI. Јединственом друштву потребан је и јединствени заједнички централни орган, који ће се звати „Гласник Професорског

Друштва Краљевства С. Х. С.“. Тај ће орган везати све професоре у краљевству и заступати заједничке интересе. Поред тога централног органа треба и надаље да постоје сталешки и стручни листови појединих покрајина. До појаве тог органа извештаји централног одбора ће се објављивати у свима покрајинским листовима.

„Завршна одредба: За друштва и колегије који нису своје делегате за доношење ових начела опуномоћили или нису били на овоме збору заступљени, сматрају се ова начела необавезна, те се позивају да што пре свој пристајак и евентуалне измене доставе привременом одбору.“

Управа Друштва Хрватских Средњешколских Професора сазвала је, дакле, ту изванредну главну скупштину чланова друштва, да се изјасне о та два питања: слажу ли се са идејом стварања једног јединог друштва средњешколских наставника у Краљевству С. Х. С. — како су се изражавали, и раније и данас, старији; Југославије — како се изражавају млађи? Друго: Слажу ли се са изнесеним начелима по којима одбор седморице има да изради Статут тога јединственог друштва?

Учешће је на скупштини — по исказу самих чланова друштва — било веће но икада дотле. Нама који смо, са ове стране Саве, присуствовали скупштини, пале су у очи две ствари, у погледу учешћа, друкчије од онога што се дешава код нас. Прво је веома малобројно учешће наставница: на сто педесет мушкараца, било је само две до три наставнице. Друго: веома велики број универзитетских наставника, који не само присуствују скупштини, већ и узимају учешћа у њеном раду, противно ономе што се види код нас: потпуна одсутност, са наших скупштина, и оних универзитетских наставника који нису, веома одавна, изишли из средње школе. Скупштини су присуствовали, из Београда, г-ђице Ружица Стојановићева и Добросава Ђорђевићева, као гошће, и потписани, као изасланик Управе Српског Професорског Друштва.

Пре отварања скупштине, била је конференција на којој је Управа друштва изнела свој предлог да се приме „Начела за Статут Професорског Друштва Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, истичући при том особито пето начело, ко којем би наше друштво задржало свој потпуни делокруг и своја правила као секција једноставног друштва“.

По изнесеном предлогу, настала је, ту на конференцији, дебата о њему. У њој су се одмах појавила, у главном, два мишљења, која ће се пренети и доцније, кад се отвори скупштина, и која остају неизмирљива. Једно је мишљење г. Раца, равнатеља: да се прими предлог управе о усвајању изнесених начела; друго је мишљење: да се оснује Савез Професорских Друштава у Краљевству С. Х. С., у који би приступило и друштво хрватских средњешколских професора. Ово, друго мишљење заступа поглавито г. Д-р Максимилијан Петањек, професор из Загреба. Пошто се на конференцији не доноси никакав закључак, цело се питање износи на скупштину.

Кад је отворена скупштина, г. Д-р Петар Карлић, председник Управе, изнео је, у своме говору, рад друштва на културном јединству нашега

народа, рад извођен пре рата, као и у току самога рата. Професор г. С. Мусулин, секретар друштвени, прочитао је свој извештај, у коме је, поред осталог, нарочито говорио о предмету који, у првом реду, занима скупштину: о спајању постојећих друштава у једно једино друштво, задржавајући, ипак, покрајинска друштва. Говорећи о томе, г. Мусулин је саопштио скупштини да је Управа, шиљући своје изасланике у Београд — председника управе, Д-р Карлића и члана, професора Крмпотића — на скупштину 1919 год., дала им ову директиву: „У принципу, усваја овај управни одбор мисао уједињења свих професорских друштава у Југославији. При том треба да досадашња покрајинска професорска друштва остану као секције нове средишњице с делокругом у главном истим као и до сада. У осталом су делегати слободни према развоју дебате“. У завршном делу свога извештаја, секретар, професор г. Мусулин, понавља предлог управе, наглашујући, нарочито, да управа жели да хрватско друштво средњешколских професора задржи свој потпуни досадашњи делокруг и своја правила као секција јединственог Професорског Друштва Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца у Загребу. Образложујући тај предлог, г. Мусулин вели у своме извештају: „Наш сталеж чека сад велики просветни рад, а и тај мора да буде јединствен. Уједињење свих професорских покрајинских друштава у једно друштво има да омогући тај рад и да буде један од темељних камена у јединственој згради наше народне југословенске културе. Али ни с традицијом се не може преко ноћи прекинути. Деловање нашег друштва било је сувише широко, корени тога рада дубоко уврежени баш у Загребу. Ту постоји наше друштво већ шеснаесту годину, док му заматак пада десет година напред у год. 1895. Рад се нашег сталежа зрцали у „Наставном Вјеснику“, који ту излази без прекида већ двадесет и осму годину. Већ трећу годину издаје наше друштво за средњошколску младеж лист „Омладину“, која баш ове године постаје опћи југославенски ђачки лист, јер је пригрљава младеж из свих крајева наше државе. Наше је друштво издало и цијели низ врских помоћних књига за средњу школу, којима се служила и служи једнако хрватско-српска као и словенска младеж. Наше је друштво скупило у себи скоро све средњошколске професоре Хрватске и Славоније, а многе из Босне, Херцеговине, Далмације, Истре и Словеније. Оно располаже великим душевним и материјалним капиталом. То се све не да, не може и не мисли прекинути и обуставити. Зато одбор предлаже да наше друштво остане као секција јединственог Професорског Друштва с досадашњим својим делокругом и не мијењајући у основи своја правила.“

У дебати која је настала после извештаја г. Мусулина, развијају се, проширују се поменута два мишљења изнесена на конференцији: јединствено друштво, поред кога остају покрајинске секције, са својим правилима, имовином, делокругом рада, и савез друштава. Пошто је много потребније знати ово друго мишљење, ми ћемо навести, најпре, говор-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нике који су њега заступали. Тако, први говорник у дебати професор г. Новљан (из Истре) „усваја ону тачку приједлога нашега одбора, да друштво остане, како јест, са својим радом, али је и за то да се ново наше заједничко друштво потпуно изгради, а да се уједно изричито изрази шта та палача — (јединствено друштво) има да буде и чему има да служи. Он је надаље за то да се та нова палача назове: Савез Професорских Друштава. Кад тај савез буде изграђен, онда ће становници оних старих кућа — (покрајинска друштва) — одлучити хоће ли оставити своје старе куће и уселити се у нову палачу. Много имамо рушевина, па не треба још и даље рушити, прије него се изгради.“ — Професор г. Д-р М. Петањек подноси свој предлог: „Друштво Хрватских Средњошколских Професора на својој изванредној скупштини 10 сijeчња (јануара) 1920 закључује:

„1. да је вољно приступити у „Савез Професорских Друштава у Краљевству С. Х. С.“ придржавајући си самосталност и делокруг у смислу својих правила;

„2. да сједиште „Савеза“ буде наизмјенце три године у Београду, три године у Загребу, а три године у Љубљани;

„3. у „Савез“ бира свако професорско друштво једнаки број делегата, који чине управни одбор;

„Овај ће одбор израдити правилник савеза и поднијети га на одобрење појединим друштвима, а ова ће након прихвата тога правилника коначно одлучити о приступу и провести заједничку организацију.“ — Професор г. Ф. Лукас вели: „То што се хоће данас извести, противи се правилима друштва, а она су предвидјела оваков случај, да би се каквим насиљем могло изиграти друштво. Што одбор предлаже, то је заправо распуст друштва, јер оно неће бити више суверено, него овисно о неком другом одбору.“ И, најзад, проф. г. Х. Волф: „каже да му је г. Ристић говорио из душе, али је ипак против приједлога одборова.... *Говорник би ишао и даље на путу народног јединства, а мисли и већина назочних (присутних), али тактички разлози су ирошив тога. Узрок је шому политички моменаш.*“

Мишљења, супротна овим, заступали су остали говорници, присталице јединственог друштва, као г. г. П. Сердар; Бранко Живковић, равнатељ; Д-р С. Босанац, школски надзорник; Ј. Ивакић и Д-р Ј. Турић, који су, још, тражили да се друштво зове „друштво југословенских професора“, а не друштво професора С. Х. С.

Најзад, после дуге дебате, дошло је до гласања о предлогу Управе друштва. Од 145 гласачких листића, 80 их је било за усвајање управиног предлога, а 65 против предлога.

Потписани је, намерно, изнео сва гледишта која су се чула на загребачкој скупштини, и то онако како су изнесена у поменутиим стенографским белешкама. Он је то учинио поглавито с тога што за коментар скупштине и, следствено, формирање мишљења о ономе шта она пред-

ставља, не би било довољно дати збијене изводе, ма како тачне: из њих се не би видело — бар тако се потписаноме чини — право стање духова који су били присталице тезе о Савезу и противни једном једином друштву. Потписани је — као што је поменуто — присуствовао скупштини, и може бити, управо зато што је био присутан, он у толико пре сматра да је требало учинити овако како је он учинио: дати што је могуће више потребног оригиналног материјала. Он мисли, н. пр., да се, без овога материјала, не би дале увидети две врло важне ствари. Прво, он сматра да се, благодарећи поглавито овом материјалу, види да се, заиста, на загребачкој скупштини показало да, код већине хрватских средњешколских наставника, постоји једна потпуно израђена свест и о народном јединству и о потреби преношења те свести и на оне чланове нашега друштва који је немају довољно развијену; али се, такође, видело и то да, истина нешто мањи део наставника, има ту свест, тако да кажемо, условно развијену. Зато што је, та мањина, има условно развијену, зато она — по нашем мишљењу — и тражи „савез“ а не „јединствено друштво“. Даље, нама се чини да се, због те условно развијене свести, јавило на скупштини и неко осећање које бисмо ми, готово, назвали осећањем бојазни, бојазни да Београд може, и, евентуално, и хоће, да угуши Друштво Хрватских Средњешколских Професора заједно, разуме се, са свом његовом делатношћу. Такав смо ми утисак имали на скупштини, слушајући говорнике, присталице тезе савеза; такав се утисак, рекли бисмо, добија, данас читајући горе изнесене изводе њихових говора. Та нека врста бојазни види се из говора г. Д-р М. Петањека; та се бојазан очевидно осећа у речима проф. г. Волфа, који се не уздржава да каже отворено да „и ако би ишао и даље на путу народног јединства“, он је „из тактичких разлога“ против предлога Управе о јединству. И још нешто више. Г. Волф је то и објаснио — и то је врло добро учинио — навевши поименце узрок таквом своме гледишту: „политички моменат“. А треба знати да је тај политички моменат — поред других сличних политичких аката — растурање „друштва намјештеника“ и хапшење управног одбора истога друштва, извршено обоје од стране државне политичке власти, управо у очи дана загребачке професорске скупштине. Ту бојазан су открили и неки говорници који су изјављивали да већ само њихово гледиште о савезу представља „идење уз ветар“, према коме је, природно, гледиште о јединственом друштву „идење низ ветар“.

И зато потписани сматра да, кад се има једна тако стварна ситуација — по његову мишљењу не много корисна унитарном духу — онда су веома природне и она условно унитарна свест и оно осећање бојазни и страха. А кад се већ имају осећања бојазни и страха од насиља, онда ништа није природније од припремања одбранбених мера. Ово у толико пре — поред свега поменутог — што се, при пажљивом читању *Начела*, управо код оног — на загребачкој скупштини толико

помињатог — V начела, опажа један веома озбиљан разлог и повод и за бојазан и за страх. Зар се у том V начелу не каже изреком да се постојање пододбора, што значи покрајинских секција, везује за „техничке разлоге“, и да је за њих „нарочита потреба, док постоје покрајинске владе“? Пошто се, заиста, тамо тако каже, није ни најмање чудновато што се један део хрватских професора боји — ако се боји — и за само удружење. Јер, они имају право да се запитају — и поставе ли такво питање, они су у савршено логичном ставу — они имају право да се запитају: а када се укину покрајинске владе? Када нестане техничких разлога, којих би, *eo ipso*, морало нестати, — шта бива онда са нашим друштвом, са овим друштвом хрватских средњешколских професора, које представља нама, тако драг, рад прошлости, садашњости и, веома жив, рад будућности? Шта бива са овим нашим, веома драгим, „Наставним Вјесником“, који је, за нас, једна велика традиција? Када се, — не кривицом чланова друштва хрватских професора, — дође у тако апсурдну и неправедну ситуацију, онда може да буде по оној народној: „већа риба прогута мању“, како је на самој скупштини неко од госпoде учасника врло тачно и рекао.

И зато потписани — који моли за извињење што ће, још једном, поменути да је један од „млађих“ са београдске прошлогодишње скупштине — сматра, не да су то осећање бојазни и тај страх оправдани, већ да су природни, да се, у сваком случају, дају објаснити. Они су у толико природнији кад се доведу у везу политички акти, извршени у Хрватској дотле, и они који су били у изгледу, с једне стране, и последице тих аката на живот и рад самога друштва средњешколских професора, с друге стране. Да ли би, без тих аката, они за које се нама учинило да имају условно развијену свест, не толико о народном јединству, колико о државном јединству, да ли би, без њих, били такви исти или друкчији? То се, природно, не зна. Али да би, без тих аката, били без тако јако развијеног осећања бојазни и неповерења, то се, може бити, даје тврдити, без бојазни да се говори нетачност. Јер, они су били и неповерљиви. И, зато што су неповерљиви, — а бојазан и неповерљивост су, једно другоме, допуна — зато што су неповерљиви, они не могу да примете друге мере, осим неповерења, за одбрану. Тако, ч. пр., ти који су неповерљиви, који се боје за опстанак друштва хрватских професора, и не примећују категоричке изјаве говорника, присталица јединственог друштва, и још категоричније и подједнако стварне и интелигентне изјаве друштвеног тајника, проф. г. С. Мусулина: да, остварењем јединственог друштва, друштво хрватских професора постаје не „слуга“, зависан од „господара“, већ покрајинска секција, која задржава и, као што је тачно приметио г. Б. Живковић, равнатељ, и проширује свој рад — без обзира на „техничке потребе“ и на постојање, или непостојање, покрајинских влада. Како се, у стању страха, не размишља, већ осећа, то се и не чује да друштво остаје, да имовина остаје,

да орган, „Наставни Вјесник“, остаје, да ђачки часопис „Омладина“ остаје, као и сва остала, дотадашња, садашња и будућа активност друштва хрватских професора.

У томе лежи, бар за потписанога, објашњење оваквог развоја дебате на загребачкој скупштини. И, ако би мишљење потписанога било тачно — а чланови нашег професорског друштва имају оригинални материјал на коме и сами могу стварати своје мишљење и проверити наше — онда се рад на идућој, општој скупштини приказује веома добро. Сви они наши другови који су схватили да постоји један југословенски народ, са три своја дела, и који желе да манифестације рада сва та три дела буду упућене ка једном једином, истом циљу: ка стварању свести о једној јединој држави једног јединог, југословенског народа — сви ти другови, лојалношћу своје мисли и својих радњи, успеће да се, код јануарских неповерљиваца, разбију осећања неповерења и бојазни. Млађи, са прошлогодишње београдске скупштине, неће, заиста, и на тој првој скупштини југословенских средњешколских наставника, бити последњи, вером и активношћу, на унитарном раду.

МИОДРАГ РИСТИЋ.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Како да васпитамо синове и кћери? Књига за родитеље. Изложио Љуб. М. Протић. 1920. У Београду. Цена 6 динара.

Рат је начинио лом и пустош. Он је, сем толиких живота, упропастио и многа наша економска добра, па је страховито оштетио и моралну културу.

Министарство Просвете мора зато бити и Министарство Обнове. Оно мора обнављати старе и подизати нове школе, ради просвећивања народне омладине и народа. Оно мора просвећивати народ, да би га подизало и морално, будући смо у моралу много посрнули, јер без овога неће вредети ни економско обнављање. Средство су за то све школе. Али томе и сем школа морају помагати сви просвећени синови ове земље који нису морално посрнули, и то на све могуће начине који ће водити ка циљу. А најбољи је пут за то: утицати да омладина буде боља, што се постиже једино правилним васпитањем и у породици, још од рођења. Томе треба да послужи и књига чије је име горе исписано.

У васпитању наше омладине наступила је страховита криза, која је све већа, судећи по свему како је у животу, како је у нашем друштву после срећно завршеног, славног ратовања.

Ми се ипак сви надамо бољој будућности, која ће и бити боља, али само под погодбом да сви будемо бољи. Неће ништа помоћи еко-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

номско обнављање ако се не поправи морал, који је тако силно уздрман. У осталом, зар може бити правог економског обнављања ако пустимо да људи сасвим подивљају? Зато ја и мислим да је сад најпрече, поред школа и правилног рада у њима, растурати у народ књиге о васпитању, али које ће у истини помоћи васпитање. То значи, у најмању руку, ако не и више, колико набављати и растурати по народу добру врсту оваца, свиња, говеда или нових плугова, копачица и других справа, којима ће се рационално обрађивати земља и подизати материјална култура.

И доиста, моје је уверење да прави, мудри државници и сви културни, честити синови нашег дивног народа морају очекивати праву обнову земље од праве обнове моралне културе, а томе ће помоћи правилно, много боље него до сад, васпитање народне омладине још у породици, у којој се још непрестано не уме да васпитава у свему како треба. Зато томе треба да помаже овај спис. А да би се циљ постигао, водило се рачуна да цео састав буде што краћи, да излагање буде простије, лакше, али без штете за саму ствар. Обухваћено је што је најпрече да зна сваки отац, свака мати, и све је то проткано народном филозофијом, класичним примерима, јер то онда више поштује читалац, особито мање спреме. На послетку, овде онде додати су и поједини примери из праксе, да се не би рекло да је спис гола теорија, далеко од обичнога живота, у коме мучно да се може остварити.

Хоће ли овај спис у овом, за васпитање наше омладине, најкритичнијем времену помоћи да родитељи који га буду читали што боље одговоре својим дужностима, нека то цене други. Циљ је мог приказа да изнесем само *побуде* за овај састав. Ништа друго ја нити бих хтео нити бих могао рећи.

ЉУБ. М. ПРОТИЋ

Једна нова историја српско-хрватске књижевности¹⁾

Име д-р Драгутина Прохаске довољно је познато свима који се баве нашом науком. Са д-р Бранком Водником, г. Прохаска заузима једно од најистакнутијих места међу савременим хрватским књижевним историчарима. Њих двојица су унели модернији дух у застарела филолошка схватања по којима се књижевна историја до скоро обделавала код Хрвата. Са више или са мање успеха они су израдили скоро сву историју књижевности хрватске.

Д-р Прохаска је прошле године објавио једну нову књигу. Он је проширио делокруг свога научнога делања и покушао је да заједнички изложи и хрватску и српску књижевност.

Не улазећи овде у питање да ли је било потребно и корисно из групе југословенских књижевности издвајати и проучавати као засебну

¹⁾ Др. Драгутин Прохаска, „Преглед хрватске и српске књижевности. Идео, до реализма (1880)“, — Загреб, 1918.

целину српску и хрватску књижевност, ја ћу покушати да пову књигу г. Прохаске прикажем у главним цртама. По којим је принципима рађена? Какви су резултати? И, најзад, пошто је књига намењена школи, у колико се она може практично употребити у настави? То су питања на која желим да одговорим.

Идеја о упоредном проучавању хрватске и српске књижевности није нова. Шафарик и Шиме Љубић су, шта више, у својим књигама узимали у обзир све југословенске књижевности. Стојан Новаковић, Јагић, Шурмин, Андра Гавриловић проучавали су у исти мах и хрватску и српску књижевност. Њима се чинило да јединство српско-хрватског језика условљава и јединство наших књижевности. Према томе, књига г. Прохаске не би у томе погледу представљала никакву новину.

Ипак, мени се чини да има нешто што знатно издваја рад г. Прохаске од сличних проучавања. У њему се, рекао бих, први пут покушава да се српска и хрватска књижевност проуче као органска целина. „Хрватска и српска књижевност је једна цјелина, — вели д-р Прохаска — јер су Хрвати и Срби један народ истога подријекла и језика.“ Раздвојене „црквом и државом“, оне су се више или мање самостално развијале, али ипак се могу довести „у идејну цјелину“. Г. Прохаска верно примењује овај свој основни принцип.

Али у тој примени г. Прохаска није био довољно срећан. Да би се пронашле унутрашње везе које чине целину српско-хрватског књижевног организма, потребна је дубока и савесна студија свих делова обеју литература. Д-р Прохаска је ствар много простије схватио. Шта више, он је послу пришао са површним познавањем српске књижевности. Српско-хрватско књижевно јединство није доказано резултатима специјалног научног проучавања, него једном вештачком поделом на периоде, која је, ма да једна иста за обе књижевности, у ствари кројена према хрватској партији.

Д-р Прохаска целу српско-хрватску књижевност, која броји скоро девет векова живота, дели свега на три доба. Прво доба — X-XV век — јесте доба „црквене и феудалне књижевности“. Друго доба обухвата период времена од XV—XIX века и названо је „ренесансном књижевношћу“. Треће доба — XIX век до 1880 — обухвата „грађанску и народну књижевност“. Или, укратко речено, да се послужим формулом г. Прохаске, „у првом добу даје књижевности обиљежје црква, у другом двор, а у трећем народ“.

Питање о подели на периоде је најмучнији проблем у историји књижевности. Ма колико се ингениозних решења нашло да се књижевност једне епохе обележи истим знаком, ипак има не само појединих писаца, него и читавих књижевних група и школа који испадају из свих комбинација.

Подела на овако велике периоде какву је изабрао г. Прохаска од свих је најопаснија. Свака књижевност, па чак и она која је најхомоге-

нија, у једној еволуцији од пет векова проживи толико промена да је немогућно прописати јој исти карактер за све то време. И нарочито, кад је реч о двома књижевностима које су се у највећем делу свога живота развијале потпуно самостално, па чак се, с времена на време, разбијале и на ситније локалне књижевности, таква широка подела постаје апсурдна. У невољи, г. Прохаска је прибегао једном другом средству. Он је у главним периодама чинио нове поделе и потподеле, тако да је књига расцепкана на безброј одељака, изгубила потребну прегледност. Доба ренесансе, на пример, које код њега траје од XV до XIX века, подељено је на петнаест већих одељака, а ови су опет комадани на нове разделе, при чему су, ради обележавања реда, морале да уђу у употребу и римске и арапске цифре, као и велика и мала азбучна писмена. Није боље прошао ни XIX век, који је исто тако расцепкан на више од двадесет одељака.

Г. Прохаска је, и то се нарочито осећа у последњем делу књиге, све раздеобе наших двеју књижевности вршио према оним партијама које он лично најбоље познаје. Он сам вели да је „о просвијећеној књижевности, те о хрватском препороду покушао да даде нов историјски преглед“. То значи да је најсамосталнији део његове књиге онај који говори о дубровачко-далматинској књижевности XVIII века, и о хрватској књижевности XIX века. Што се тиче српске књижевности тога времена, она је сва, и то несигурно, израђена према другим историчарима, са толико промене што је подведена под исте поделе које је г. Прохаска дао поменути далматинско-хрватским партијама.

Не треба нарочито истицати све рђаве последице које могу да настуpe од овако генералне и широке основне поделе. Кад се један период од пет векова назове општим именом „Ренесанса“, онда ће неминуовно многа тврђења изгледати чудна. По књизи г. Прохаске, у доба ренесансе, коју он ипак жели да схвати у смислу европском, долазе не само Зрињски и Франкопан и сви писци кајкавскога Загорја, него и сва далматинска, босанска и славонска књижевност XVII и XVIII века! Чак и наши Рачани, заједно са Ђорђем Бранковићем, Жефаровићем и др., долазе у ту групу! Шта више, доба ренесансе обухвата и сву просветитељску, рационалистичку епоху XVIII века, па према томе и Доситеј Обрадовић је писац из ренесансе! Па чак и Мушички, Јоаким Вујић и Милован Видаковић, који су, не знам по чему, у књизи г. Прохаске обележени као рационалисти. Све реформаторске и контрареформаторске тенденције које се у XVI и XVII веку знатно осећају у загорској књижевности и код писаца из Истре и северне Далмације, подведене су исто тако под доба ренесансе, и за разлику од „световне“, те књижевне појаве су назване „духовном“ ренесансом. И да би се доследно свуда показала „идејна цјелина“ наших двеју књижевности, г. Прохаска је у српској књижевности

пронашао „црквену реформацију,“ која је, по њему, оличена баш у Ра-чанима, Венцловићу, Василију Петровићу, и другима!

Та невоља насилног генералисања и подвођења под исте формуле нагнала га је да у новој књижевности, коју је хтео да обележи општим именом „романтизам“, уброји у романтичаре Његоша, Јована Ст. Поповића и Војислава Илића. До душе, он на једном месту мора да се ограђује за Стерију, велећи да је он само савременик главних романтичара, „али је духовити противник романтичарског национализма“. Војислав Илић је обележен као „академски романтичар“ и увршћен у исту групу са Шапчанином и Чедомиром Мијатовићем! „Академски романтизам“ је формула која је примењена на једну групу хрватских писаца, и требало му је наћи пандана и у српској књижевности. Исто тако, према периоду хрватске књижевности од 1850—1860, који је назван, из специјалних историјско-политичких обзира, „предлистопадским добом“, г. Прохаска и код нас проналази „предлистопадско доба“, у које меће Боггобоја Атанацковића, Стјепана Митрова-Љубишу и Змаја!

Као што се види, г. Прохаска је, с једне стране, сувише генералном поделом на врло широка доба, невољно гурнуо многе писце у групе којима апсолутно не припадају, или да би у неколико бар избегао ту опасност, он је чинио многобројна комадања на раздељке, што смета прегледности дела. С друге стране, желећи да што јаче подвуче јединство српске и хрватске књижевности, он је насилним груписањима хтео да замени недостатак дубљих студија у томе правцу. Како су та груписања вршена према хрватској књижевности, коју г. Прохаска очевидно много боље зна, део о српској књижевности нарочито је рђаво израђен.

Желео бих још да једним летимичним погледом на књижевна схватања, судове и закључке г. Прохаске, допуним свој реферат о његовој књизи.

Пре свега, подлежи критици начин на који је г. Прохаска решио питање о проучавању народне књижевности. Од једина за сада два могућна решења, проучавати народну књижевност апсолутно самостално и сасвим је издвојити из проучавања писане књижевности, или је проучавати у што тешњој вези са средњовековном књижевношћу, г. Прохаска није узео ни једно ни друго. Он је народну књижевност уврстио у партију о романтизму и Вуку Караџићу, и проучавао је тако рећи као саставни део Вукова рада. На тај начин он је за неких петнаест страна прекинуо логичну везу свога излагања нове књижевности. Део о народној књижевности израђен је у главном према „прегледу историје српске књижевности“ од г. Павла Поповића. Чудновато је да г. Прохаска ништа не говори о народној поезији хрватскога Загорја и северне Далмације. У том погледу његова књига је требала да пружи нових резултата. У своме излагању народне књижевности, г. Прохаска говори само о народној песми. Народну приповетку, тако рећи, не спомиње

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У проучавању старе књижевности не види се нигде тенденција ад се што јаче истакне оно што је у томе оскудном периоду књижевније, а да се потисне из проучавања све оно што може да буде само интересантно као језични споменик, или за разумевање наших средњовековних правних односа. Он набраја све познате језичне споменике пре XII века; говори о „Законику“ цара Душана и о свима познатим хрватским статутима, а нигде не спомиње похвале ни слова, ни летописе, ни родослове. Партију о биографима излаже сасвим сумарно, Константина Филозофа и Цамблака и не спомиње, али зато инсистира на безначајним богомилским писцима из XV века. Део о романима и приповеткама, као и о апокрифима, израђен је врло оскудно. И најзад, нигде није довољно истакнута веза која постоји између наше старе и византијске књижевности („грчких узора“, како г. Прохаска каже).

На против, у проучавању дубровачке и далматинске књижевности обрађена је врло велика пажња на талијански утицај. Уопште, цела та партија је боље израђена. Г. Прохаска је ту чинио личних истраживања. Употребрио је и најновија открића (н. пр. о Мартину Бенетевићу и његовој интересантној комедији „Хваркиња“). Али ни овде прегледност није идеална. Дубровачку и т. зв. далматинску књижевност или треба проучавати сваку за себе, или их потпуно спојити, проучавати као нераздвојну целину, излажући ствари хронолошким редом, без локалних обзира. Г. Прохаска је излагао час једну, час другу, што чини да се при читању губи веза.

Г. Прохаска се очевидно најслободније креће у партијама новије хрватске књижевности. Он је ту сасвим код своје куће, и оне су најбоље израђене.

Према подели коју је дао новој хрватској књижевности, г. Прохаска је проучавао и српску књижевност. Он је тиме хтео да посведочи јединство српско-хрватске књижевности. Мени се чини да је било других ствари на којима је у томе смислу требало инсистирати, и учинити да то јединство не изгледа тако насилно изведено као што је то код њега. Трбало је, ако је могућно, тражити унутрашњих веза између наших двеју литература. И требало је истицати све што је у томе погледу значајно. Г. Прохаска, на пример, није подвукао заједницу рационалистичких тенденција у XVIII веку, и није ни покушао да открије евентуалне узајамне утицаје у томе периоду. Зар није вероватно претпоставити да је једна тако изразита фигура као што је Доситеј Обрадовић морала имати утицаја на Хрвате, код којих у то време по готову и нема правих књижевних појава? Исто тако г. Прохаска није осетио да у другој половини XVIII и првим годинама XIX века има и код писаца и код публике наше и хрватске једна аналогија укуса која је врло карактеристична. У „Загребачком Сјеменишту“, на пример, приказују се преведене комедије Коцебуа и других немачких драматичара свега на неколико година пре

по што ће Јоаким Вујић почети да штампа своје преводе истих писаца. Књига о „Робинзону“ преводи се готово у исто време и код нас и код Хрвата. Шта више, код нас се преводи два пута, и превод Јоакима Вујића, који се зове „Млади Робинзон“, излази ускоро после хрватског „Робинзона Млађег“. Па затим, зар се човек не би могао упитати да ли и псевдокласична поетика Лукијана Мушицкога, која је код нас вршила велики утицај, није имала свога удела у формирању првих песника хрватских? И најзад, веза између Хрвата и Срба за време илирскога покрета, која је несумњиво постојала, није засебно проучавана, и није јој дат онај значај који она свакако има.

Г. Прохаска не поставља себи питања ове врсте, из простог разлога што у томе правцу није вршио никаквих самосталних студија. Он српску књижевност познаје површно, из друге руке; све њене партије радио је према г. Павлу Поповићу и Јовану Скерлићу, и отуда, кад је српски део требало довести у везу са хрватском књижевношћу, он се није умео да нађе у проблему. Не заустављајући се на ситнијим омашкатама и нетачностима, ја сам нарочито у књизи г. Прохаске хтео да истакнем њене основне недостатке.

Као закључак, могло би се одговорити на питање да ли је ова књига употребљива у школској настави. Одговор је овај: за ђачку употребу апсолутно није, а наставници који су у стању да буду опрезни, могу се, у недостатку бољих, њоме послужити као извором за своја самостална предавања.

М. В. БОГДАНОВИЋ

ДРУШТВА И УСТАНОВЕ

Удружење наставница средњих и стручних школа. — Главна сврха овог друштва, које је ту скоро основано у Београду, замишљена је комплементно сврси Професорског Друштва. Док Професорско Друштво помаже наставницу као умног радника и чиновника, ово би удружење желело да помогне наставницу као жену, као госпођу, као репрезентанта у друштву нашем, као фактора у друштву светском. А конкретан повод оснивању удружења била је замисао привремене, до скупштинске председнице његове да се оснује и подигне Дом Наставница. Домом тим помисљало се створити: 1.) центар у домаћем саобраћају школованих жена, 2.) станица у светском саобраћају школованих жена. То јест створити центар за сакупљање заинтересованих и измењивање мисли, за држање конференција и концерата, за примање гостију, за упознавање, за усавршавање наставничине не само умне него и друштвене културе; и створити станицу где ће наставница примати и угошћавати Европу и Америку, видети и научити Европу и Америку, заслужити да је та Европа и Америка заволи, да је собом поведе, да је међу бриге своје уврсти.

На другом месту је сврха удружења да здравље и личност наставничину штити и чува у школи.

На последњем месту су предвиђена и политичка права. И. С.

Географско Друштво. — Географско Друштво основано је у Београду (као Српско Географско Друштво) 1910 године, ради неговања и унапређивања географске науке и ширења њених практичних знања у народ. Данас оно има 144 члана (добротвора 10, почасних 14, дописних 19, ванредних 38 и редовних 63) и, по правилу, одржава бар по један састанак месечно, општи или стручни (1910: 7, 1911: 11, 1912: 5, 1913: 1), на којем се научно или популарно (кад је то од потребе) расправљају разна савремена питања из свих области простране географске науке. Друштво публикује своје хонорисане радове у своме органу *Гласнику* (изишле су до данас: 1., 2., 3. и 4. свеска, последње две уједно), који добијају сви чланови бесплатно, а студенти у половину цене. Нарочиту пажњу треба скренути на 5. свеску, која ће ових дана бити штампана, и уз коју ће ићи добра и прегледна карта нашега Краљевства. Друштво је до сада приредило и две успеле фотографске изложбе (фебруара 1911 и априла 1912) географских слика. Због скромних финансијских средстава, вероватно и због прилика последњих осам година, оно још није стигло да приреди ни једно од научних путовања која по правилу треба да изводи; чим буде могућности, ми не сумњамо, Друштво ће то радо пружити својим члановима. Приходи су друштвени: улози редовних чланова, 20 д. годишње, ванредних, 12 д. и добротвора, 500 д. једном за увек; даље, разна завештања, приходи од јавних предавања и продаје друштвеног органа. Данашња имаовина друштвена није ни мало завидна, и да није сталне помоћи државне од 2400 д. годишње, Друштво би врло тешко могло опстати. Катастрофа наше државе осетила се и на њему: оно мало ствари и библиотеке (локали су друштвени и данас, као и раније, у Географском Институту Университета) разнели су непријатељи, особито Бугари. Нешто је од тога пронађено у Софији и враћено, али намештај, који се није пронашао, Друштво је било срећно да добије бесплатно од Дирекције Плена.

Обнављајући свој рад после тако дуге паузе због рата, Друштво је у неколико изменило и проширило свој рад, задржавајући и даље исти задатак: сад су му почели пристизати чланови из целог Краљевства; друштвени орган биће проширен школском географијом, да би настава у томе предмету у средњим и стручним школама пошла бољим путем; добиће вероватно и преглед географске литературе о Балканском Полуострву, што је до оснивања овога Друштва излазило као засебна публикација.

Особити бол Друштво је осетило губитком својих нарочито вредних редовних чланова: Радоја Дединца, Михаила Драгића, Косте Н. Костића, Ристе Т. Николића и Јевте Дедијера; сви су они пали у борби са непријатељем и за добро отаџбине. Нека су им светле успомене!

Географско Друштво представљено је данас овом управом: председник Др. Јован Цвијић, председник Стеван Бошковић, секретар Др Павле Вујевић, благајник Емило Ј. Цветић, књижничар Др. Боривоје Милојевић и чланови управе: Сава Антоновић, Др. Јован Ердељановић, Др. Недељко Кошанин, Др. Влад. К. Петковић и Тодор Радивојевић. Е. Ц.

Картографски Институт Географског Друштва у Београду. — Потребне су учиниле да се овако важан завод отвори данас и у нас.

Он ће већ, како изгледа, за наредну школску годину моћи дати нај-прече географске, вероватно и историјске карте и атласе за нашу средњу и основну наставу; у даљем своме развијању обухватиће у својим радионицама све врсте картографије. Ми са радом поздрављамо оснивање овакве једне врло важне културне установе, која ће нам помоћи да географска настава знатно крене напред.

Е. Ц.

Српска Књижевна Задруга. — 9 маја 1920 одржана је XXII годишња скупштина Српске Књижевне Задруге, на којој је управни одбор поднео извештај и рачуне за период 1914—1920 и изнео свој предлог како да се поново крене рад ове наше корисне и данас нарочито потребне књижевне установе. Задругиној скупштини присуствовао је изасланик „Матице Српске“ у Новом Саду Г. Д-р Тихомир Остојић, а поздравили су је „Матица Хрватска“ и „Матица Словеначка“, извињавајући се што, ради транспортних прилика, нису могли послати своје изасланике. После прочитаних извештаја о књижевном раду и о имовном стању (обртни капитал износи за 1920 суму од 63549.12 дин.), примљени су извештаји и дата је разрешница управном и надзорном одбору. Затим је изнет на дискусију предлог Управин о мерама које треба предузети за даљи рад док трају ове изузетне издавачке прилике. После краће дискусије, примљени су предлози Управног одбора да се може:

1) штампати коло и у мање од 6 књига и у мање од 60 табака, и у крајњој невољи давати у повезу од картона;

2) уступити задругарима наредна кола по цени коју одреди Управа према цени коштања (рачунајући у то и режијске трошкове), при чему ће од добротвора наплатити 6 дин. мање, а од чланова оснивача који и надаље желе да се користе чл. 9 Правила (да се после дваестогодишњег редовног уплаћивања преведу у добротворе и престану даље уплаћивати), поред те годишње чланарине, још по 5 дин., колико ће се за њих унети у стални капитал за њихов добротворски улог;

3) повећати према данашњим економским приликама хонораре писцима и сарадницима и награду Задругином особљу, и одредити по седницама награду члановима одбора Задруге, по одлуци XX задругарске скупштине;

4) у недостатку одобреног буџета и немогућности да се он склопи и одобри, чинити све потребне издатке у смислу Задругиних Правила, старајући се да их покрије приходима.

У Управни одбор, место преминулих чланова: председника Ст. Новаковића, Д-р Ј. Скерлића и Мих. Марковића, Управа је изабрала Г. Г. Марка Цара, Мирка Поповића и Д-р Владимира Ђоровића. Затим се одбор конституисао тако да су изабрани: за председника Г. Срета Стојковић, за потпредседника Г. Павле Поповић, а за тајника Г. Д-р Владимир Ђоровић. У Надзорни Одбор изабрани су: за председника Г. Драгутин Гођевац, адвокат, за потпредседника Г. Петар Петровић, члан Државног Савета.

На послетку је скупштина, на место три члана Управног одбора и једног члана Надзорног одбора, који по Правилима по реду избора иступају из Управе, изабрала наново исту господу.

БЕЛЕШКЕ

Насловни лист „Просветног Гласника“. — Наш насловни лист — који ће, надамо се, наши читаоци видети са задовољством — радио је г. Панта Стојићевић, литограф Државне Штампарије. Сва слова и све шаре на њему израђени су верно по мотивима из Мирослављева Јеванђеља.

Народне школе у Босни и Херцеговини. — По званичном извештају Земаљске Владе од 27 маја о. г., у Босни и Херцеговини има укупно 485 народних школа, од којих је 469 у потпуном реду и раду, а 16 их је неисправних и скоро потпуно опустошених за време рата. Издата су потребна наређења да се тих 16 школа до почетка идуће школске године оправе, да би се и у њима настава могла изводити.

Да би се што већи број деце могао школовати, завођена је и у Босни и Херцеговини полу-дневна настава.

Број свих учитеља и учитељица у Босни и Херцеговини износи 1137; од тога су броја:

а) православно	490
б) римокатолици	511
в) муслимани	114
г) мојсијевци	13
д) других вера	9

Свега . . . 1137.

Учитељице удате за неучитеље, по закону од 29 марта 1913, губе службу.

Овом извештају недостају подаци о броју деце која се школују и материјалним издацима на издржавање свих школа.

Као што се из овога прегледа види, број школа и учитеља у Босни и Херцеговини, према величини земље и популацији, није нимало завидан. Уједињеној отаџбини предстоје велике и моралне и материјалне дужности да се њихов број не само увећа, већ да се и њихово издржавање потпуно обезбеди.

Р. Ст. М.

Питомци Министарства Просвете

Број	СТУДИРАЈУ	Француска	Швајцарска	Чешка	Италија	Енглеска	СВЕГА
1	Медицину	386	28	3	—	—	416
2	Права	150	7	1	—	1	159
3	Филозофију	48	7	—	—	—	55
4	Књижевност	33	—	—	—	—	33
5	Електротехнику	47	—	—	—	—	47
6	Технику	6	3	1	—	—	10
7	Ecole Centrale	6	—	—	—	—	6
8	Уметност	10	—	4	1	—	15
9	Специјалне школе	2	—	—	—	—	2
10	Оријенталну Академију	1	—	—	—	—	1
	Укупно	689*)	45	9	1	1	744

*) Од овога броја 150 су питомци Француске Републике.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Питомци Министарства Просвете у Француској и Швајцарској, према занимању њихових родитеља

Број	ЗАНИМАЊЕ РОДИТЕЉА	Француска		СВЕГА	Швајцарска		СВЕГА	УКУПНО	‰	ПРИ-МЕДБА
		Родитељи живи	по-мрли		Родитељи живи	по-мрли				
1	Трговци	100	36	136	9	5	14	150	20,70	Од 689 питомаца у Француској, 150 су питомци Француске Републике. Према томе, ми тамо издржавамо 589 питомаца.
2	Кафеџије и механиџије	17	3	20	—	—	—	20	2,76	
3	Индустријалци	1	1	2	—	—	—	2	0,27	
4	Апотекари	6	1	7	1	—	1	8	1,10	
5	Рентијери	3	2	5	1	—	1	6	0,82	
6	Трговачки агенти	2	—	2	1	—	1	3	0,41	
7	Народни посланици	3	—	3	—	—	—	3	0,41	
8	Лекари	14	5	19	—	—	—	19	2,62	
9	Адвокати	6	4	10	1	—	1	11	1,52	
10	Грађевинари	3	2	5	—	—	—	5	0,69	
11	Занатлије	34	8	42	—	—	—	42	5,80	
12	Свештеници	23	3	26	1	—	1	27	3,72	
13	Земљорадници	64	18	82	1	2	3	85	11,73	
14	Виши чиновници	35	12	47	3	—	3	50	6,90	
15	Нижи „	33	18	51	3	1	4	55	7,59	
16	Виши официри	22	10	32	3	1	4	36	4,97	
17	Нижи „	5	6	11	1	—	1	12	1,66	
18	Судије	4	1	5	—	—	—	5	0,68	
19	Инжењери	5	1	6	—	—	—	6	0,83	
20	Професори	13	3	16	—	—	—	16	2,35	
21	Учитељи	60	13	73	—	1	1	74	10,35	
22	Приватни, општински и самоуправни чиновници	16	1	17	—	—	—	17	2,35	
23	Пензионери	27	5	32	5	2	7	39	5,38	
24	Службеници и служитељи	8	3	11	2	1	3	14	2,48	
25	Књижари	3	1	4	—	—	—	4	0,55	
26	Новинари	1	1	2	—	—	—	2	0,27	
27	Раденици	8	1	9	—	—	—	9	1,24	
28	Штампарии	—	1	1	—	—	—	1	0,13	
29	Нема података	13	—	13	—	—	—	13	—	
Свега		529	160	689	32	13	45	734	—	

Француско-српска школска конвенција. — 5 марта 1920 закључена је у Паризу, између Министра Јавне Наставе у Француској и опуномоћника нашег Министарства Просвете Г. Јована Жујовића, председника Академије Наука, следећа конвенција:

Члан 1. — На тражење српске Владе, француска Влада јој ставља на расположење професоре француске народности, снабдевене француским дипломама, да би били употребљени у српским заводима.

Члан 2. — Ако ови професори припадају француском професорском кадру, они добијају од српске Владе:

1) плату оне категорије и класе којима припадају у Француској (плата плаћена у францима);

2) додатак плати који износи 25⁰/₀ од плате њихове класе (додатак плаћен у динарима);

3) додатак на скупоћу који је, или који буде додељен српским професорима исте категорије (додатак плаћен у динарима). Ако тај додатак ишчезне, тиме што буде придружен нормалној плати српских професора, онда ће додатак предвиђен у параграфу 2 бити утврђен на 50⁰/₀.

4) накнаду путних трошкова од Француске до Србије и обратно, у почетку и по истеку њиховог уговора, за њих и за њихове породице;

Члан 3. — Ако професори стављени на расположење српској Влади не припадају француском професорском кадру, они добијају плату 3000 динара, и уз то додатак од 25⁰/₀ и додатак на скупоћу. Ова клаузула не смета повољнијем индивидуалном уговору који би могао бити закључен између професора и српске Владе.

Члан 4. — Уговор закључен између српске Владе и француских професора важиће пет година и моћи ће се отказати по истеку прве и треће године. Она уговаралачка страна која буде желела да откаже уговор треба да тражи отказ бар шест месеци унапред.

Члан 5. — Професори деташирани из француског професорског кадра задржавају своја права на авансовање у том кадру; српска Влада се обавезује да им исплаћује повишице које би могли на тај начин добити.

Професори који не припадају француском професорском кадру авансоваће према правилима која важе за српско особље.

Члан 6. — Професоре француске народности које француска Влада ставља на расположење српској Влади да би били употребљени у српским заводима, наименоваће српска Влада, пошто консултује једну од регрутних комисија које ће ради тога бити установљене у Француској, поред заинтересованих Одељења министарства. У тим ће комисијама бити, по нужности, специјалисти и техничка лица која изабере француска Влада. Српска Влада биће представљена у тим комисијама.

Што се тиче више наставе, француска Влада подносиће заинтересованом Универзитету листе кандидата. Наименовања ће се вршити према законима и уредбама које важе у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца.

За све професоре, француска Влада резервише себи право да одобри или да одбије бенефиције диспозиција предвиђених за одашиљање у иностранство наставника.

Члан 7. — Министарство Јавне Наставе у Француској доставиће српској Влади, ради исплате путних трошкова, тачан састав породице сваког професора.

О енглеским школама. Писмо једног младог Србина. — Из приватног писма једног петнаестогодишњег Србина који се учи у Енглеској, ми видимо ове врло интересантне и живо написане редове, који дају једну јасну слику о уређењу енглеских школа:

„...Овде идем у једну школу у центру Лондона, јер школе које су изван вароши све су пуне. Нисам, хвала Богу, пансионер, јер нема места, него идем сваког јутра у школу, где проведем цео дан, а код куће само спавам. Главна црта која разликује моју школу од других, то је што сваки ђак мора да долази сваки дан у *реденгошу* и *цилиндру* (и сасвим мали не праве разлику, само место високих крагна носе ниске). Дакле, свако јутро дигнем се у осам сати, метнем црне ципеле, црну машну,

високу тврду крагну, црн капут (реденгот, јер има два репа), мало отвореније панталоне, цилиндер, штап или амрел (зависи од времена), спакујем књиге у куфер (овде сви носе књиге у малим куферима), попијем кафу, изађем, узмем отобис или метрополитен, и око девет и четврт стигнем у школу. Моја је школа једна од најчувенијих у Лондону; то је једна стара зграда из 18 века (други би је срушили, али Енглези поштују традиције); она комуницира једним тунелом са чувеном Весминстерском црквом, којој сама и припада.

„Дакле, продужујем. Кад стигнем у школу, уђем у једну велику салу где оставим ствари — цилиндер, штап, куфер — и где ми стоје књиге. Ту седим до 9 и $\frac{1}{2}$ и читам новине: свако јутро момак доноси ђацима новине, и то бесплатно, — сигурно школа плаћа (где би то било у Француској!). У 9 и $\frac{1}{2}$, молитва. Имам енглески молитвеник. Све двоје и двоје увлачимо се у влажан и мрачан тунел који је направљен од самих гробница. У цркви — то је најчувенија енглеска црква — сваки има своје место. Ту се молимо...

„У десет почињу часови и трају до један; онда ручамо. Храна је, без претеривања, врло добра: сваки дан имамо од прилике месо, салату, колаче (фине) и сир. Ја за мојим столом највише једем (за мојим столом има тридесет ђака), али то није чудновато кад би човек видео малу количину коју узимају други ђаци. Највише добијамо колача, а они баш то — чудна ствар! — најмање једу, тако да ја, у место да узмем по један колач, узимам по неколико (данас сам тукао рекорд са шест, и то не малих).

„Одмах после ручка уђемо у једну салу где су разне игре (главне су игре: билијар, кугле, тенис за столом), и ту седимо пола сата, док нам се мало храна свари. После тога идемо на пресвлачење. Сваки ђак мора да обуче беле ципеле, дугачке беле панталоне, белу кошуљу, појас, докејски мали качкет и нарочити плави капут са школским грбовима. Кад се сви тако трансформишемо, пођемо у поље или на веслање (Thames). Ко иде у поље, он игра крикет (cricket); то је једна игра непозната на континенту. Они који хоће да веслају скупе се у групе од по десет ђака; свака група има свој чамац. Ту играмо до четири сата, и враћамо се у школу да се преобучемо. Некад имамо после подне школе (један сат), а некад не. Пре него што пођемо кући, идемо на молитву, и после тога нам се опет засјаје цилиндери... идемо кући. Неког дана човек није расположен да игра: ту је библиотека. Сад читам „Монте Криста“. Има и сала за писање; из ње ти ово писмо и пишем. Столице нису дрвене, него комотне фотеље (где би то било у Француској!). Ко не игра и не чита, купа се у басену (72 м. дужине на 20 м. ширине), у коме може човек комотно да се удави (на једном крају 70 см., а на другом 3 м.).

„Као што видиш, има све: игра, читање, велики басен, и чак врло добра храна, само мало сува...“

Наш додатак. — Уз ову свеску, ми шаљемо као додатак, у нарочитој брошури, сјајну беседу коју је Г. Р. Поенкаре, бивши Председник Француске Републике, изговорио приликом пријема маршала Фоша у Француској Академији, и која, збијено, даје јасну идеју о улози Француске у последњем рату и о њеним жртвама. Ту нам је брошуру изволело ставити на расположење Француско Посланство у Београду, да је раздамо свима нашим читаоцима.

БИБЛИОГРАФИЈА

Књиге и часописи послати Уредништву:

Антологија новије српске лирике, саставио Богдан Поповић. Четврто издање. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 225, цена 10 д.

Речи о Свечовеку. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 338, цена 10 д.

Милан Шевић, *Образовање учитеља и децја књига*. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 45, цена 2 д.

Жил Пајо, *Васпитање воље*. — Превео с францускога Јов. М. Јовановић. Друго издање. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 206, цена 6 д.

Т. Рибо, члан Академије, професор у Колеж де Франс, *Бољести воље*. По одобрењу пишчеву са француског превео Владимир С. Вемић. Друго, поправљено издање. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1914. С. 159, цена 6 д.

О смеху, есеј о значењу смешнога. Написао Анри Бергсон, члан Француске Академије и Академије Моралних и Политичких Наука, професор у Колеж де Франс. Са 16. француског издања превео С. Џамона. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 147, цена 6 д.

Философија у „Горском Вијенцу“, од Д-р Бранислава Петронијевића. Друго, поправљено издање. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 93, цена 4 д.

Чика Јова малој Србадији. Ново, илустровано издање децјих песама. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 62, цена 2'50 д.

Д-р Марко Леко, *Нов живош*. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 24, цена 1 д.

О енглеском васпитању и школама, написао Славко Шећеров, D. Phil., M. Sc. (Econ.) London. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1919. С. 20, цена 1 д.

Елен Кеј, *Љубав и Ешика*. Превела с немачкога Даринка Цветковићева. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1919. С. 48, цена 2'50 д. (Модерна библиотека, 14).

J. V. Withson, *Иницијатива и смелост*, први услови напретка и среће. — Београд, издање С. Б. Цвијановића, 1920. С. 99, цена 3 д. (Интелектократска библиотека, књига I.)

Пол Лабе, *Историја једног младог Србина*. Превео с француског Др. С. Варичак. — Загреб, издање књижаре Ђелап и Поповац, 1919. С. 47, цена 1'50 д.

Како да васпитамо синове и кћери? Књига за родитеље, изложио Љуб. М. Протић. — Београд, 1920. С. 126, цена 6 д.

Народна Просвета, орган Учитељског Удружења. Главни уредник Милутин Станковић. Београд. Број 1—58. Излази недељно. Годишња претплата 24 д.

Гласник Министарства Народног Здравља. Уредник Д-р Андрија Штампар. Београд, број 1—7. Илази месечно. Годишња претплата 20 д.

Учишелска Борба, орган учитеља-ица социјалиста-комуниста. Уредник Драг. М. Михаиловић. Крагујевац, број 1—9. Излази месечно. Годишња претплата 25 д., број 2:50 д.

Учишел, педагошки часопис за стручно усавшавање учитеља и школски живот, орган Учитељскога Удружења. Уредник Мих. М. Станојевић. Београд, број 1—2. Излази месечно. Годишња претплата 36 д.

Nastavni Vjesnik, izdaje Društvo Hrvatskih srednjoškolskih profesor, s potporom Hrv.-Slav.-Dalm. Zem. Vlade. Zajedno glasilo „Društva srednjoškolskih profesora u Dalmaciji“ i „Društva slovenskih profesorjev v Ljubljani“. Urednici: Dr. Petar Karlič i Mile Cindrić, za slovenske članke Dr. Franjo Jlešić. Zagreb, sv. 1—10. Cijena na godinu k. 40.

Филозофијски проблеми, написао Харалд Хефдинг, професор Университета у Копенхагену. С пишчевим допуштењем превео Милан Шевић. С предговором Х. Хефдинга; друго, исправљено издање. — Издање С. Б. Цвијановића, Београд, 1920. С. 152, цена 7.50 динара.

Др. Марко Лeko, *Нов Живош*. — Издање С. Б. Цвијановића, Београд, 1920. цена 1 динар. С. 24.

Одговорни уредник,

С. ПЕТРОВИЋ

Душанова улица бр. 5. Београд.

Штампа:

Државне Штампарије

Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS